

Theosophie
in de
Qabbālāh

Grace F. Knoche

Theosofie in de qabbālāh

Theosofie in de Qabbālāh

Grace F. Knoche

Theosophical University Press Agency
Den Haag

Oorspronkelijke titel:
Theosophy in the Qabbālāh
2006
Theosophical University Press
Post Office Box C
Pasadena, California 91109-7107

GRACE F. KNOCHE
Theosofie in de Qabbālāh

ISBN 978-94-91433-00-9, E-boek

Nur 720

Trefwoorden: theosofie, kabbala, esoterie

Dit boek waarop copyright bestaat, mag kosteloos worden gedownload om het off-line te lezen, maar mag in geen enkele vorm of op geen enkele manier – elektronisch, mechanisch, of door middel van fotokopieën, of opnames, of op een andere manier – voor commerciële of andere doeleinden worden gereproduceerd en/of gedistribueerd, zonder eerst toestemming aan Theosophical University Press Agency te vragen.

© 2014 Theosophical University Press Agency
Daal en Bergselaan 68, 2565 AG Den Haag
www.theosofie.net

Inhoud

Voorwoord	vi
Introductie tot de qabbalistische literatuur	3
Hoe het Ene het vele wordt	10
De sēfirōth-boom	23
De tien sēfirōth in verschillende vormen	31
De triadische aard van de sēfirōth	47
De vier werelden	53
De vier Adams	67
Symboliek van 'Arīkh 'Anpīn en Zē'ēir 'Anpīn	83
Conformaties van 'Arīkh 'Anpīn	95
De viervoudige aard van de mens	119
Slaap, dood en inwijding	127
De uitspraak van het Hebreeuws	145
Verklarende woordenlijst van qabbalistische termen	149
Verklarende woordenlijst van theosofische termen	167
Geschriften van de <i>Zohar</i>	173
Bronnen	175
Index	177

En zij die wijs zijn zullen stralen als de glans van
het firmament . . . *– Daniël 12:3*

Voorwoord

Dit boek is ontstaan uit een reeks lezingen die in de jaren veertig van de vorige eeuw werden gehouden aan de Theosophical University in Point Loma, Californië, en tevens in de omgeving van San Diego. Het doel ervan is om uit het uitgebreide spectrum van de qabbalistische literatuur die essentiële punten te distilleren die het stempel dragen van de archaïsche traditie; met andere woorden, een presentatie in grote lijnen van de theosofie in de qabbālāh. Het zal duidelijk zijn dat deze studie niet alles omvat wat de qabbālāh onderwijst, noch is enig thema uitputtend behandeld. We hopen dat de esoterie van de oorspronkelijke Chaldeeuwse qabbālāh (de occulte basis van de Hebreeuwse qabbālāh) zal worden herkend als een van de vormen van theosofie van de oudheid, geërfd door de Hebreeën van de oude Chaldeeën, die deze ‘theosofie van de engelen’ ontvingen van de Raad van Wijzen.

De translitteratie en uitspraak van het Hebreeuws worden besproken in Aanhangel 1. De translitteratie van de Hebreeuwse en Aramese termen is gebaseerd op het stelsel dat door G. de Purucker werd gebruikt aan de Theosophical University, en herzien door nu gangbare stelsels te raadplegen. Aanhangel 2 is een verklarende woordenlijst van de qabbalistische termen die in deze studie voorkomen, en hun afleiding, omdat die vaak inzicht geeft in de filosofische gevoelswaarde van een term en zijn samenhang met andere termen.

– G.F.K.

The Theosophical Society
Pasadena, Californië, USA
15 februari 2006

Introductie tot de qabbalistische literatuur

De qabbālāh is geen boek of stel boeken. Ze is een oude mystieke traditie. H.P. Blavatsky (HPB) licht toe:

De qabbālāh is geen bijzonder boekdeel en evenmin is ze een stelsel. Ze bestaat uit zeven verschillende stelsels die worden toegepast op zeven verschillende interpretaties van elk esoterisch geschrift of onderwerp. Deze stelsels werden altijd *mondeling overgedragen* van de ene generatie van ingewijden aan de andere, onder de gelofte van geheimhouding, en *ze zijn nooit door iemand op schrift gesteld*. . . . Ze is niet verbonden aan een ‘traditie’ maar aan zeven sluiers of zeven waarheden die mondeling worden onthuld bij inwijding. . . . Dus hoewel de kabbala als woord Hebreeuws is, is het stelsel zelf net zo min joods als het zonlicht; het is universeel.

– H.P. Blavatsky, *Collected Writings* 7:268

Het woord *qabbālāh* betekent ‘een voorschrift ontvangen, aannemen’, en dus het met ons hart en in ons denken aannemen of ontvangen van esoterische kennis. Het is geheime wijsheid die door de meeste mensen niet wordt gezocht, maar die ‘alleen in duisternis en van mond op oor’ wordt onthuld. Zo wordt de tōrāh of Pentateuch de Wet genoemd; de talmūd, de ziel van de Wet; en de qab-

bālāh, de ziel van de ziel van de Wet.

Qabbālāh is de stroom van esoterische wijsheid, en alleen aan de ingewijden werden haar *Sōd* of mysteries toevertrouwd. Volgens de legende is haar geheime wijsheid terug te voeren op de godheid, die de leer meedeelde aan een 'uitverkoren gezelschap van engelen'. Deze vormden een 'theosofische school in het Paradijs', waar de qabbālāh aan hen werd onderwezen opdat zij, na de val, Adam en Eva (de vroege mensheid) zouden onderwijzen, en zo de mensheid in staat zouden stellen hun vrije wil uit te oefenen en zelfbewuste adeldom en wijsheid te verwerven. Maar *er werd nooit iets esoterisch opgeschreven*: het werd beschouwd als heiligschennis om esoterische waarheid op schrift te stellen, want het geschreven woord kan de innerlijke waarheid niet bevatten, omdat het slechts een symbool is, de schil of bast. De geheime wijsheid werd beschouwd als onmededeelbaar, behalve van meester aan leerling.

De joden bewaarden onder hun mystieke werken twee belangrijke boeken over de qabbālāh. Het eerste, *Sēfer Yētsirāh*, 'Het boek van de vorming (of schepping)', behandelt vooral de kosmogonie, d.w.z. het ontstaan van werelden door middel van getallen en letters. De interrelaties van de 22 letters van het Hebreeuwse alfabet met de 10 getallen vormen de 32 schitterende paden van wijsheid. De mens wordt beschouwd als de synthese van de 22 letters die, met toevoeging van de tien sēfirōth of 'getallen', de volledige synthese van de schepping vormen. Zoals de letters van het alfabet de structuur vormen van de spraak en haar overdracht van informatie, evenzo symboliseren de letters van het Hebreeuwse alfabet de elementen van het heelal: in, boven en rondom de elementen van het heelal is er de goddelijke hiërarchie, waarvan de elementen de

uiterlijke uitdrukking zijn. De 22 letters worden soms verdeeld in Drie Moeders – een triade, een zevental en een twaalfstal – die overeenkomen met de drie oerletters A M S (Ⲁ Ⲛ Ⲙ), de zeven planeten, en de twaalf tekens van de dierenriem. De schrijver van *Sēfer Yētsīrāh* is onbekend. Het werd vroeger toegeschreven aan de aartsvader Abraham, maar algemeen wordt gedacht dat het van rabbi ‘Aqībā’ is, de leraar van rabbi Shim‘ōn ben Yoḥai.

Het tweede en meest bekende boek over de qabbālāh is *Sēfer-hā-Zohar*, het ‘Boek van helderheid, glans of licht’. Het overgrote deel van de geschriften van de *Zohar*, afgezien van commentaren op de Pentateuch zelf, bestaat uit elf verhandelingen.* Drie van de belangrijkste boeken van de *Zohar* zijn *Hā-’Idrā’ Rabbā’ Qaddīshā’* (De grote heilige samenkomst), *Hā-’Idrā’ Zūtā’ Qaddīshā’* (De kleine heilige samenkomst), en *Sifrā’ di-Tsēnī-’ūthā’* (Boek van geheimhouding).† Over de laatstgenoemde en zijn verband met de Stanza’s van Dzyan, waarop *De Geheime Leer* is gebaseerd, schrijft HPB:

Er bestaat ergens in deze wijde wereld een oud boek, zo oud dat onze hedendaagse oudheidkundigen een onbepaalde tijd over zijn bladzijden zouden kunnen nadenken en het toch niet geheel eens kunnen worden over de aard van het weefsel waarop het is geschreven. Het is het enige oorspronkelijke exemplaar dat nu bestaat. Het oudste Hebreeuwse document over occulte kennis – de *Siphra-Dzeniouta* – werd eruit samengesteld, en dat in een tijd toen het eerstgenoemde al werd beschouwd als een literair overblijfsel.

– *Isis Unveiled* 1:1

*Zie Aanhangsel, ‘Geschriften van de *Zohar*’.

†Door S. Liddell MacGregor Mathers vertaald in het Engels vanuit de Latijnse vertaling van Knorr von Rosenroth.

Dit gezichtspunt wordt door de meerderheid van de wetenschappers niet geaccepteerd. Gershom G. Scholem, bijvoorbeeld, dacht het omgekeerde: dat de Stanza's van Dzyan waren afgeleid uit de *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'*. Hoe het ook zij, er is een opmerkelijke overeenkomst tussen de *Zohar* en de Stanza's van Dzyan voorzover ze betrekking hebben op de emanatie of het tevoorschijn komen van werelden uit het grenzeloze.

In de dertiende eeuw werd de *Zohar* uitgegeven door rabbi Moses de Leon van Guadalajara, Spanje, en hij schreef haar toe aan rabbi Shim'ōn ben Yoḥai. Dat Moses de Leon de schrijver of redacteur van de *Zohar* is, is heel waarschijnlijk.* Dat hij zijn toevlucht nam tot oude manuscripten die dateerden uit de tijd van Shim'ōn ben Yoḥai is bijna zeker.

Over dit punt schrijft HPB:

De schrijver [Isaac Myer] van *Qabbalah* doet verschillende pogingen om de ouderdom van de *Zohar* afdoende te bewijzen. Zo toont hij aan dat Moses de Leon in de 13de eeuw niet de schrijver of vervalser van de boeken van de *Zohar* kon zijn, waarvan hij wordt beschuldigd, omdat Ibn Gebirol dezelfde filosofische leer 225 jaar vóór de tijd van Moses de Leon verkondigde. Geen ware kabbalist of geleerde zal dit feit ooit ontkennen. Het staat vast dat Ibn Gebirol zijn leringen op de oudste kabbalistische bronnen baseerde, namelijk het *Chaldeeuwse Boek van de Getallen*, en ook op enkele niet meer bestaande midrashim, ongetwijfeld dezelfde die Moses de Leon gebruikte. Maar juist het verschil tussen de twee manieren waarop dezelfde esoterische onderwerpen worden behandeld, wijst – terwijl het de enorme

*Vgl. *Major Trends in Jewish Mysticism*, blz. 153-201.

ouderdom van het esoterische stelsel aantoon – op een onmiskenbare ondertoon van talmoedische en zelfs christelijke sektegeest in de samenstelling en in het woordgebruik van het Zoharstelsel door rabbi Moses. Ibn Gebirol *citeerde nooit uit de Schrift* om de leringen kracht bij te zetten. Moses de Leon heeft de *Zohar* gemaakt tot wat deze tot nu toe is gebleven, ‘een doorlopend commentaar op de . . . boeken van de Pentateuch’, met enkele latere toevoegingen door de christenen. De een volgt de archaïsche esoterische filosofie; de ander alleen dat deel dat was aangepast aan de *verloren* boeken van Mozes die door Ezra waren gereconstrueerd. Terwijl dus het stelsel of de stam waarop de oorspronkelijke *Zohar* was geënt een enorme ouderdom had, zijn veel van de (latere) vertakkingen van de *Zohar* sterk gekleurd door de merkwaardige denkbeelden van de christelijke gnostici (Syrische en Chaldeeuwse), de vrienden en medewerkers van Moses de Leon die, zoals Munk heeft aangetoond, hun interpretaties aanvaardde.

– *De Geheime Leer* 2:523-4vn

Deze publicaties verschenen aan het einde van de 13de eeuw, een eeuw die bekend is om haar spiritueel en intellectueel verlichte figuren. Dit zorgde voor grote opschudding en luidde de periode in die bekendstaat als de tijd van de Spaanse qabbalistiek. Toen volgden in Spanje twee eeuwen van glorie waarin de Moren eveneens een bloeiperiode doormaakten.

Het was pas in het midden en in het laatste kwart van de 15de eeuw dat een aantal veelbetekenende gebeurtenissen plaatsvonden: de verbanning van de joden uit Spanje in 1492 onder Ferdinand en Isabella; de overzeese handel met India was begonnen; de Reformatie van Luther zou snel plaatsvinden; en, eveneens in 1492, werd de

Nieuwe Wereld ontsloten. In deze periode en in de twee eropvolgende eeuwen raakten niet-joden – via Pico della Mirándola, kardinaal Nicolao Cusani, Johannes Trithemius, Heinrich Cornelius Agrippa, Paracelsus, de Van Helmonts, Johann Reuchlin, Heinrich Khunrath, Hiëronymus Cardanus, Guillaume Postel, Christian Knorr (baron) von Rosenroth, Athanasius Kircher en, niet het minst, Jacob Boehme – gefascineerd door de qabbalistische interpretatie van het christendom. Dit had verreikende gevolgen voor heel Europa, waardoor het spirituele denken en hogere kennis zich vrij konden ontwikkelen. Verschillende Engelse mystici geven blijk van de invloed van het qabbalistische denken, zoals Henry More, Philip Bailey, John Colet, Robert Fludd, Raymond Lully, Thomas Vaughan (Eugenius Philalethes), en de dichter Thomas Traherne. Isaac Myer wijst op de qabbalistische invloed op de Europese literatuur:

Over de praktische qabbalah publiceerde Abbé de Villars (neef van De Montfaucon) in 1670 zijn beroemde satirische roman, *De Graaf de Gabalis*, waarop Pope zijn *De roof van de haarlok* baseerde. Qabbalistiek loopt door het middeleeuwse gedicht de *Romance van de Roos*, en doordringt de geschriften van Dante.

– *Qabbalah*, blz. 171

Het is niet onze bedoeling om een schets te geven van de spirituele en intellectuele bloei die in het midden van de 15de eeuw begon. Het is voldoende op te merken dat het qabbalistische denken een voortgaande en blijvende invloed had op denkers zoals Spinoza, Leibniz, Newton, Kepler en Francis Bacon.

In deze tijd kunnen we uitdrukkingen van de oorspronkelijke esoterische qabbalistische kennis vinden in

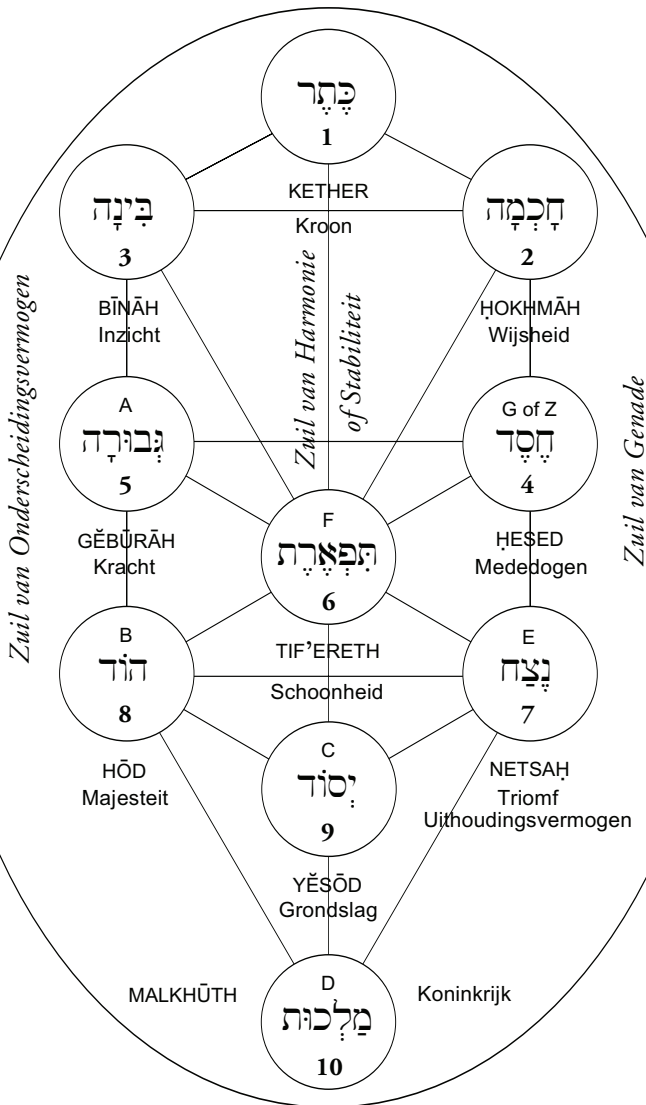
moderne theosofische boeken. We richten nu onze aandacht op het beschouwen van enkele basisbegrippen van de qabbalistische filosofie.

Hoe het Ene het vele wordt

Een groot deel van de qabbālāh is gewijd aan de emanatieleer. Ze beschrijft op beeldende wijze een levensboom (‘*ēts hayyīm*’) gevormd uit tien emanaties of *sēfirōth* die voortkomen uit het grenzeloze (‘*ēin sōf*’). *Sēfirāh* betekent ‘getal’ of ‘emanatie’ – het denkbeeld dat het heelal is gebouwd in en op basis van getallen vindt men ook in de leringen van Pythagoras, terwijl het beeld van een kosmische boom in veel culturen voorkomt.

De *sēfirōth*-boom is een symbool van de mens, van een atoom, ster of elke andere hiërarchie. Hij geeft de qabbalistische manier weer om de reeks emanaties te beschrijven door middel waarvan het Ene of de goddelijke monade van een wezen zich van binnenuit ontvouwt wanneer ze tot volledige belichaming komt. De *sēfirōth* vertegenwoordigen de joodse manier om de verschillende aspecten van universele manifestatie te beschrijven.

‘*Ein sōf*’ (zonder grens of beperking) is equivalent met de Sanskrietterm *parabrahman* (voorbij Brahman). Daaruit komen met karmische tussenpozen grote en kleine heelallen tevoorschijn. Het grenzeloze heeft zelf geen eigenschappen, maar het qabbalistische denken was zo verfijnd dat het het grenzeloze opvatte als iets dat een reeks ‘verborgen *sēfirōth*’ bevat. Terwijl ze volledig ongemanifesteerd zijn,

De sefirōth-boom

vertonen ze niettemin *in potentia* een drie-in-één- of een één-in-drie-gewaad van niet-zijn: *'ayin*, 'niet-iets-heid', de duisternis van zuiver niet-zijn, die *'ēin sōf*, 'grenzeloze' uitgestrektheid van ruimte voortbracht; en de vereniging van deze twee bracht *'ēin sōf 'ōr* voort, 'grenzeloos of onbeperkt licht', het oorspronkelijke licht van pre-manifestatie.*

Toen het grenzeloze of *'ēin sōf* een aspect van zichzelf wenste te vertonen, trok deze drie-in-één-sluier van niet-zijn zich samen of, zoals de *Zohar* het uitdrukt, 'concentreerde zijn essentie' in één enkel punt: de grenzeloze uitgestrektheid verdichtte zich tot één oorspronkelijk punt (*nēqūdāh ri 'shōnāh*, ook genoemd *nēqūdāh qadmā'āh*), en dat punt noemden zij *Sēfirāh*, eerste getal of emanatie. Na zo haar goddelijke essentie in *Sēfirāh* te hebben geconcentreerd, zette ze weer uit en er ontvouwde zich een heelal van tienvoudige aard. Dit proces van samentrekken en uitzetten wordt *tsimtsūm* (spanning) genoemd en het resulterende 'uitgezette of vloeiende punt' wordt *nēqūdāh pēshūtāh* genoemd. Het heelal dat zo wordt voortgebracht is de *sēfirōth*-levensboom. Uit *Sēfirāh*, ook Kether de Kroon genoemd, kwamen in tijd en ruimte trapsgewijs negen lagere *sēfirōth* of emanaties van een spirituele en stoffelijke aard tevoorschijn.

Dit emanatieproces wordt keer op keer beschreven in de *Zohar*, zoals in het volgende fragment:

Toen de Verborgene van al de Verborgenen zich wilde manifesteren, maakte deze eerst een punt (Kether, de eerste sephirah . . .), en modelleerde het tot een Heilige Vorm (d.w.z. het geheel van alle sephiroth, de Adam Illaah, of Adam Qadmon) en bedekte het met een rijk

*Zie Mathers, *Kabbalah*, blz. 20-1 en diagram.

en schitterend gewaad, dat het heelal is.

– *Zohar* 1:2a, Myer, *Qabbalah*, blz. 280-1

De Bejaarde van de Bejaarden, de Onbekende van de Onbekenden, heeft een vorm, en toch ook geen vorm. Hij heeft een vorm waardoor het heelal in stand wordt gehouden, en toch heeft hij geen vorm, omdat hij niet kan worden begrepen. Toen hij voor het eerst een vorm aannam (in Sephirah, zijn eerste emanatie), liet hij daaruit negen schitterende lichten emaneren.

– *Zohar* 3:288a, geciteerd in *Isis Unveiled* 2:214

Hoe het grenzeloze een reeks sēfirōth-bomen emanert wordt op verschillende manieren geschilderd: de ene keer worden de sēfirōth beschreven als vonken van het centrale vuur, dan weer als tien vaten waarin de levensstroom vanuit 'ēin sōf vloeit, en weer een andere keer als een reeks concentrische sferen. Deze proberen alle het onbeschrijflijke te beschrijven: het tevoorschijn komen van eindige entiteiten uit 'de oneindige schoot van de duur', om het 'Boek van Dzyan' te citeren. Uit dit archaische manuscript gebruikte H.P. Blavatsky zeven stanza's als basis voor haar meesterwerk, *De Geheime Leer*.

Het is boeiend te zien dat er een nauwe overeenkomst is tussen de basisgedachten van de Stanza's van Dzyan en die van de emanatieleer die in de qabbālāh is te vinden. HPB zegt dat deze stanza's

daarom een abstracte formule geven, die *mutatis mutandis* op alle evolutie kan worden toegepast: op die van onze kleine aarde, op die van de keten van planeten waarvan de aarde er één is, op het zonne-heelal waartoe die keten behoort, enz., in een opklimmende reeks, tot het verstand duizelt en uitgeput raakt door de inspanning.

– *GL* 1:50

Hetzelfde kan worden gezegd over de basisleringen van de qabbālāh: ze kunnen analoog worden toegepast op de evolutie van een mens, een planeet, zonnestelsel of melkwegstelsel.

Ik zal nu enkele śloka's uit de Stanza's van Dzyan citeren als hulpmiddel om de *Zohar* te begrijpen:

Alleen duisternis vulde het grenzeloze al, want vader, moeder en zoon waren opnieuw één en de zoon was nog niet ontwaakt voor het nieuwe wiel en zijn pelgrimstocht daarop (1:5).

Alleen de ene vorm van bestaan strekte zich grenze-loos, eindeloos, oorzaakloos uit in een droomloze slaap; en het leven klopte onbewust in de universele ruimte door heel die alomtegenwoordigheid, die door het geopende oog van de Dangma wordt waargenomen (1:8).

Het uur had nog niet geslagen; de straal was nog niet in de kiem geschoten; de mātripadma [moeder-lotus] was nog niet gezwollen (2:3).

De laatste trilling van de zevende eeuwigheid doordringt de oneindigheid. De moeder zwelt, zet zich van binnen naar buiten uit, zoals de knop van de lotus (3:1).

De trilling snelt voort en raakt met haar snelle vleugel het hele heelal en de kiem die in het duister woont; de duisternis die ademt over de sluimerende wateren van het leven (3:2).

De duisternis straalt licht uit en het licht laat één enkele straal vallen in de moeder-diepte. De straal schiet door het maagdelijke ei, de straal laat het eeuwige ei trillen en dit laat daardoor de niet-eeuwige kiem vallen, die zich verdicht tot het wereld-ei (3:3).

Ziedaar, o lanoo! Het stralende kind van de twee, de ongeëvenaarde schitterende heerlijkheid: Heldere Ruimte, zoon van Donkere Ruimte, die uit de diepten van de grote donkere wateren tevoorschijn komt (3:7).

Waar was de kiem en waar was nu de duisternis? Waar is de geest van de vlam die brandt in uw lamp, o lanoo? (3:8)

Het [web] zet uit als de adem van het vuur erop is gericht; het trekt samen als de adem van de moeder het aanraakt. Dan gaan de zonen uiteen en verspreiden zich, om terug te keren in hun moeders schoot aan het einde van de grote dag en om met haar weer één te worden; wanneer het afkoelt wordt het stralend en de zonen zetten uit en trekken samen door hun eigen zelf en hart; zij omsluiten de oneindigheid (3:11). – *GL* 1:57-60

Als we ons nu wenden tot de qabbālāh ontdekken we dezelfde denkbeelden. ‘Duisternis alleen vulde het grenzeloze al’ doet denken aan *’ayin*, ‘niet iets’, die alle ruimten van de ruimte vult – die toestand van niet-iets-heid waar de zaden van toekomstige *sēfirōth*-bomen van kosmische levens nog in duisternis liggen te slapen. Uit *’ayin*, duisternis of niet-iets-heid, komt *’ēin sōf*, onbeperkte of grenzeloze velden van oneindigheid: de ‘ene vorm van bestaan’ die zich ‘grenzeloos, oneindig, oorzaakloos, in een droomloze slaap’ uitstrekt. *’Ēin sōf*, het mysterie van mysteries, wordt in de *Zohar* het ‘gesloten oog’ genoemd omdat de levens die daarin liggen te slapen niet waarnemen wat ‘door het geopende oog van de Dangma [ingewijde] wordt waargenomen’; dat ‘geopende oog’ wordt in de qabbālāh Kether, de Kroon of eerste emanatie, genoemd. Zoals de *Zohar* zegt:

Toen de Onbekende van de Onbekenden zich wilde manifesteren, begon hij door een punt voort te brengen; zolang dat lichtgevende punt niet uit zijn schoot was gekomen, was de oneindige nog volledig onbekend en verspreidde geen licht. – 1:2a, Myer, blz. 127

Het lichtgevende of licht-punt ‘verschijnt’ echter periodiek ‘door middel van zijn energie’, want de zaden van toekomstige werelden kunnen niet altijd binnen het gesloten oog van ’ēin sōf blijven. De trilling van het binnenkomende heelal of de sēfirōth-boom stimuleert de slapende zaden, en het ‘Licht dat was gewikkeld in duisternis’, zoals de *Zohar* het formuleert, stroomt overvloedig door de uitgestrektheid. ’Ēin sōf is ’ēin sōf ’ōr geworden: oneindige ruimte is oneindig licht geworden. ‘Heldere Ruimte, zoon van Donkere Ruimte’ zoals de Stanza’s van Dzyan het uitdrukken: de eerste trilling van manifestatie, die de bron en voorbode is van de latere vermenigvuldiging en de daaruit voortvloeiende verdeling van het Ene in het vele. We kunnen hier duisternis opvatten als zuivere geest, en licht als stof.

‘De straal schiet door het maagdelijke ei’ – precies zoals dat ‘lichtgevende punt’ van de qabbālāh tevoorschijn schiet als Kether, en van Kether, de eerste sēfirāh, doorbreekt in de negen kleinere lichten, tot een volledige tienvoudige sēfirōth-levensboom is ontvouwd.

‘Het [web] zet uit als de adem van het vuur erop is gericht; het trekt samen als de adem van de moeder het aanraakt’ is een exacte beschrijving van tsimtsūm. De qabbālāh zegt dat wanneer het goddelijke, het heilige, wenst om vanuit zichzelf een straal uit te zenden of te emaneren via het ‘gesloten oog’ van ’ēin sōf naar het ‘geopende oog’ van Kether het, door een geheimzinnig proces van de wil (*rātsōn*), ‘zijn essentie concentreerde’ in een enkel punt, en deze concentratie van macht en energie wordt tsimtsūm genoemd, en betekent het ‘samentrekken’ en daaropvolgende uitzetten die kenmerkend zijn voor manifestatie.

Door middel van tsimtsūm zette het oorspronkelijke

punt uit, en werd een tweede punt ('vloeiende of uitgezette punt') voortgebracht, dat op zijn beurt door een voortgaand proces van *tsimtsūm* de daaropvolgende *sēfirōth* voortbracht. Zoals de *Zohar* het beschrijft, was het oorspronkelijke punt

een innerlijk licht dat geen grens had zodat zijn zuiverheid, ijlheid (subtiliteit) en helderheid bekend konden worden, tot het zich uitzette door middel van zichzelf; en de uitbreiding van dit punt maakte een paleis om dat punt te omhullen. Het licht ervan (van het paleis) kan niet worden begrepen vanwege zijn enorme zuiverheid en toch is het niet zo ijl (subtiel) en helder als het eerste punt, dat verborgen en geheim is. Het paleis dat het gewaad is voor dat verborgen punt – zijn licht (is ook) onbeperkt, hoewel het niet zo zuiver en helder is als dat eerste punt dat verborgen en geheim is. Dat paleis zet zich vanuit zijn eerste licht naar buiten toe uit, en die uitbreiding is het gewaad voor dat paleis, waarvan het binnenste subtiel en helder is; en daaruit verspreidt (ieder) zich verder, het ene in het andere, en omhult zich, het ene in het andere, tot men ontdekt (dat) het ene een gewaad is voor het andere, en het andere voor weer een ander; . . .

– 1:20b, Myer, blz. 381

Dit oorspronkelijke punt – *nēqūdāh qadmā'āh*, anders gezegd Kether, de eerste *sēfirāh* – zet uit en maakt 'een paleis', dat wil zeggen, brengt van binnenuit de volgende *sēfirāh* voort; hoewel die tweede *sēfirāh* een 'paleis' of 'omhulsel' of gewaad is voor de eerste *sēfirāh*, wordt deze zelf het 'innerlijke licht' voor de eropvolgende *sēfirāh*; die op haar beurt zowel 'paleis' is voor de tweede *sēfirāh* als 'innerlijk licht' voor de vierde *sēfirāh*; en zo gaat het proces verder door de hele tienvoudige boom. Hetzelfde vindt plaats bij de vier Adams (zie hfst. 7), waar elke volgende

Adam zowel fungeert als een prototype voor degene onder hem, en als een weerspiegeling van degene boven hem; het ene moment een overbrenger van het licht, het andere moment een ontvanger.

In de *Zohar* wordt het 'innerlijke licht' *būtsīnā*' genoemd, een woord dat 'licht' of 'kaars' betekent, en dat vaak voorkomt in de uitdrukking *Būtsīnā' dēQardīnūthā*', dat door Myer (blz. 381) is vertaald met 'het schitterende innerlijke licht' dat 'voortkwam uit de Verborgene van de Verborgenen, uit het Hoofd van de Ain Soph' (1:3). Of zoals de *Zohar* het zegt:

Kom, zie! Toen kwam het op in de Wil van de Heilige, Gezegend zij Hij! om de wereld te scheppen; Hij bracht vanuit de *Botzeen-ah Qardinuthah* [*Būtsīnāh' dē-Qardīnūthā*'], d.w.z., het meest innerlijke licht (van het hart) een knoop (of, keten) voort en stak daaraan de duisternis aan (emaneerde daaruit de duisternis) en liet deze naar beneden gaan. De duisternis werd op honderd verschillende manieren en paden, kleine en grote, verlicht en maakte het Huis (de Tabernakel of Tempel, beneden. *Openbaring* 11:19; 15:5, 6, 8; 16:1) van de wereld.

– 1:172a, Myer, blz. 385

De qabbalisten gebruiken verschillende andere namen voor zowel Kether als 'ēin sōf. Geen enkele term voldeed ooit, want hoe kan het eindige bewustzijn, hoe eerbiedig ook of hoe getraind ook in het esoterische denken, ooit dat beschrijven wat noch eigenschappen, noch vorm of kleur heeft? Ze sloten daarom een compromis door 'ēin sōf verschillende veelzeggende betitelingen te geven, die elk een poging inhield om een aspect van het oneindige weer te geven. Deze betitelingen werden echter even vaak gebruikt om de eerste emanatie van 'ēin sōf – Kether, de Heilige

Oude – als een zaadje of punt te beschrijven. Zorgvuldige studie van de context stelt ons gewoonlijk in staat te ontdekken op welke van de twee deze termen slaan.

Sommige van de betitelingen die in de *Zohar* aan 'ēin sōf, en vaak aan Kether, worden gegeven zijn: de Oude van de Ouden ('*attīqā*' *dē*'*attīqīn*); Oude van alle Ouden ('*attīqā*' *dē-kol*'*attīqīn*); Verborgene van de Verborgenen (*ṭēmīrā*' *dī*'*ṭēmīrīn*); Geheimgehoudene van de Geheimgehoudenen (*sithrā*' *dēsithrīn*); Oudste van de Oudsten (*sābā*' *dēsābīn*); Oeroudste van de Oudsten, of Eeuwig Oude van de Ouden ('*attīqā*' *sābā*' *dēsābīn*); Heilige Oude ('*attīqā*' *qaddīshā*'); en Onbekende van alle Onbekenden of Verborgene van alle Verborgenen (*sēthīmā*' *dē-kol*' *sēthīmīn*).

Al deze betitelingen geselecteerd uit verschillende boeken van de *Zohar* draaien om één gedachte: de volkomen onkenbare en verborgen aard van het grenzeloze. Zoals de *Zohar* (2:42-3) zegt: 'Deze eerste Sefirah wordt soms het Oneindige (Ayn Sof) genoemd, soms de Hoogste Kroon (Kether Elyon), en soms het Niet-Iets (Ay-yin) of de Plaats (Mokom) [*māqōm*]. . . . we moeten ervoor zorgen dat we dit [Ayin] niet verwarren met de Oude van de Ouden [*'attīqā*' *dē*'*attīqīn*], dat wil zeggen, met de Ayn-Sof zelf, voor wie het meest oogverblindende licht slechts een schaduw is.'*

Hoe komt de qabbalistische beschrijving van het tot aanzijn komen van het heelal overeen met die van *Genesis* in de *tōrāh*? De standaardvertalingen zijn misleidend. Bijvoorbeeld, het eerste woord in de bijbel is *rē'shīth* – 'begin, hoofd', 'de meest voortreffelijke of hoogste van een reeks', 'wijsheid' – voorafgegaan door het voorzetsel *bē*,

*Franck, *Kabbalah*, blz. 99n33 en blz. 158-9; vgl. ook Mathers, *Idrā' Rabbā'*, blz. 21, 23; en Ginsburg, blz. 89.

met de betekenis ‘in, door’, of ‘door middel van’. Het begin van *Genesis* kan dan heel goed worden vertaald met ‘door wijsheid’, of ‘door middel van wijsheid’, of ‘door of in een menigte’, zoals G. de Purucker dat doet in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* (blz. 97-101). HPB stelt dat:

Origenes, Clemens Alexandrinus, Chalcidius, Methodius en Maimonides dachten, op gezag van de *Targum* van Jeruzalem, de orthodoxe en hoogste autoriteit bij de joden, dat de eerste twee woorden in het boek *Genesis* – B-RASIT [bĕrē’shīth], *wijsheid* of het *beginsel* betekenen. En dat de opvatting dat deze woorden ‘in het begin’ betekenen, alleen werd gehuldigd door de leken, aan wie niet werd toegestaan dieper tot de esoterische betekenis van de zin door te dringen.

– *Isis Unveiled* 2:35

De kerkvaders . . . waren vooral bang om de esoterische en ware betekenis van het woord *rasit* [rē’shīth] aan de mensen bekend te maken; want, wanneer eenmaal de ware betekenis van die zin, evenals die van het Hebreeuwse woord *asdt* . . . goed werd begrepen, dan zou het mysterie van de christelijke drie-eenheid zijn uiteengevallen, en in zijn val de nieuwe godsdienst tot eenzelfde ruïne hebben gemaakt als de oude mysteriën.

– *Op.cit.* 2:34

In zijn *Beginselen* (blz. 98) vertaalt De Purucker het woord *’elohīm* in het eerste vers van *Genesis* als een meervoud: ‘in een schare (of menigte) vormden (maakten) de goden [’elohīm] zich tot de hemelen en de aarde’. *Genesis* 1:2 wordt gewoonlijk vertaald als ‘En de aarde was zonder vorm, en leeg’. De twee woorden (*tohū* en *bohū*) voor de oorspronkelijke chaos die voorafging aan het verschijnen van de manifestatie, hebben een vergelijkbare betekenis. *Tohū* betekent dat wat braak ligt, zonder bewoners of andere

gemanifesteerde activiteit, en *bohū* betekent leeg of leegte. Dus betekenen ze samen ‘onbewoonde leegte’, die overeenkomt met de Griekse *Χάος* (chaos), de homogene toestand van ons zonnestelsel of melkwegstelsel vóór de manifestatie begon. De Puruckers letterlijke vertaling van de eerste vijf verzen van *Genesis* gaat als volgt verder:

En duisternis op het oppervlak van de ethers. En de *rūahh* (de geest-ziel) van de goden (van de *elohīm*) (zweefde, hing) broedend. . . .

En (de) *elohīm* (de goden) zeiden – licht, kom-tot-aanzijn! en het licht kwam-tot-aanzijn. En (de) goden zagen het licht, dat (het) goed (was). En *elohīm* maakten een scheiding tussen licht en duisternis. En *elohīm* noemden het licht dag en de duisternis noemden ze nacht. En (er) ontstond avond, en (er) ontstond ochtend. De eerste dag. – *Beginselen*, blz. 98-9

De sěfirōth-boom

De eerste en belangrijkste ‘emanatie’ uit ’ēin sōf, het grenzeloze, is de eerste van de sěfirōth, die Sěfirāh wordt genoemd (zie diagram blz. 12). Ze is het oorspronkelijke punt waaruit negen lagere sěfirōth achtereenvolgens en met een telkens afnemende graad van helderheid emaneren. Deze eerste sěfirāh wordt gewoonlijk *Kether* (diadeem, kroon) genoemd, en staat onder verschillende andere namen bekend, zoals Wit Hoofd, Oude van Dagen, Macroprosopus of het Grote Gezicht – ze wordt het Grote Gezicht genoemd omdat ze in potentie alle andere ‘kleine’ gezichten of lagere sěfirōth bevat. De term *gezicht* wordt gebruikt om het oude denkbeeld aan te geven van het masker of *māyā*, en het Grote Gezicht betekent de kosmische illusie van manifestatie, die in het Sanskriet *mahāmāyā* wordt genoemd.

Kether is Nummer Een, Ondeelbaar, de monade van Pythagoras, de *monas monadum* van Leibniz. Vanuit één standpunt gezien is ze de eerste ongemanifesteerde logos. De goddelijke naam ervan is *’ehyeh* (‘ik ben’). In één stelsel van overeenkomsten wordt Kether gelijkgesteld aan het *Primum Mobile*, de eerste kosmische ruimtelijke manifestatie van goddelijkheid; in een ander stelsel aan de centrale onzichtbare zon. Wanneer Kether in verband wordt

gebracht met 'Ādām Qadmōn (archetypische mens of heelal), is deze het hoofd of de 'kroon' van het hoofd.

Vanuit Kether (kroon), het ondeelbare punt, komen twee stralen van actieve en passieve – of mannelijke en vrouwelijke – kracht tevoorschijn.* De rechter en mannelijke energie is geconcentreerd in *Hokhmāh* (wijsheid), de tweede sēfirāh, genaamd de Duade, 'āb (vader), ook met zijn goddelijke naam, *yāh*, aangeduid. Deze komt in bepaalde opzichten overeen met de tweede logos, en vertegenwoordigt de rechterschouder van 'Ādām Qadmōn. De derde sēfirāh, *Bīnāh* (verstand, inzicht, begrip), is de vrouwelijke passieve energiestroom die van Kether via *Hokhmāh* stroomt, en de linkerschouder van 'Ādām Qadmōn vormt. Haar goddelijke naam is *heb.* Ze wordt ook 'ēm of 'immī (de Moeder) genoemd, en is gelijkwaardig aan de Vader. *Bīnāh* is de Verheven Moeder in tegenstelling tot de tiende sēfirāh, *Malkhūth*, de Lagere Moeder, Bruid of Koningin. *Bīnāh* is vanuit één gezichtspunt de derde logos.

Deze drie sēfirōth vormen de onzichtbare triade van de archetypische mens. Zoals het in het qabbalistische denken wordt uitgedrukt: 'noch het Hoofd noch de schouders van Adam-Kadmon kunnen worden gezien' (vgl. *GL* 1:266). De positie van *Hokhmāh* en *Bīnāh* als de tweede en derde – respectievelijk het mannelijke of de Vader en het vrouwelijke of de Moeder – wordt door sommige qabbalisten, onder wie Isaac Myer (*Qabbalah*, blz. 259-60), omgekeerd. Er is veel te zeggen voor de omgekeerde positie, waarbij *Bīnāh* als het vrouwelijke aspect dat de Moeder vertegenwoordigt eerst uit Kether voortkomt, en deze twee *Hokh-*

*Elke sēfirāh is vrouwelijk of ontvankelijk ten opzichte van de erbovenliggende, en mannelijk of overdragend voor die eronder; vgl. Mathers, blz. 27, 335vn.

māh als de Zoon voortbrengen of emaneren. Die plaatsing zou deze eerste drie sefirōth, of het eerste ‘gezicht’ van de Levensboom, onmiddellijk gelijkstellen met de hindoe-trimūrti bestaande uit Brahmā, Vishṇu en Śiva, en met de christelijke drie-eenheid die oorspronkelijk werd opgevat als Vader, Heilige Geest en Zoon. Omdat veel studenten van de qabbālāh zich echter niet bezighouden met deze verfijning van positie, en de meer algemene opvatting volgen van Ḥokhmāh en Bīnāh als respectievelijk het tweede en derde aspect, zullen ook wij ze zo plaatsen. Het is van weinig belang welke van deze als tweede of derde wordt geplaatst; het gaat erom dat de verheven triade Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh de ongemanifesteerde triade van goddelijke krachten en vermogens vertegenwoordigt, die in tijd en ruimte vanuit zichzelf in een regelmatige opeenvolging de resterende sefirōth-krachten emaneren.

Als een rechtstreekse emanatie van deze triade wordt het tweede ‘gezicht’ of de tweede triade geboren, die bestaat uit Ḥesed, Gēbūrāh en Tif’ereth: Mededogen, Kracht en Schoonheid. *Ḥesed* (ijver, liefde, goedheid, mededogen of genade) is de vierde sefirāh – een mannelijk actief vermogen, dat overeenkomt met de rechterarm van ’Ādām Qadmōn, en van wie de goddelijke naam ’ēl (de machtige) is.

Gēbūrāh (kracht, vermogen, macht), de vijfde sefirāh, een vrouwelijk vermogen dat voortkomt uit Ḥesed – haar mannelijke tegenhanger – en deze complementeert, komt overeen met de linkerarm van ’Ādām Qadmōn. Haar goddelijke naam is ’ēlōah (godin).

Tif’ereth (schoonheid, grootsheid, glorie), de zesde sefirāh, is de vrucht van Ḥesed en Gēbūrāh. Ze vertegenwoordigt het hart van ’Ādām Qadmōn, en zou de zetel zijn

van de zon, die alle goedheid en inspiratie laat vloeien naar de omringende en lagere sēfirōth. Deze sēfirāh wordt vaak het Kleine Gelaat of Microprosopus genoemd in tegenstelling tot Kether of Macroprosopus. De goddelijke naam van Tif'ereh is 'ēlohīm (goddelijken of machtigen, godengodinnen). Tif'ereh wordt soms de Koning (*Melekh*) genoemd in verband met Malkhūth als Koningin, de tiende sēfirāh.

Uit deze tweede triade of dit tweede gezicht van de sēfirōth-boom emaneert een derde triade met een samenstelling van nog grotere dichtheid, bestaande uit Netsah, Hōd en Yēsōd: Triomf of Volharding, Majesteit en Grondslag. *Netsah* (glorie, pracht en soms tijd), de zevende sēfirāh wordt soms vertaald met Triomf, Volharding of Subtiliteit. Ze is het mannelijke vermogen dat in de archetypische mens wordt vertegenwoordigt door de rechterdij en haar goddelijke naam is *yēhovāh tsēbā'ōth* (heer van menigten of legers).

Hōd (pracht, majesteit), de achtste sēfirāh, is het vrouwelijke vermogen dat de mannelijke kracht van Netsah vergezelt. Ze vertegenwoordigt de linkerdij van 'Ādām Qadmōn en haar goddelijke naam is *'ēlohīm tsēbā'ōth*. De *Zohar* zegt (3:296a) dat we door middel van Netsah en Hōd 'uitgebreidheid, groei en kracht begrijpen'.

Yēsōd (grondslag), de negende sēfirāh, is de vrucht of zoon van Netsah en Hōd. Ze vertegenwoordigt de voortbrengende of productieve kracht van 'Ādām Qadmōn. Volgens de qabbālāh vonden alle energie en leven uit welk gebied dan ook toegang tot de gemanifesteerde wereld via Yēsōd: 'Alle merg, zaden en energie zijn op deze plaats verzameld. Dus stromen alle latente krachten die bestaan hierdoor naar buiten' (Myer, blz. 271). Haar goddelijke naam

is 'ēl ḥai (het machtige levende wezen, de heer van het leven). Deze naam doet denken aan de Sanskrietterm prajāpati, 'heer van de levens', de voorvader van alle levende wezens op aarde.

Deze zes sĕfirōth, van Ḥesed tot en met Yĕsōd, worden de sĕfirōth van de opbouw genoemd, die deelhebben aan de eigenschappen van manifestatie in tegenstelling tot de verheven triade of het ongemanifesteerde gezicht van Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh.

De laatste en tiende sĕfirāh wordt *Malkhūth* (koninkrijk, heerschappij) genoemd, de drager of het voertuig van alle tien sĕfirōth-krachten. Zoals Kether alle sĕfirōth in de kiem zou bevatten, zo wordt er van Malkhūth, haar lagere tegenpool, gezegd dat deze, als het voertuig, door overdracht alle hogere sĕfirōth zou bevatten. Ze vertegenwoordigt de voeten van de archetypische mens en wordt ook de Bruid, Lagere Moeder of Koningin genoemd, van wie het symbool de maan of de aarde is. Malkhūth vertegenwoordigt de afsluiting van de spirituele 'Constructie of Bouw van het Heelal' waarmee de zes onmiddellijk eraan voorafgaande sĕfirōth zich bezighielden. Haar goddelijke naam is 'adonāi, wat letterlijk niet 'Heer' betekent, maar 'mijn heren'.

Zo hebben de sĕfirōth zich ontrold uit het grenzeloze door een reeks triaden, die steeds stoffelijker zijn. Myer vat de qabbalistische gedachte als volgt samen:

Het denkbeeld van de Sephiroth is zoals dat van een bouwer die een groot Paleis wil bouwen. 1. Hij omvat in zijn denken het plan van het hele gebouw. Dit is Kether, 'Hokhmah, Binah. 2. Dan beschouwt hij de manier waarop het werk zal worden gedaan, zodat het overeenstemt met het plan. Dit is 'Hesed, Tiph'e-reth en Ge'boor-ah. 3. Hij beschouwt de manier om het uit te

voeren, dit is Ne-tza'h, Ye'sod en Hod. Het hele gebouw is de goddelijke heerschappij over de hele wereld die door Malkhuth wordt weergegeven.

– *Qabbalah*, blz. 380

Elke *sēfirāh* of emanatie, die voortvloeit uit de top of de kroon, emanert de ene uit de andere: uit de hoogste komt de een na hoogste tevoorschijn, uit die twee de derde, tot een onzichtbare triade wordt gevormd. Tenslotte zijn alle zeven manifeste *sēfirōth* gevormd, waarbij geen enkele op een andere manier tot aanzijn komt dan als de vrucht en het product van alle eraan voorafgaande *sēfirōth*.

Zoals we hebben gezien, komt elk van de tien *sēfirōth* van 'Ādām Qadmōn – de ideële, kosmische of archetypische mens, de synthese van de tien emanaties – overeen met een bepaald deel van het lichaam. Dit moet op geen enkele manier worden beschouwd als het verstoffelijken van spirituele kracht, maar veeleer als een bevestiging van de nauwe band van de mensheid met goddelijke zaken, en dat zelfs de tiende emanatie het stempel draagt van hemelse en morele kracht. Terwijl de correspondenties tussen de tien *sēfirōth* en het menselijk lichaam bij de diverse schrijvers enigszins verschillen, blijft het beginsel overal hetzelfde (vgl. Ginsburg, blz. 93).

De analogie tussen de *sēfirōth* en het menselijk lichaam weerspiegelt een hoofdleer van de qabbalisten: dat alles wat in de fysieke wereld bestaat, een hogere en verheven tegenhanger heeft in de hemelse sferen. Ze waren zo ervan overtuigd dat het lichaam planetaire en hemelse indrukken bevatte, dat ze onderwezen dat alleen de geest 'alle uiterlijke kenmerken voortbracht die aan de wijzen bekend zijn'.*

**Zohar* 2:73b, Franck, blz. 181-3.

Vandaar dat de eerste Hebreeuwse ingewijden het fysieke lichaam vereerden, niet vanwege zijn stoffelijke kenmerken, maar juist omdat het voor hen de tabernakel of vergaarplaats vertegenwoordigde van goddelijke krachten. De *Zohar* zegt:

zoals we in het alles-overkoepelende firmament sterren en planeten zien die verschillende figuren vormen die verborgen zaken en diepzinnige mysteries bevatten, evenzo zijn er op de huid die ons lichaam bedekt bepaalde figuren en lijnen die de planeten en sterren van ons lichaam zijn. Al deze tekens hebben een verborgen betekenis en trekken de aandacht van de wijze die het gezicht van een mens kan lezen.

– 2:76a, Franck, blz. 191

De tien sēfirōth in verschillende vormen

De ontwikkeling van de tien sēfirōth of ‘heerlijkheden’ uit ’ēin sōf werd door qabbalisten uit de oudheid en de middeleeuwen op allerlei manieren afgebeeld. Omdat de hele waarheid nooit in één symbool kan worden gevat, zelfs niet in tientallen ervan, kan een ruimer beeld worden verworven door de verschillende aspecten van elke afzonderlijke leer bijeen te brengen. Deze diversiteit aan symbolen dient enerzijds om iemands begrip te verruimen en universeler te maken, waardoor dogmatisme wordt verminderd; en anderzijds als controlemiddel om het geheugen te ontwikkelen.

In een middeleeuws manuscript uit de dertiende eeuw, dat niet is uitgegeven afgezien van enkele gedeelten die door Adolf Jellinek zijn opgenomen in zijn *Beiträge zur Geschichte der Kabbala* (Bijdragen aan de geschiedenis van de kabbala), geeft rabbi Isaac van Akko van de School van Segovia een reeks van deze illustraties die we citeren uit Isaac Myers vertaling:*

Illustraties die mondeling werden gegeven, dienden om het mysterie te verklaren van de Eenheid van de Tien

**Qabbalah*, blz. 251-2, uit het manuscript van rabbi Isaac van Akko: ‘Verlichting van de Ogen’, *Has-Sēfer Mē’rērath ’Ēinayīm*.

Sephiroth op zichzelf, die altijd is geconcentreerd in Ain Soph, vanuit Ain Soph naar de Ain Soph. . . . Bedenk dat sommige qabbalisten haar (de Eenheid) vergelijken met een keten die door haar verbonden schakels een ononderbroken eenheid vormt; . . .

Dit is een treffend symbool van het innerlijke wezen van planeten en sterren, in de theosofie beschreven als een planeetketen en/of zonneketen van bollen. Elke sēfirāh of 'schakel' (of het nu een bol, planeet of zon is) is binnen haar eigen gebied een onafhankelijke, opzichzelfstaande entiteit, bestaande uit haar eigen substantie en die haar unieke karakter manifesteert; niettemin is elke sēfirāh verbonden met het geheel en met de andere sēfirōth of 'schakels' in een onverbreekelijke eenheid. In *De Geheime Leer* (2:24) schrijft HPB: 'In de oude kosmogonieën zijn de zichtbare en de onzichtbare werelden de dubbele schakels van één en dezelfde keten', d.w.z., de hogere sēfirōth en de lagere, de 'onzichtbare' en de 'zichtbare', zijn alle, individueel en gezamenlijk, schakels van de ene keten.

De tweede illustratie vergelijkt de sēfirōth 'met *verschillende wateren die voortkomen uit één bron*, en zich splitsen in veel rivieren, die (weer) worden verenigd in de oceaan; van daaruit keren ze weer terug, onder de grond door, naar hun vroegere gebieden; enzovoort in een ononderbroken eenheid; . . .' (Myer). Over dit punt zegt de *Zohar*:

De vorm waarin hij gewoonlijk wordt afgebeeld moet worden vergeleken met een zeer uitgestrekte zee; want de wateren van de zee hebben op zichzelf geen grens of vorm, en alleen wanneer ze zich over de aarde verspreiden, nemen ze een vorm (דַּמְיוֹן [dimyōn]) aan. We kunnen nu de volgende berekening maken: de *bron* van het water van de zee en de *waterstroom* die daaruit voortkomt

om zich te verspreiden *zijn twee*. Een groot reservoir wordt dan gevormd, precies alsof een enorm gat was gegraven; dit reservoir wordt zee genoemd, en is *de derde*. De onpeilbare diepte verdeelt zich in *zeven stromen*, die op zeven lange vaten lijken. De bron, de waterstroom, de zee en de zeven stromen vormen samen de *tien*. En wanneer de meester de vaten die hij heeft gemaakt, breekt, keren de wateren terug naar de bron, en dan blijven er alleen de stukken van deze vaten over, opgedroogd en zonder enig water. Op deze manier deed de Oorzaak van de Oorzaken de *tien Sephiroth* ontstaan.

– 1:42b, 43a, Ginsburg, blz. 95

In dit fragment zien we een diepzinnige symboliek: Zodra de ‘laatste trilling van de zevende eeuwigheid de oneindigheid doordringt’ (*GL* 1:58), verspreiden de Wateren van de Ruimte (’ēin sōf), zonder vorm of gedaante, zich en nemen vorm (*dimyōn*) aan. De bron van de Wateren, de stroom van water die eruit vloeit, en het reservoir waarin de stroom zich leegt, zijn de drie onge-manifesteerde sĕfirōth – Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh – waaruit de zeven *kēlīm* (vaten) tevoorschijn komen, de zeven gemanifesteerde sĕfirōth.

Als we de qabbalistische uitspraak dat ‘de meester de vaten breekt’ vergelijken met een stanza uit *De Geheime Leer*, ‘Dan gaan de zonen uiteen en verspreiden zich . . .’ (1:60), dan zien we twee manieren om te beschrijven hoe de levensmenigten zich uit de wereld of keten van werelden terugtrekken voor de periode van ontbinding die volgt op elke periode van activiteit of manifestatie. ‘De wateren keren terug naar hun bron’, maar niet de vaten; de voertuigen die door de levensgolven worden gebruikt, worden afgeworpen en in stukken gebroken, maar de essenties blij-

ven bestaan en 'keren terug naar hun bron' zoals de *Zohar* zegt; of zoals de Stanza's van Dzyan het zeggen, 'aan het eind van de grote dag keren ze terug in hun moederschoot, om met haar weer één te worden'.

In de derde illustratie,

vergelijken anderen het onderwerp van de vereniging van Genade en Strengheid [de twee tegenovergestelde Zuilen van de *sēfirōth*-krachten] met een *edelsteen* die in zichzelf de verschillende eigenaardigheden verenigt van andere edelstenen met verschillende eigenschappen (kleuren?) en toch een volmaakte eenheid blijft; . . .

– Myer, blz. 251-2

De talloze facetten van de ene edelsteen doen denken aan een titel van de Boeddha – 'diamanten hart' – die betekent dat de Boeddha of 'ontwaakte' de zeven (tien of twaalf) facetten van zijn constitutie zo had bijgeschaafd en vervolmaakt dat zijn hele aard kristalhelder is geworden. De kracht van dit symbool ligt niet zozeer in de volmaking van één of meer facetten, maar in de harmonie van het geheel, in de interactie van elk onderling, van elk met het geheel: elk deel is ondergeschikt aan het geheel, en toch is elk deel essentieel voor de compleetheid van het geheel.

Ten vierde, 'anderen nemen als illustratie de eenheid van de verschillende kleuren in *de vlam die voortkomt uit een brandend stuk kool*, waarin de vlam en de kool een eenheid vormen; . . .' (Myer). Dit symbool wordt vaak gebruikt in de *Zohar*, en ook in de *Sēfer Yētsirāh*. De *Zohar* zegt bovendien:

Om kennis van een heilige eenheid te verwerven, moeten we de vlam bestuderen die opstijgt uit een open haard of uit een aangestoken lamp; we zien dan eerst twee soorten

licht, een glinsterend wit licht en een zwart of blauw licht; het witte licht is bovenaan en stijgt op in een rechte lijn, het zwarte of blauwe licht is onderaan en schijnt de zetel te zijn van het eerstgenoemde; toch zijn de twee lichten zo nauw verenigd dat ze slechts één enkele vlam vormen. Maar de zetel die wordt gevormd door het blauwe of zwarte licht is op zijn beurt verbonden met de pit die weer daaronder is. Het witte licht verandert nooit, en blijft altijd wit, maar verschillende kleurnuances zijn te onderscheiden in het onderste licht. Het onderste licht heeft bovendien twee richtingen; boven is het verbonden met het witte licht, en beneden is het verbonden met de brandende stof, maar deze stof verteert steeds zichzelf, en stijgt voortdurend op naar het bovenste licht. Op die manier verenigt alles zich weer met de ene eenheid.

– 1:51a, Franck, blz. 166-7

Let op de zin die de essentie van het denken van de *Zohar* bevat: ‘Het witte licht verandert nooit, en blijft altijd wit, maar verschillende kleurnuances zijn te onderscheiden in het onderste licht’ – d.w.z. Kether, de eerste emanatie of de eerste logos, verandert niet terwijl de lagere sĕfĪrŏth worden onderscheiden door de verscheidenheid aan eigenschappen van hun individuele lichten.

Als vijfde illustratie koos Isaac van Akko ‘de vergelijking van een tros druiven, waarin zowel de tros als de druiven één zijn’ (Myer). De symboliek is universeel: die van de wijn van de geest die inherent is in ieder aspect van de natuur. Terwijl elke druif een afzonderlijke entiteit is, vormt ze op zichzelf niets blijvends; wanneer ze zijn bijeengebracht, doet de tros denken aan een volledige sĕfĪrŏth-boom, de eenheid van diverse elementen.

In de zesde illustratie zegt Isaac van Akko:

Uit de mond van de meest vooraanstaande van onze

geleerden heb ik bovendien gehoord: de metafoor van *de boom met zijn wortels* (de Tien Sephiroth) in de aarde en zijn talloze takken, twijgen, bladeren, aderen, vruchten, en hun schillen en pitten, die alle van elkaar zijn afgeleid, en toch putten alle uit het merg van de boom, en dus vormen alle gezamenlijk een volledige boom en een ongeschonden eenheid, van de wortels tot aan de hoogste top van de boom, omdat ze alle tot een en dezelfde essentiële bron behoren, en daarnaar verwijzen.

– Myer, blz. 252

Zoals we hebben gezien wordt de boom van leven of levens, *‘ēts ḥayyīm*, in de *Zohar* op verschillende manieren beschreven: de ene keer met zijn wortels in de aarde, waarbij zijn takken omhoog reiken naar de geest, zoals door Isaac van Akko is opgetekend; bij andere gelegenheden ‘als een boom die zijn wortels in de hemel heeft, waarbij de stam en takken de verschillende Sephiroth zijn’ (Myer, blz. 253); en dan weer als een ‘Levensboom Hierbeneden’ die een ‘Levensboom Daarboven’ weerspiegelt, zoals in de volgende passage:

Maar zolang het is toegestaan het te onthullen, is het nu het moment om te onthullen dat al de *Neshamoth* [meervoud van *Nēshāmāh*], zielen, uitgaan van die grote Boom en van die machtige Rivier die stroomt vanuit Eden, en al de *Ru'hin* [meervoud van *rūah*], geesten, tevoorschijn komen uit die andere kleine boom. De *Neshamah*, ziel, komt van Boven, de *Rua'h*, geest, van Beneden, en verenigen zich in één . . . en er gaat nooit iets verloren.

– 2:99b, Myer, blz. 413

Boven in de Levensboom bestaan geen vreemde *Q'liphoths* [omhulsels] want er wordt gezegd: ‘Bij U woont geen Kwaad’ (Ps. 5:5), maar in de Boom,

Hierbeneden, bestaan de vreemde *Q'lippoths*.

– 1:27a, Myer, blz. 436

Een andere variant van de grote boom is te vinden in het volgende fragment uit de *Zohar*:

Deze Boom strekt zich uit tot aan de hemelse wolken en is verborgen tussen drie bergen. Van onder de drie bergen gaat de Boom uit en reikt omhoog naar Daarboven en komt omlaag naar Hierbeneden. Dit Huis wordt erdoor voorzien van iets om te drinken, en daarin (in dat Huis) zijn veel verborgen dingen Daarboven verborgen, die niet bekend zijn. Deze Boom wordt overdag onthuld en is 's nachts bedekt (verborgen).

– 1:172a, Myer, blz. 385

Het symbool van de boom van leven of levens in welke vorm dan ook is een van de oudste symbolen. Het speelt een belangrijke rol in de grote wereldreligies, vooral wanneer het wordt weergegeven als een boom waarvan de wortels zich in de spirituele werelden bevinden, terwijl zijn takken afdalen tot in de stof. De volgende citaten uit *De Geheime Leer* verduidelijken dit denkbeeld uit de *Zohar*:

De Noorse ask, de es van Hesiodus, waaruit de mensen van het bronzen tijdperk, het derde wortelras, voortkwamen en de *tzite*-boom van de *Popul Vuh*, waaruit het Mexicaanse *derde* mensenras werd geschapen, zijn alle dezelfde. Dit is voor iedere lezer duidelijk te zien. Maar wie van de westerse geleerden kan de occulte reden meedelen waarom de Noorse Yggdrasil, de Aśvattha van de Hindoes, de Gogard, de Helleense levensboom en de Tibetaanse Zampun één zijn met de kabbalistische sephiroth-boom, en zelfs met de door Ahura Mazda gemaakte heilige boom, en de boom van Eden?

Niettemin zijn de vruchten van al die 'bomen', hetzij Pippala of Hoama, ofwel de meer prozaïsche appel, in waarheid en werkelijkheid de 'levensplanten'. De oervormen van onze rassen lagen alle besloten in de microkosmische boom, die groeide en zich ontwikkelde *binnen en onder* de grote macrokosmische wereldboom, . . .

– 2:107

De boom *was omgekeerd*, en zijn wortels ontsprongen aan de hemel en groeiden uit de wortelloze wortel van het al-zijn. Zijn stam groeide en ontwikkelde zich en doorkruiste de gebieden van pleroma; hij liet zijn weelderige takken kruisgewijs groeien, eerst op het gebied van nauwelijks gedifferentieerde stof en dan naar beneden tot zij het aardse gebied bereikte. Zo zegt de *Bhagavad Gītā* dat de Aśvattha, de boom van Leven en Zijn, waarvan slechts de vernietiging tot onsterfelijkheid leidt, met zijn wortels omhoog en zijn takken naar beneden groeit (15:1). De wortels stellen het opperwezen of de eerste Oorzaak, de LOGOS, voor; maar men moet boven deze wortels uitgaan om *zich met Krishna te verenigen* die, zoals Arjuna zegt (11:37), 'groter is dan Brahman en de eerste Oorzaak, . . . het onvernietigbare, dat wat is, niet is, en deze twee te boven gaat'. . . . Alleen hij die *boven* de wortels uitgaat, zal nooit terugkeren, d.w.z. zal tijdens deze 'eeuw' van Brahmā niet meer reïncarneren.

Pas toen zijn zuivere takken het aardse slijk van de hof van Eden, van ons ras van Adam, hadden aangeraakt, werd deze boom door de aanraking bezoedeld en verloor zijn oorspronkelijke zuiverheid; . . .

– 1:445

Weer andere analogieën voor de tien sēfirōth worden gevonden in de verschillende boeken van de *Zohar*. Een zevende illustratie vergelijkt ze met vonken die worden voortgebracht op een aambeeld of 'door staal uit een vuur-

steen, en die altijd in de laatstgenoemde verborgen zijn als een latente kracht en eenheid, en door wrijving zichtbaar worden gemaakt' (Myer, blz. 252). Dit slaat in ruime zin op de emanatie van 'levens', hetzij van mensen of van werelden, vanuit 'ēin sōf; en in het bijzonder op de 'vonken' die 'oude werelden waren die waren vernietigd'. De vonken of scintillae zijn de myriaden zich belichamende levens die tevoorschijn flitsen vanuit 'ēin sōf. Vergelijk dit met de Stanza's van Dzyan:

Uit de uitstraling van licht – de straal van de eeuwige duisternis – schoten de weer ontwaakte krachten de ruimte in; . . . En dit zijn de essenties, de vlammen, de elementen, de bouwers, de getallen, de arūpa, de rūpa, en de kracht van de Goddelijke Mens ['Ādām Qadmōn] – het geheel. En uit de Goddelijke Mens kwamen de vormen voort en de vonken, . . . – *GL* 1:60

Over de bijzondere betekenis waarin de *Zohar* verwijst naar de 'vonken' die 'oude werelden waren die waren vernietigd', zegt de *Hā-Idrā' Zūtā' Qaddīshā'* (De kleine heilige samenkomst):

421. En daarom waren de vroegere werelden vernietigd, want de vroegere werelden werden gevormd zonder (*in evenwicht gehouden*) conformatie.

422. Maar deze die niet zo'n conformatie hadden, worden trillende vlammen en vonken genoemd [*zīqīn nītsōtsīn*], zoals wanneer een steenhouwer met zijn hamer vonken doet wegschieten van de vuursteen, of zoals wanneer de smid het ijzer smeedt en aan alle kanten vonken doet wegspatten.

423. En deze vonken die wegvliegen, gloeien en glinsteren, maar kort daarna zijn ze uitgedoofd. En deze worden de vroegere werelden genoemd.

424. En daarom zijn ze vernietigd, en blijven ze niet bestaan, tot harmonie met de Zeer Heilige Oude kan worden bereikt, en de arbeider zijn werk kan voortzetten.

– Mathers, blz. 301

Er waren veel pogingen om de werelden te bouwen, maar elk was zonder succes tot de Heilige Oude de heerschappij op zich had genomen, door een ‘evenwicht’ (*mathqĕlā’*) tussen het spirituele en het stoffelijke tot stand te brengen, want pas toen kon de sĕfirōth-boom van levens blijven bestaan. Zoals de zesde Stanza van Dzyan zegt:

De oudere wielen draaiden omlaag en omhoog. . . .
Het broedsel van de moeder vulde het geheel (*de Kosmos*).
Er werden veldslagen geleverd tussen de scheppers en de vernietigers, en veldslagen om de ruimte; het zaad verscheen en verscheen voortdurend opnieuw.

– *GL 1:227*

HPB licht dit toe:

De uitdrukking ‘oudere wielen’ heeft betrekking op de werelden of bollen van onze keten, zoals ze tijdens de ‘voorafgaande ronden’ waren. De esoterische verklaring van deze stanza vindt men volledig in de kabbalistische boeken. Daarin zal men de geschiedenis vinden van de evolutie van die talloze bollen die zich na een periodieke pralaya ontwikkelen tot nieuwe vormen, opnieuw opgebouwd uit oude bouwstoffen. De voorafgaande bollen vallen uiteen en komen veranderd en vervolmaakt weer tevoorschijn voor een nieuwe levensfase. In de kabbala worden de werelden vergeleken met vonken die wegvliegen vanonder de hamer van de grote architect – de WET, de wet waaronder alle kleinere scheppers vallen.

– *Op.cit.*

Een andere illustratie geeft de sĕfĪrŏth als een reeks concentrische cirkels of sferen, met Kether als de buitenste en Malkhūth als het centrum. Het bijbehorende diagram (tussen blz. 56 en 57) van de tien sĕfĪrŏth – gerangschikt als een reeks concentrische cirkels of sferen – is zowel oud als diepzinnig, want de cirkel (of het ei of de bol) is sinds onheuglijke tijden vereerd als een symbool van onafgebroken en steeds tot aanzijn komend leven. HPB schrijft:

De geest van leven en onsterfelijkheid werd overal gesymboliseerd door een cirkel: . . . De onbelichaamde intelligenties (de planeetgeesten of scheppende krachten) werden altijd voorgesteld in de vorm van cirkels. In de oorspronkelijke filosofie van de hiërofanten waren deze *onzichtbare* cirkels de prototypische oorzaken en bouwers van alle hemelbollen, die hun *zichtbare* lichamen of omhulsels waren en waarvan zij de zielen waren. Het was in de oudheid ongetwijfeld een algemeen verbreide leer. (Zie *Ezechiël*, hfst. 1)

‘Vóór de wiskundige getallen’, zegt Proclus (*in Quinto Libro Euclid.*), ‘zijn er de *zelf-bewegende* getallen; vóór de zichtbare getallen, de levensgetallen; en vóór de scheppende macht de stoffelijke werelden voortbracht *die zich in een cirkel bewegen*, bracht zij de *onzichtbare* cirkels voort’.

– GL 2:627-8

Als we de term sĕfĪrŏth in de plaats stellen van de planeetgeesten of scheppende krachten in de verwijzing van HPB, of ook van het woord ‘getallen’ in die van Proclus, dan geeft dit een nauwkeurig beeld van de qabbalistische benadering – wat helemaal niet vreemd is want, indien alle denkstelsels van de wereld uit dezelfde bron zijn voortgekomen, dan zouden ze op essentiële punten identiek moeten blijken te zijn.

De overeenkomsten, die in het diagram tot uitdrukking zijn gebracht, tussen de tien sēfirōth en de planetaire en kosmische invloeden, volgen het patroon van de algemeen geaccepteerde opsomming die door de meeste qabbalistische schrijvers wordt gevolgd, hoewel bij hen kleine verschillen van volgorde kunnen worden aangetroffen. Bij het beschouwen van de overeenkomsten tussen de zeven heilige planeten (*shib'āh kōkhābīm*) en de sēfirōth, is niet zozeer de werkelijke volgorde van belang maar de voortdurende interactie tussen spirituele, verstandelijke, psychische en fysieke energieën in de dierenriem, de zon en planeten en onze aarde, of tussen de bollen van een planeetketen.

Het symbool van de concentrische sferen is niet alleen typerend voor het denken in de *Zohar*: het is in veel culturen te vinden. In de Sumerische en Babylonische kosmogonieën, bijvoorbeeld, is het bewaard gebleven in de ziggurats of trappenpiramiden waar elk niveau een andere planeet vertegenwoordigt. Het is in verschillende vormen te vinden in het Griekse denken, in het bijzonder in de leer van de 'kristallijnen sferen' verkondigd door Eudoxus uit de vierde eeuw v.Chr., waar de planeten werden beschreven als

holle, transparante bollen, de een omsloten door de ander, en die het sluimerende lichaam van de aarde omringen; ten eerste het 'primum mobile', dat alle innerlijke sferen met zich meevoert en aan deze een universele beweging gaf, vervolgens een sfeer voor alle sterren, dan één voor de zon, één voor de maan, en één voor elk van de vijf toen bekende planeten.

– Florence Armstrong Grondal, *The Romance of Astronomy: The Music of the Spheres*, blz. 199

Een negende illustratie van de sĕfirōth is de archetypische mens binnen een eivormige ruimte, waarbij de verschillende delen van het menselijk lichaam worden afgebeeld als lichamelijke vertegenwoordigers van de tien kosmische sĕfirōth. Hoewel dit een treffend symbool is, heeft het de neiging de oorspronkelijke kosmische opvatting van het hemelse en planetaire één-zijn met de mens als een levende vlam, als een samenstel van spirituele, verstandelijke en vitale vuren, te antropomorfiseren. Wanneer deze elementen in het diagram van de concentrische cirkels worden opgenomen, wordt hun universele aspect duidelijk: de tien lichten of heerlijkheden worden op één en hetzelfde moment beschouwd als de kosmische, solaire en planetaire sferen, de zeven of tien bollen van een planeetketen, de tien getallen die voortkomen uit geen-getal*, en ook als de tien elementen van het lichaam.

Een tiende illustratie geeft de sĕfirōth weer als een noot, waarvan de kern het 'licht' is, voorzien van een reeks omhulsels of schillen, die de 'omhulsels' of 'paleizen' zijn die dat licht omringen. Na de wereld met een noot te vergelijken waarvan de kern is gewikkeld in een reeks omhulsels zegt de *Zohar*:

Zo is het ook met het gehele hogere en lagere heelal; vanuit het geheimzinnige hoogste punt vormt alles, tot aan de uiterste grens van alle graden (Sephiroth), één geheel; waarvan de delen zijn gevormd, het ene in het andere, in zoverre ze dienen als omhulsels, het ene voor het andere. Het eerste punt (de Sephirah Kether, het ego of de wil) was een innerlijk en onvergelijkelijk Licht, zodat we zijn heerlijkheid, subtiliteit en zuiverheid niet kunnen ken-

*Vgl. Stanza 4, *GL* 1:60-1.

nen, tot (we) dat (bereiken) wat zichzelf door uitbreiding heeft ontwikkeld. Die uitbreiding van het punt wordt een tempel of paleis, die ditzelfde punt omhult, dat wil zeggen, het Licht dat we niet kunnen kennen vanwege zijn grote heerlijkheid. Maar dat paleis (Sephirah) dat dient als omhulsel van dat occulte punt is zelf een onvergelyklijk Licht, zonder in gelijke mate dezelfde subtiliteit en heerlijkheid te bevatten als het eerste verborgen en occulte punt. Die sfeer wordt weer uitgebreid door een nieuwe expansie (die) een eerste Licht (vormt), een expansie die dient als een omhulsel van die subtiële sfeer (die) helder (is) en geheel en al lager. De delen van het bestaan bleven zich dus ontwikkelen, het ene uit het andere, en zich omhullen het ene in het andere. Zodat ze elk en in hun geheel dienden als wederzijdse omhulsels, en dat ze (relatief het ene ten opzichte van elk van de andere en van alle andere) zijn als de kern en het omhulsel, maar toch zijn ze alle als geheel één, want dat wat één omhulsel is, is tegelijkertijd een kern voor een andere graad. Alles gebeurt in deze lagere regionen op volledig dezelfde manier; en de mens in deze wereld is gemaakt naar die gelijkenis, en is (samengesteld) uit een kern en een omhulsel, die de geest en het lichaam zijn. Zo is in het algemeen de orde van het heelal.

– 1:19b-20a, Myer, blz. 190-1

In de elfde illustratie worden de *sēfirōth* afgebeeld als een bliksemflits, die op zijn beurt vlammen doet wegschieten; of ook als een reeks ‘onmetelijke lichten’ of ‘heerlijkheden’. De *Sēfer Yētsirāh* zegt: ‘Tien zijn de sephiroth uit de Leegte waarvan de verschijning is als een bliksemflits’ (1:5). In het gedeelte van de *Zohar* getiteld *Hā-’Idrā’Zuṭā Qaddīshā* (De kleine heilige samenkomst) komen verschillende passages voor waarin de *sēfirōth* worden vergeleken met een reeks lichten, vlammen of heerlijkheden:

74. Hij de Eeuwige Oude van de Ouden is de hoogste Kroon onder de Verhevenen, waarmee alle Diademen en Kronen worden gekroond.

75. En vanuit Hem worden alle Lichten [sĕfirōth] verlicht, en ze vlammen op, en schijnen.

76. Maar Hij is werkelijk het Hoogste Licht, dat verborgen is, dat niet bekend is.

77. En alle andere Lichten worden door Hem aangestoken, en ontlenen (hun) heerlijkheid (aan hem). . . .

85. Bovendien wordt de Zeer Heilige Oude gesymboliseerd en verborgen gehouden in het denkbeeld van de Eenheid, want Hij is zelf Eén, en alle dingen zijn Eén.

86. En zo worden alle andere Lichten geheiligd, worden beperkt, en worden bijeengehouden in de Eenheid of Monade, en zijn Eén; . . . – Mathers, blz. 267-8

Door bovenstaande illustraties is de rijke qabbalistische voorstellingswereld in geen geval uitgeput. Zo vruchtbaar waren de scheppende vermogens van de qabbalisten, en zo diep doordrongen waren ze van dit denkbeeld van de energieën van de sĕfirōth die vanuit het grenzeloze – 'ēin sōf – stromen, dat ze zelfs in de meest gewone menselijke zaken het symbool van de levensboom zagen. Ze vergeleken zelfs het ontrollen van de sĕfirōth met het pellen van de schillen van een ui, de lagen van de huid, enz.

De overheersende gedachte bij elk symbool, elk diagram en elke metafoor was, zoals HPB het uitdrukte, dat 'al deze verpersoonlijkte krachten niet uit elkaar zijn geëvolueerd, maar evenzoveel aspecten zijn van de ene en enige manifestatie van het ABSOLUTE al' (*GL* 1:382). Of zoals Krishṇa uitlegde aan Arjuna:

Hoewel (ik) niet-geboren (ben), en zelf onvergankelijk ben, hoewel (ik) heer van alle wezens (ben), toch

word ik geboren door middel van de illusie van het zelf (d.w.z. ik word geboren door mijn eigen kracht – *ātma-māyayā*), terwijl ik in mijn eigen natuurlijke staat verkeer.

– *Bhagavad Gītā* 4:6

De triadische aard van de sēfirōth

De tien sēfirōth worden verdeeld in triaden van verschillende soorten, of in twee Gezichten, het Grote Gezicht (Macroprosopus) en het Kleine Gezicht (Microprosopus). De triadische aard van de sēfirōth manifesteert zich als drie hoofden en drie verdelingen van de archetypische mens, en ook als drie werelden (*'ōlāmīm*) of gezichten (*'anpīn*).

De eerste van de drie hoofden is zelf triadisch, bestaande uit Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh: Kether is in deze context de kroon van het hoofd; Ḥokhmāh de wijsheid van het hersenverstand; en Bīnāh het begrip dat komt uit het hart. De belangrijkste overweging in het denken van de qabbalist was dat de hoogste drie sēfirōth zouden staan voor de hoogste eigenschappen in 'Ādām Qadmōn, en dus voor het hoofd en het hart verenigd in wijsheid, en die drie-in-één vormt het hoofd van 'Ādām Qadmōn. *Hā-'Idrā' Zūtā Qaddīshā'* zegt:

78. Hij de Zeer Heilige Oude [*'attīqā' qaddīshā'*] blijkt drie hoofden te hebben, die zijn bevat in het ene Hoofd.

79. En Hij is Zelf dat enige hoogste verheven Hoofd.
– Mathers, blz. 267

De eropvolgende sēfirōth vormen zich eveneens tot triaden, en volgen het patroon van de hemelse triade. *Hā-*

'*Idrā*' *Zūtā*' *Qaddīshā*' vervolgt:

80. En omdat Hij de Zeer Heilige Oude zo wordt gesymboliseerd in de Triade, daarom liggen alle andere schijnende Lichten besloten in Triaden. – *Op.cit.*

Zo komt een andere triade tevoorschijn uit de bovenste, bestaande uit *Hesed* (of *Gēdūlāh*) en *Gēbūrāh* (of *Dīn* of *Paḥad*)*, de twee armen, en *Tif'ereth*, het hart, die samen de borst van 'Ādām *Qadmōn* vormen. Vanuit deze middelste triade wordt een derde en laagste triade voortgebracht, bestaande uit *Netsah* en *Hōd*, de twee ledematen, die samen met *Yēsōd*, het voortplantingsvermogen, de Basis van 'Ādām *Qadmōn* vormen.

Deze drie triaden – het Hoofd, de Borst en de Basis – gieten hun energieën in, en manifesteren zich dus door middel van, de laagste of tiende *sēfirāh*, *Malkhūth*, het Koninkrijk, bekend als de Voeten of Stabiliteit van 'Ādām *Qadmōn*.

Deze hoofden of verdelingen hebben elk hun leidende heerser: het eerste hoofd of de eerste triade wordt beheerst door *Kether*; de tweede door *Tif'ereth*; en de derde door *Yēsōd* (of *Malkhūth*). Door deze drie te verbinden met het diagram van de concentrische sferen dat de *sēfirōth* in verband brengt met de planetaire en kosmische invloeden, zien we dat *Kether*, heerser van de hemelse triade, het *Primum Mobile* vertegenwoordigt, de oorspronkelijke beweging, de goddelijke adem, de eerste trilling van manifestatie; dat *Tif'ereth*, de heerser van de tweede triade, staat

**Gēdūlāh* is een alternatieve naam voor *Hesed* en betekent grootsheid, macht, kracht; *Dīn* en *Paḥad* zijn alternatieve termen voor *Gēbūrāh* en betekenen oordeelskracht, en angst, ontzag of rechtvaardigheid.

voor de zon, gever van spiritueel, verstandelijk en vitaal leven; dat Yēsōd, heerser van de laagste triade, de maan vertegenwoordigt, gever van psychisch en fysiek leven; en Malkhūth, het Koninkrijk waarin de drie heersers regeren, vertegenwoordigt tenslotte de basis of elementen, onze aarde, het voertuig en de drager van de goddelijke, zonnen en maankrachten.

Deze drie triaden lopen parallel met de drie *upādhi's* of grondslagen die de menselijke constitutie vormen. In *Beginselen* schrijft De Purucker:

De mens kan worden beschouwd als een wezen dat uit drie essentiële grondslagen bestaat; de Sanskrietterm is *upādhi*. Dit woord betekent dat wat 'naar buiten staat' en een model of patroon volgt, zoals een scherm waarop het licht van een projector speelt. Vergeleken met de uiteindelijke werkelijkheid is het een spel van schaduwen en vormen. Deze drie grondslagen of *upādhi's* zijn, ten eerste, het monadische of spirituele; ten tweede, dat wat door de heren van licht, de zogenaamde *mānasa-dhyāni's*, wordt verschaft, namelijk het verstandelijke en het intuïtieve aspect van de mens, het element-beginsel dat de mens tot mens maakt; en de derde grondslag of *upādhi* kunnen we het vitaal-astraal-fysieke noemen.

Deze drie grondslagen komen voort uit drie verschillende evolutielijnen, drie verschillende en afzonderlijke hiërarchieën van zijn. . . .

. . . De laagste komt van de aarde, uiteindelijk van de maan, onze kosmogonische moeder; de middelste, de *mānasische* of verstandelijk-intuïtieve, van de zon; de monadische van de monade der monaden, de meest verheven bloem, het toppunt, of beter gezegd het hoogste zaad van de universele hiërarchie die ons kosmische universum of onze universele kosmos vormt.

We zien dus dat er door de hele sēfirōth-boom van levens een centrale zuil van goddelijke, zonne-, maan- en aardse kracht is die door Kether, Tif'ereh, Yēsōd en Malkhūth stroomt, en overeenkomstig daarmee in de menselijke constitutie nēshāmāh, rūaḥ, nefesh en gūf activeert.

Wanneer deze drie werelden worden beschouwd als gezichten (*ʿanpīn* of *partsūfīn*), dan wordt Kether het Hemelse Gezicht genoemd; Tif'ereh wordt de Koning (*Melekh*, Aramees *Malkā*) genoemd of de 'Heilige Koning' (*Malkā* 'Qaddīshā'); Malkhūth (of Yēsōd) is de Koningin, de Bruid van Melekh, en wordt Malkhēthā', Maṭrōnā', of Maṭrōnīthā', de 'Matrone' of 'Moeder' genoemd.

Deze laatstgenoemde verbanden zijn betekenisvol. We hebben aangegeven dat er 'vroegere werelden' waren, 'oude werelden', die niet konden blijven bestaan omdat de Heilige Oude niet 'zijn vorm had aangenomen', met andere woorden omdat de Koning en Koningin, Tif'ereh en Yēsōd-Malkhūth, zich niet hadden verenigd om het 'evenwicht' (*mathqēlā*) voort te brengen dat essentieel is opdat de sēfirōth-boom kan leven. Met weer andere woorden, de zon en maan hadden hun energieën nog niet verenigd om de aarde voort te brengen met haar menigten levende wezens – een uitspraak die van toepassing is op het ontstaan van werelden, de geboorte van de mensheid, en het ontwaken van de menselijke ziel voor haar spirituele mogelijkheden.

Malkhūth is in werkelijkheid het Koninkrijk: de ontvanger en drager van elk van de negen hogere sēfirōth-krachten, waarbij elk van de drie sēfirōth van respectievelijk de rechter- en de linkerzuil haar individuele kracht bijdraagt via de regerende heerser van de drie triaden of gezichten, zodat de centrale zuil, gevormd uit de heersers

(Kether, de Koning en de Koningin), de planetaire invloeden in de drie upādhi's of grondslagen doet samenkomen – de monadische of Kether, de zonnegrondslag of Tif'ereh, de maangrondslag of Yēsōd – die alle tot manifestatie komen in de aardse grondslag of Malkhūth.

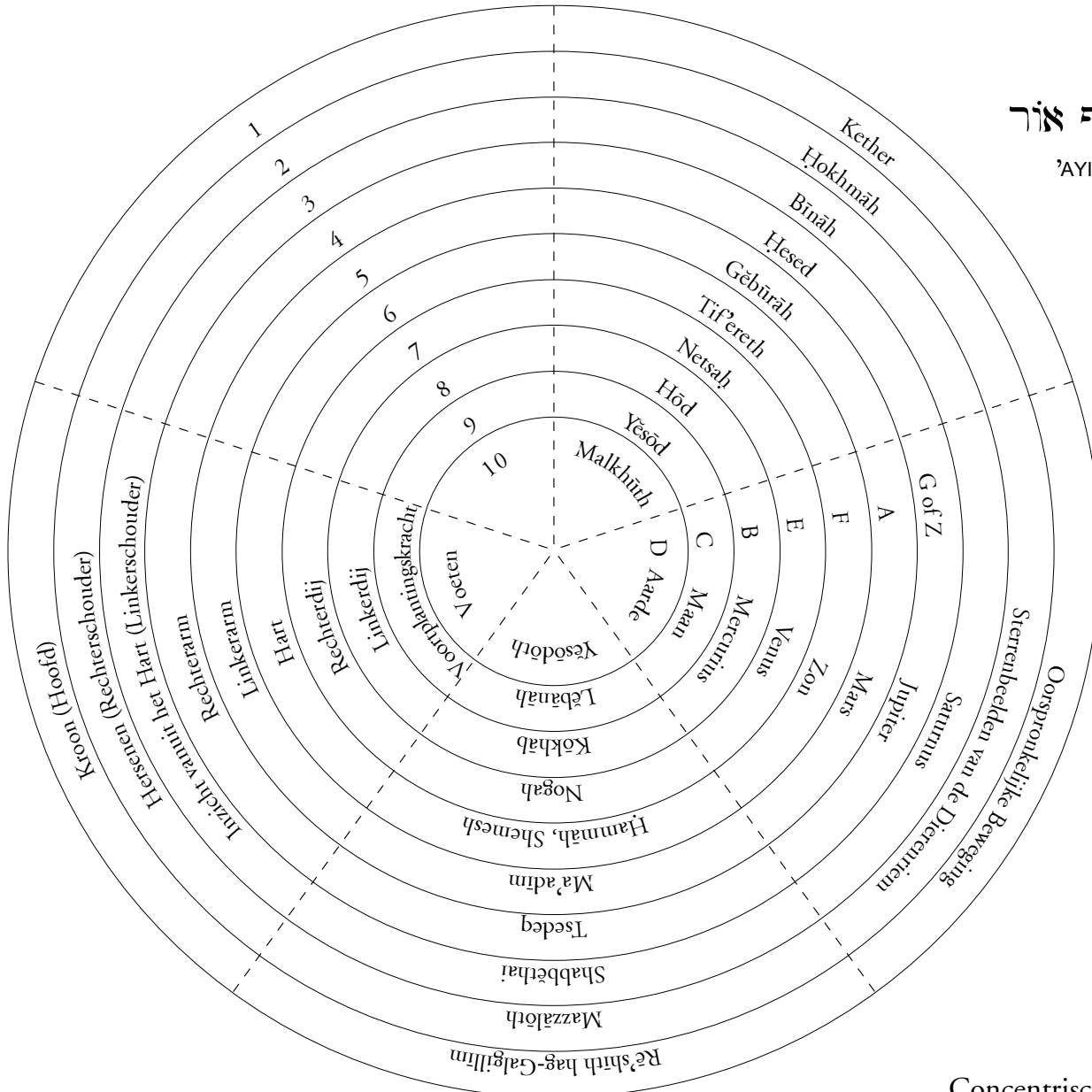
We kunnen de šĕfĪrŏth ook als actieve en passieve stromen van vitaliteit beschouwen die verticaal zijn verdeeld in drie energiestromen: de rechter of mannelijke Zuil van Ḥesed (mededogen of genade), bestaande uit de drie šĕfĪrŏth aan de rechterkant: Ḥokhmāh, Ḥesed (of Gĕdūlāh), en Netsaḥ, waarin de mannelijke, overdragende, en centrifugale energieën overheersen. De linker of vrouwelijke energiestroom, die de mannelijke stroom aanvult, wordt de Zuil van Dīn (onderscheidingsvermogen) genoemd, en bestaat uit de drie šĕfĪrŏth aan de linkerkant: Bīnāh, Gĕbūrāh of Dīn, en Hōd, waarin de vrouwelijke, ontvangende, en centripetale energieën overheersen.

De derde of centrale stroom van vitaliteit, de stroom van spirituele stabiliteit, wordt de Centrale Zuil van Raḥamīm (sympathie of harmonie) genoemd. Deze is samengesteld uit de vier šĕfĪrŏth die van boven naar beneden lopen van Kether via Tif'ereh en Yēsōd tot en met Malkhūth, en vertegenwoordigt de harmonische wisselwerking tussen de rechter- en de linkerzuil. Het is de evenwicht brengende zuil tussen de twee tegengestelde krachten; de rechter en de linker, de overdragende en de ontvangende, de centrifugale en de centripetale zuil. Met andere woorden, in de Centrale Zuil worden de planetaire energieën die zijn geconcentreerd in de rechter- en de linkerzuil van 'ēts ḥayyīm (boom van levens) ontvangen en in evenwicht gebracht opdat ze met succes omlaag stromen naar Malkhūth om zich op aarde te manifesteren. Langs dit cen-

trale kanaal vloeien in een onafgebroken ritme stromen van Kether de Kroon via de tussenliggende sēfirōth omlaag naar de laagste, Malkhūth, en iemands bewustzijn kan langs deze onzichtbare weg opstijgen of afdalen. Omdat de sēfirōth-boom niet alleen betrekking heeft op de kosmos als geheel, maar ook op ieder levend wezen, bevindt deze weg zich ook in ieder van ons.

אֵין - אֵין סוּף - אֵין סוּף אֹר

'AYIN — 'EIN SÖF — 'EIN SÖF 'ÖR

Concentrische cirkels

De vier werelden

De qabbālāh verkondigt helemaal niet het bestaan van één Adam als enige voorouder van de mensheid, maar onderscheidt vier Adams of mensheden, die bestaan op en zijn aangepast aan vier *‘ōlāmīm* (werelden of gebieden). Deze Adams variëren wat hun aard en karakter betreft van de spirituele of eerste Adam, de *’Ādām Qadmōn* van de *Zohar*, tot de laagste of meest stoffelijke, de aardse Adam van *Genesis*. Vier werelden of gebieden die geleidelijk in spiritualiteit afnemen worden beschreven als vier uitbreidingen of manifestaties van de oorspronkelijke Hemelse Adam.

‘Īlām (enkelvoud van *‘ōlāmīm*) komt van een Hebreeuws werkwoord dat oorspronkelijk ‘verbergen, verstoppen’ betekende; een filosofische uitbreiding van de betekenis ervan is ‘verborgen tijd’, of een tijdperk waarvan de geboorte en dood ‘verborgen’ zijn voor wereldlijke kennis, maar gedurende het bestaan waarvan spirituele wezens ‘leven en bewegen en hun bestaan hebben’. Kortom, *‘ōlām* is een wereld of toestand van zijn waarin mensen of andere entiteiten een bepaalde tijd doorbrengen, en zo in de ruimte een aantal ervaringen hebben. Het is een denkbeeld dat overeenkomst vertoont met het Sanskrietwoord *loka*, en is identiek met de gnostische *aion*.

‘Īlām is het oude woord voor ‘eeuwigheid’, vaak ver-

keerd opgevat als eeuwig en eeuwig zonder eind. Oorspronkelijk betekende het niet eindeloze duur; integendeel, de *Zohar* beschouwt het als een afgebakende tijdsperiode gedurende welke entiteiten zich in een of andere toestand van zijn manifesteren – vandaar een wereld of sfeer.

De vier Adams worden niet los van de ‘ōlāmīm gezien, maar veeleer als hun bewustzijnskant. Ze zijn zo nauw met elkaar verbonden dat de ‘ōlāmīm vaak de Adams worden genoemd, terwijl de vier Adams even vaak de vier ‘ōlāmīm worden genoemd. Wanneer ze worden bekeken vanuit het standpunt van de *entiteiten* die deze werelden of gebieden bewonen en bezielen, worden ze de Adams genoemd; wanneer ze worden beschouwd als de *werelden* waarop en waarin entiteiten zich ontwikkelen, worden ze de ‘ōlāmīm genoemd. Verder heeft ieder van de Adams zijn eigen sēfirōth-levensboom waarin en door middel waarvan hij de tienvoudige eigenschappen van bewustzijn ervaart.

Er komen dus drie stromen van emanationele energie voort uit het grenzeloze, ’ēin sōf: (a) de tienvoudige sēfirōth-levensboom, (b) de vier ‘ōlāmīm, en (c) de vier Adams. Als we deze vergelijken met de theosofische filosofie, en bijvoorbeeld de manifestatie van een planeetketen beschouwen: (a) dan zouden de sēfirōth overeenkomen met de verschillende bewustzijnstoestanden van de zeven (of tien of twaalf) bollen van zo’n keten; (b) de ‘ōlāmīm met de loka’s en tala’s of de vier kosmische gebieden of werelden waarop en waarin de bollen of sēfirōth functioneren; en (c) in de menselijke context komen de vier Adams overeen met de vier wortelrassen of mensheden van onze huidige planeetaire levenscyclus of bestaansronde. Zulke overeenkomsten zijn geen vaste regels. In het algemeen gesproken schijnen de drie emanaties van de *Zohar* de qabbalistische manier te

zijn om te beschrijven wat theosofen verstaan onder bollen, zijnsgebieden en wortelrassen, die duidelijk van elkaar verschillen maar toch evenals de zijden van een driehoek nauw verbonden en wederzijds afhankelijk zijn.

De vier werelden of ‘ōlāmīm worden beschouwd als vier emanaties of voortbrengsels van ’ēin sōf, het grenzeloze dat, ‘omdat *het* zich niet kon manifesteren, zelf manifesterende krachten uitstraalde. *Het menselijke intellect moet en kan zich dus alleen met de emanaties ervan bezighouden*’ (GL 2:44). De qabbalistische namen voor deze vier emanaties zijn:

(1) ‘ōlām hā-’atstsīlōth, ‘wereld van verbinding of condensatie’, soms ‘ōlām has-sēfirōth, ‘wereld van emanaties of getallen’, genoemd. Ze is de hoogste van de vier werelden, het verbindingspunt tussen de gebieden van pure geest boven en de steeds stoffelijker ‘ōlāmīm beneden. Als prototype of spiritueel voorbeeld voor de lagere werelden, is ze de emanator van de andere ‘ōlāmīm.

(2) ‘ōlām hab-bērī’āh, ‘wereld van voortbrenging of schepping’, het voertuig of omhulsel van ‘ōlām hā-’atstsīlōth, dat de spirituele energieën van boven ontvangt en ze minder volledig manifesteert dan haar prototype. Deze wereld van voortbrenging of schepping wordt op haar beurt het prototype voor de daaropvolgende wereld.

(3) ‘ōlām hay-yětsīrāh, ‘wereld van vorming’, handelt als een voertuig voor de scheppende krachten van de tweede ‘ōlām, dat deze in steeds afnemende mate van spirituele volkomenheid manifesteert. Niettemin werkt deze derde wereld als een prototype voor onze aarde, de laagste van de vier ‘ōlāmīm.

(4) ‘ōlām ha-’asıyyāh, ‘wereld van actie en werk’, het terrein van het aardse bestaan, is de vierde wereld. Ze is het voertuig van de derde sfeer, en manifesteert daarom nog

minder volledig de heerlijkheid van spiritualiteit. Deze wereld is ook ‘*ōlām haq-qēlīppōth*, ‘wereld van omhulsels en schillen’, genoemd, wat erop wijst dat op onze aarde zich alleen de schillen of omhulsels van de werkelijkheid manifesteren, terwijl de eigenschappen van de menselijke geest zich in verschillende mate thuis voelen in de hogere ‘*ōlāmīm*.

Het is interessant dat de drie lagere ‘*ōlāmīm* met namen worden genoemd waarvan de wortels allemaal ‘vormen’ betekenen, en toch belichaamt ieder woord betekenisnuances die voldoende verschillen om aan te geven dat vorm op het gebied van *bērī’āh* van verstandelijke of ideële aard zou zijn, terwijl vorm op het gebied van *yětsīrāh* stoffelijker zou zijn, hoewel niet zo stoffelijk als die van de laagste wereld van ‘*āsīyyāh*. De wortels houden ook in dat vorm op het gebied van *yětsīrāh* meer invloed heeft op de astrale wereld, terwijl die van ‘*āsīyyāh* meer te maken heeft met de verdichting van fysieke stof.

Ginsburg schrijft in zijn *Kabbalah* over de vier ‘*ōlāmīm*:

De verschillende werelden die achtereenvolgens uit de *En Soph* en uit elkaar emanerden, en die de band van de Godheid met de eerste, tweede, derde en vierde voortbrenging ondersteunen, zijn, met uitzondering van de eerste (dat is de Wereld van Emanaties), bewoond door spirituele wezens van verschillende graden. . . . de eerste wereld, of de Archetypische Mens, naar wiens beeld alles is gevormd, wordt door niemand anders bezet. De engel METATRON, (מטטרון) [*Mēṭatrōn*], bezet de tweede of *de Briatische Wereld* (עולם בריאה) [‘*ōlām bērī’āh*], die de eerste bewoonbare wereld is; alleen hij is de wereld van zuivere geesten. Hij is het gewaad van שדי [Shaddai], d.w.z. de zichtbare manifestatie van de Godheid; zijn naam is numeriek equivalent met die van de Heer (*Zohar*,

3:231a). Hij regeert over de zichtbare wereld, houdt de eenheid, harmonie en de omwentelingen van alle sferen, planeten en hemellichamen in stand, en is de Kapitein van de myriaden menigten engelen die de tweede bewoonbare of *Jetziratische Wereld* (עולם יצירה) [‘ōlām yětsīrah] bewonen, en die verdeeld zijn in tien rangen, overeenkomstig de *tien Sephiroth*. Ieder van die engelen is aangesteld over een ander deel van het heelal. Eén heeft de controle over één sfeer, een ander over een ander hemellichaam; één engel heeft de leiding over de zon, een ander over de maan, een ander over de aarde, een ander over de zee, een ander over het vuur, een ander over de wind, een ander over het licht, een ander over de jaargetijden, enz., enz.; en deze engelen ontlenen hun namen aan de hemellichamen die ze respectievelijk bewaken. – blz. 108-10

Elk van de vier ‘ōlāmīm heeft volgens de *Zohar* zijn plaats in de individuele mens, en elk komt overeen met een van de vier basisbeginselen van de menselijke constitutie. Daarom zou nēshāmāh, geest, zich onbelemmerd manifesteren in ‘ōlām hā-’atstsilōth; rūah, spirituele intelligentie, vindt een soortgelijke vrijheid in ‘ōlām hab-bērī’āh; nefesh in ‘ōlām hay-yětsīrah; en gūf, het omhulsel van de eerdergenoemde spirituele, verstandelijke en psychische adems, is in ‘ōlām haq-qēlīppōth.

Deze ‘ōlāmīm manifesteren zich niet als steeds lagere niveaus vanaf ’ēin sōf, of als de sporten van een ladder, de ene onder de andere, maar omringen elkaar, zoals ook van de omhulsels van de menselijke constitutie kan worden gezegd dat ze de parel nēshāmāh omsluiten:

Zoals in het menselijke organisme de Neshamah – het denkende bewustzijn dat zijn zetel heeft in de hersenen – wordt omringd door de Rua'h, een geest die woont in het hart, en deze door de Nephesh, de levensgeest die het hele

lichaam doordringt, en al deze tenslotte worden bedekt met vlees, huid, beenderen, en dan met kleding, evenzo wordt bij de bouw van het heelal, de Macrokosmos, in de hoogste Sephiroth-wereld, de A'tzeel-oothische wereld, omringd door de B'ree-atistische wereld, die van Schepping of Emanatie, de Ziel en tot uitdrukking gebrachte Wil van de Godheid; deze door die van de Ye'tzeer-ah of wereld van Vorming, dat is die van Levenskracht, en deze tenslotte door de wereld van Activiteit, A'seey-ah, de wereld van Lichamelijkheid, die het omhulsel of de bedekking is.

– *Zohar* 1:20a, Myer, blz. 292vn

Als het gaat om de hemelen of andere aarden, wordt het proces van emanatie als volgt beschreven:

En alle hemelen zijn de een boven de ander, als de lagen van een ui, en sommige Beneden en sommige Boven, . . . En waar komen de Lagere aarden vandaan? Ze komen van de keten van de aarde en van de Hemel Erboven.

– *Zohar* 3:9b, 10a, Myer, blz. 415-6

Op elk van deze werelden wordt een volledige tienvoudige levensboom geëmaneerd. Terwijl elke sēfirōth-boom het voorbeeld volgt van het universele plan, manifesteert hij niettemin zijn eigen karakteristieke energie die past bij de 'ōlām waarop hij zich ontvouwt. In allegorische vorm wordt hierop gezinspeeld:

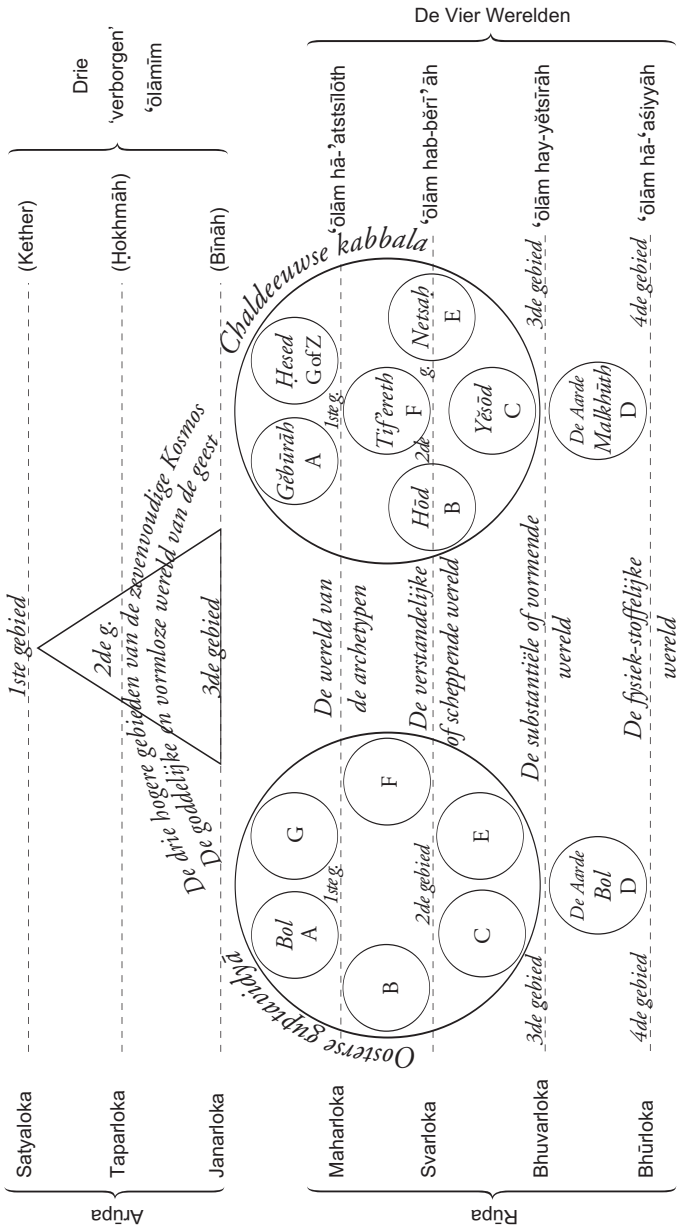
En er komen daaruit [uit een bepaalde wereld of 'ōlām] verschillende schepsels die onderling van elkaar verschillen. Sommige van hen in gewaden (huiden), sommige van hen in omhulsels (*Q'lipboth*) zoals de wormen die in de aarde worden gevonden, sommige van hen in rode omhulsels, sommige in zwarte, sommige in witte, en sommige met alle kleuren.

– *Zohar* 3:10a, Myer, blz. 416-7

De verschillende kleuren doen denken aan de Stanza's van Dzyan (*GL* 2:21) waarin de verschillende mensenrassen maankleurig, geel, rood en zwart worden genoemd – niet dat de wezens zich op een 'ōlām manifesteren als *fysiek* rood of wit of een andere kleur, maar dat die kleuren verwijzen naar verschillende kenmerken van ontwikkeling.

Dus (a) elk van de vier werelden emanert of manifesteert een sēfirōth-boom die *in harmonie* is met de specifieke eigenschap van de 'ōlām; of (b) als we de zaak vanuit de bewustzijnskant bekijken, elk van de sēfirōth-manifestaties bepaalt de eigenschap van een specifieke 'ōlām. Het is het oude probleem om vast te stellen of, in theosofische terminologie, de werelden of bollen de eigenschap van hun rijken van evoluerende wezens bepalen, of dat de levens zelf – omdat ze de werelden vanuit zichzelf emaneren – de eigenschap en het karakter van die werelden bepalen. Laatstgenoemde opvatting staat misschien dichter bij de esoterische gedachte, en dus kunnen we misschien even nauwkeurig zeggen dat elk van de vier sēfirōth-bomen ten slotte zijn overeenkomstige 'ōlām emanert of ontwikkelt als zijn werkterrein gedurende de manifestatie.

Het volgende diagram, overgenomen uit *De Geheime Leer*, laat HPB's vergelijking zien tussen de oosterse guptavidyā (geheime wijsheid) en de Chaldeeuwse qabbālāh. We hebben hier zeven kosmische gebieden, waarvan er drie onbenoemd en niet omschreven blijven omdat hun kwaliteit zo spiritueel en etherisch is dat ze voor ons aardse verstand onbegrijpelijk zijn. In de moderne theosofische literatuur worden deze drie hogere gebieden *arūpa*, 'vormloos', genoemd (een Sanskrietwoord dat betekent: zonder een lichaam of vorm *zoals wij die kennen*). Maar ze zijn even werkelijk en noodzakelijk voor het bewustzijn van die

hemelse wezens die deze sferen bewonen en van leven voorzien als onze aarde dat voor ons is. Over deze onzichtbare sferen schrijft HPB: ‘De bovenste drie lagen zijn de drie hogere bewustzijnsgebieden, die in beide scholen alleen aan de ingewijden worden onthuld en verklaard. De onderste lagen geven de vier lagere gebieden weer – het laagste is ons gebied, of het zichtbare heelal’ (*GL* 1:228-9). Deze bovenste drie gebieden, waarin de hemelse triade van Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh overheersen, kunnen niet worden bereikt door het gewone bewustzijn, omdat het individu ‘de drie ‘zetels’ tot leven en activiteit moet opwekken. En hoevelen zijn in staat zich ook maar een oppervlakkig begrip te vormen van *ātmavidyā* (kennis van de geest), . . .’ (*Op.cit.*).

Voor het gemak hebben we aan de rechterkant van HPB’s diagram de qabbalistische termen voor de ‘ōlāmīm toegevoegd – de vier ‘ōlāmīm die overeenkomen met de vier gemanifesteerde gebieden; en aan de linkerkant hebben we de loka’s geplaatst op één manier waarop ze kunnen worden beschreven. Merk op dat de namen van de drie hogere ongemanifesteerde loka’s in de Sanskrietliteratuur worden gegeven, en dat we niet de namen hebben van de drie hogere ‘verborgen’ ‘ōlāmīm. Maar we hebben wel de namen van de drie hogere sēfirōth – Kether, Ḥokhmāh en Bīnāh – en we kunnen aannemen dat deze hogere ‘verborgen’ ‘ōlāmīm oorspronkelijk bekend waren aan de ingewijden die de oude qabbālāh overdroegen waarvan haar huidige kind, de Hebreeuwse qabbālāh, is afgeleid. *De Geheime Leer* geeft hierover een aanwijzing: ‘Eerst komt En-Soph, de ‘verborgene van de verborgenen’, dan het *punt*, sephira en de latere sephiroth; dan de *atzilatische* wereld, een *wereld van emanaties*, die drie andere werelden laat ontstaan . . .’ (2:123). Het betreft hier de vier lagere of

gemanifesteerde gebieden, het terrein van de vier ‘ōlāmīm.

Als we HPB's diagram verder bestuderen, valt ons de verdeling op van de zeven gemanifesteerde bollen van een planeetketen (als een voorbeeld van de zeven gemanifesteerde kwaliteiten van een wezen, hetzij een zon, een planeet, een mens of een atoom) op de vier gemanifesteerde ‘ōlāmīm, twee aan twee op de drie hogere gemanifesteerde ‘ōlāmīm, en één – de laagste, onze aarde – op het vierde en meest stoffelijke van de gebieden.

Bovendien wordt elk van de bollen zoals ze over de ‘ōlāmīm zijn verdeeld met een bepaalde sēfirāh in verband gebracht: de zeven lagere of gemanifesteerde sēfirōth komen overeen met de zeven bollen op en in de vier kosmische gebieden. Tegelijkertijd is er op elk van de ‘ōlāmīm een tienvoudige sēfirōth-levensboom gemanifesteerd, wat een ander facet van dit veelzijdige denkbeeld illustreert. Wat HPB in dit diagram wil aantonen is dat op een bepaald gebied of ‘ōlām, *op een of ander moment slechts één aspect van bewustzijn overheerst*, terwijl alle andere aspecten van de sēfirōth-boom potentieel aanwezig zijn, maar zich in *mindere* mate manifesteren.

Een oud boek van de 17de-eeuwse jezuïet Athanasius Kircher bevat een interessant diagram van de sēfirōth-boom dat aangeeft dat er binnen elke sēfirāh tien sub-sēfirāh-krachten zijn.* De meer recente qabbalisten schijnen dit punt echter te negeren.

Als we voor elke sēfirāh van de gemanifesteerde ‘ōlāmīm een overeenkomstige ‘ōlāmische kracht vinden, dan kunnen we concluderen dat voor elke *sub-sēfirāh* er een *sub-‘ōlām* moet zijn. Bovendien moet elke ‘ōlām dan *in*

*Vgl. *Oedipi Aegyptiacus*, 1652.

potentie de andere sub-‘ōlāmische eigenschappen bevatten. Het volgende fragment uit een artikel gebaseerd op Knorr von Rosenroths *Kabbala Denudata* (Kabbala ontsluitend) bevestigt deze gedachte:

Elk van deze vier werelden is in vier subwerelden onderverdeeld, en dan lezen we over de Aziluth [’Atstsīlōth] (of Abia) van Aziluth, de Briah [Bērī’āh] van Aziluth, de Jezirah [Yětsīrāh] van Aziluth en de Asiah [‘Aśīyyāh] van Aziluth; en evenzo in het geval van de andere drie.

– Montague R. Lazarus, ‘De kabbala en de microkosmos – I’, *The Theosophist*, sept. 1887, blz. 769

Daarom wordt ‘ōlām hā-’atstsīlōth zo genoemd, niet omdat alleen deze ‘ōlām aanwezig is, maar omdat van de vier ‘ōlāmische eigenschappen die daar bestaan de ’atstsīlōth-kracht de overheersende is. Precies hetzelfde geldt voor de andere ‘ōlāmīm: elke eigenschap is overheersend in zijn eigen sfeer, terwijl de drie andere sub-‘ōlāmīm min of meer recessief zijn.

Het volgende diagram kan deze nuances van het qabbalistische denken helpen verduidelijken. We zien de vier ‘ōlāmīm of bewustzijnsgebieden stapsgewijs afdalen van de spirituele wereld, via de tweede en derde, tot de wereld van fysieke stof, onze aarde, wordt bereikt.

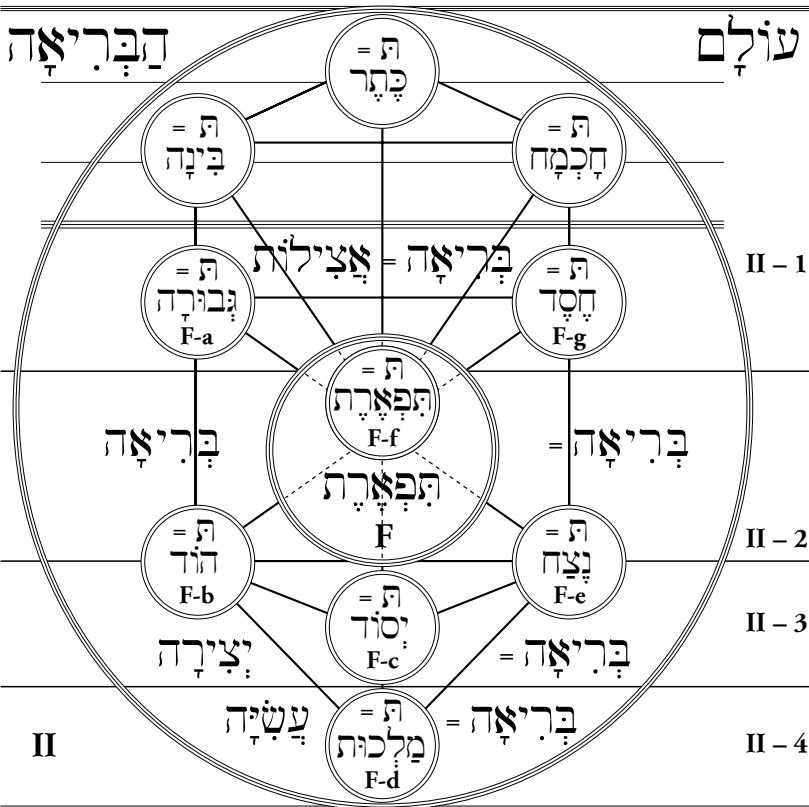
De tweede ‘ōlām zullen we nu in detail onderzoeken. Hier hebben we ‘ōlām hab-bērī’āh die is onderverdeeld in vier *sub-‘ōlāmīm* die in verband worden gebracht met de *sub-sēfirōth* van de *sēfirāh* die thuishoort in deze ‘ōlām (Tif’ereth), en ook met de overeenkomstige *sub-bol*-aspecten van bol F van de aardketen, die overeenkomt met Tif’ereth. Uit deze drievoudige samenhang ontwikkelen zich enkele interessante punten:

I עולם האצילות

I — 1
I — 2
I — 3
I — 4

הַבְּרִיאָה

עולם

III עולם היצירה

III — 1
III — 2
III — 3
III — 4

IV עולם העשיה

IV — 1
IV — 2
IV — 3
IV — 4

(a) De hoogste drie sěfirōth – boven de zeven gemanifesteerde sěfirōth op de vier gemanifesteerde gebieden – impliceren drie hogere gebieden om op te functioneren, d.w.z. drie hogere ‘verborgen’ ‘ōlāmīm waarop en waarin de hoogste drie sěfirōth functioneren;

(b) de hoogste drie sěfirōth verwijzen evenzo naar drie hogere bollen van een planeetketen. Hieruit kunnen we concluderen dat ‘ōlām hab-běri’āh zich ontvouwt tot: (1) drie verborgen of superspirituele ‘ōlāmīm; (2) drie verborgen of superspirituele bol-eigenschappen; en (3) drie verborgen of superspirituele sěfirōth.

Het bestaan van deze drie subfactoren binnen dit tweede gemanifesteerde kosmische gebied wijst erop dat er *binnen elke ‘ōlām* eveneens dezelfde reeks verborgen of superspirituele sub-‘ōlāmīm, sub-sěfirōth en sub-bol-eigenschappen moeten bestaan – een waarachtige hiërarchie van ‘verborgen’ goddelijk spirituele krachten, de innerlijke ongeopenbaarde bron van de gemanifesteerde ‘ōlāmīm.

De sub-‘ōlāmīm van de wereld van Běri’āh zijn al beschreven; de sub-sěfirōth en sub-bollen die ermee in verband worden gebracht, zijn:

Sub-‘ōlāmīm	Sub-sěfirōth	Sub-bollen
Běri’āh-’Atstsīlōth	Tif’ereth-Hesed	F-g
	" -Gěbūrāh	F-a
Běri’āh-Běri’āh	" -Tif’ereth	F-f
	" -Hōd	F-b
Běri’āh-Yětsīrāh	" -Netsaḥ	F-e
	" -Yěsōd	F-c
Běri’āh-’Asīyyāh	" -Malkhūth	F-d

In dit verband citeren we enkele regels uit een middeleeuws manuscript van Ḥayyīm Vital, de geliefdste en belangrijkste discipel van Isaac Luria, die de opeenvolging van de 'ōlāmīm en sēfirōth weergeeft als vonken van fonkelend licht dat voortkomt uit 'ēin sōf:

De Tien Sephiroth van A'tzeel-ooth [ʿAtstsīlōth] hebben gefonkeld en brachten de Tien Sephiroth van B'ree-ah [Bērī'āh] voort, en uit de energie van deze Tien van B'ree-ah, schoten de vonken weg van de Wereld Ye'tzeer-ah [Yětsīrāh], en door middel van deze werden de Tien Sephiroth van de Wereld A'seey-ah [ʿAśīyyāh] bekrachtigd . . . — *Ēts Ha-Ḥayyīm*, 'Levensboom', fol. 253, col. 2, Myer, blz. 331

De vier Adams

De vier Adams volgen hetzelfde ontwikkelingsplan als de vier ‘ōlāmīm: elk wordt het prototype of voorbeeld voor de erop volgende Adam, en de weerspiegeling of het beeld van de eraan voorafgaande Adam; de hoogste is alleen een prototype, terwijl de laagste uitsluitend dient als weerspiegeling of beeld van de hogere Adams.

De lagere wereld wordt gemaakt naar het voorbeeld van de hogere wereld; alles wat bestaat in de hogere wereld is als het ware in een kopie op aarde te vinden; en het geheel is toch één. – *Zohar* 2:20a, Ginsburg, blz. 104

Deze uitspraak valt samen met het axioma dat wordt gegeven op het smaragden schrijftablet van Hermes Trismegistus: ‘Dat wat beneden is is zoals dat wat boven is, en dat wat boven is is zoals dat wat beneden is, voor het verrichten van de wonderen van de ene substantie’ (Mathers, blz. 155vn).

Hoewel het waar is dat de hoogste Adam handelt als het goddelijk-spirituele prototype voor de erop volgende Adams van de lagere ‘ōlāmīm, is deze eerste Adam (’Ādām Qadmōn) het beeld of de weerspiegeling (*tselem*) van de ‘vroegere werelden’ of mensheden die waren ontworpen en vernietigd tot de wereld of Adam van Evenwicht

(*mathqēlā'*) werd gevormd. Evenzo is de laagste of vierde Adam niet uitsluitend de weerspiegeling van de voorafgaande Adams, maar handelt zelf als prototype voor werelden of mensheden die lager zijn dan hij in de gebieden van *Shē'ōl*, de Onderwereld.

De eerste Adam, die *'Ādām Qadmōn* (Oosterse of Oude Adam) of *'Ādām 'Illā'āh* (Hoogste of Verheven Adam) wordt genoemd, wordt eveneens de 'Atstsīlōthische 'Ādām genoemd omdat hij overeenkomt met de hoogste wereld, 'ōlām hā-'atstsīlōth, en deze bezielt. Hij is het prototype (*tsūrāh*) van de tweede en volgende Adams, het model waarnaar de drie lagere Adams worden gebouwd. Hij komt overeen met de *nēshāmāh* in de mens.

De tweede Adam, de protoplastische androgyn genoemd,* wordt de Bērī'ātische 'Ādām genoemd omdat hij overeenkomt met 'ōlām hab-bērī'āh en deze bezielt. Als weerspiegeling van de *tsūrāh* van 'Ādām Qadmōn wordt hij op zijn beurt het prototype van lagere graad voor de erop volgende Adam. Hij komt overeen met *rūah* in de menselijke constitutie.

Naar de derde Adam, genoemd de vóór-aardse of 'onschuldige' Adam, wordt verwezen als de Yětsīrātische 'Ādām, omdat hij overeenkomt met 'ōlām hay-yětsīrāh en deze bezielt. Hij is de weerspiegeling van de *tsūrāh* van de Bērī'ātische 'Ādām, en wordt op zijn beurt het prototype van de vierde of laagste Adam van de gewone mensheid van onze aarde. Hij komt overeen met *nefesh* in de menselijke constitutie.

De vierde Adam, de aardse Adam van *Genesis*, komt overeen met en bezielt onze aarde, de laagste van de 'ōlā-

*Zie Myer, blz. 418-9.

mīm. Deze Adam is de weerspiegeling van de derde Adam, en is dus een zwakke weerspiegeling, drie stappen verwijderd, van de goddelijk-spirituele tsūrāh van de oorspronkelijke Adam die verblijft op 'ōlām hā-'atstsīlōth. Met andere woorden, de helderheid van 'Ādām Qadmōn neemt stap voor stap met een kwart af wanneer zijn weerspiegeling door elke volgende Adam gaat, tot onze vierde mensheid maar een kwart van de waarheid waarneemt en in haar dwaasheid gelooft dat ze de hele waarheid ziet. Voorzover het de aardketen betreft, komen deze vier Adams overeen met de bollen A, B, C en D.

Merk op dat het denkbeeld van de qabbalistische vier Adams en vier 'ōlāmīm identiek is met dat van de vier yuga's of 'eeuwen'. Volgens het laatstgenoemde wordt de geest van waarheid en licht terwijl deze zich in tijd en ruimte manifesteert vergeleken met een stier. In het hoogste of satyayuga (eeuw van de waarheid), dat overeenkomt met 'ōlām hā-'atstsīlōth en 'Ādām Qadmōn, staat de stier van de dharma op vier poten. In het tweede of tretāyuga (de drievoudige eeuw), dat overeenkomt met 'ōlām habbērī'āh en de Bērī'ātische 'Ādām, verliest de waarheid een kwart van haar schittering, zodat de stier op maar drie poten staat. In het derde of dvāparayuga (de tweevoudige eeuw), dat overeenkomt met 'ōlām hay-yětsīrāh en de derde Adam, trekken twee delen van de waarheid zich terug waardoor de stier van de waarheid nog maar twee poten heeft. In het vierde of kaliyuga, dat overeenkomt met 'ōlām hā-'āsīyyāh en de aardse Adam, is driekwart van de waarheid verdwenen, waardoor de stier nog maar één poot heeft om op te staan: een kwart van de wijsheid, een kwart van het licht.

Vanzelfsprekend verliest de stier van de dharma zijn

poten niet een voor een, en evenmin verdwijnt de waarheid in de verhouding 4, 3, 2, 1; veeleer wordt de menselijke gewaarwording van de oorspronkelijke waarheid versluierd naar verhouding dat we afdalen door de sferen en ons bekleden met de ‘mantel van verblindings’ van elke volgende ‘ōlām. De waarheid is in de loop van de tijd een en dezelfde: kristalhelder en volledig voor de Adam van de hoogste ‘ōlām; en wordt voor iedere Adam verhoudingsgewijs onduidelijker en onvollediger als ze afdaalt naar de laagste ‘ōlām.

Dit beeld doet ook denken aan de reeks ‘eeuwen’ die door de Grieken werd verkondigd, bijvoorbeeld door Hesiodus in zijn *Theogonie*, en die in spirituele glans afnemen van de hoogste of Gouden Eeuw, via de tweede, de Zilveren Eeuw, de derde, de Bronzen Eeuw, tot de laagste of vierde eeuw wordt bereikt, die de IJzeren Eeuw wordt genoemd, omdat de mensheid van deze laatste eeuw zo verblind en zwaar is geworden.

Bij het bespreken van de ‘ōlāmīm gingen we ervan uit dat de oorspronkelijke qabbālāh het bestaan aannam van drie hogere ‘verborgen’ ‘ōlāmīm die overeenkomen met de hoogste drie sēfirōth. Daaruit volgt dat er, indien er voor elk van de vier gemanifesteerde ‘ōlāmīm een overeenkomstige Adam is, verborgen of hogere Adams moeten zijn die overeenkomen met de hogere en verborgen ‘ōlāmīm. Bekijk nogmaals ons diagram van de sub-‘ōlāmīm op bladzijde 64, waar we één ‘ōlām hebben uitgebreid zodat deze een volledige sēfirōth-boom bevat die zich ontvouwt op de drie ongemanifesteerde of verborgen ‘ōlāmīm en de vier gemanifesteerde of lagere ‘ōlāmīm. Als we in dit diagram de ‘ōlāmīm vervangen door de Adams dan geeft dit een illustratie van het bovenstaande.*

*Zie de verwijzing naar ‘zeven oorspronkelijke Adams’ in *GL* 2:50.

Indien wat voor de ‘ōlāmīm geldt eveneens voor de verschillende Adams geldt, dan heeft ieder van de Adams tot op zekere hoogte de potenties van de andere drie Adams in zich, zoals elke ‘ōlām zijn sub-‘ōlāmische krachten heeft. Bijvoorbeeld, in de hoogste Adam is ’Ādām Qadmōn de overheersende energie, terwijl de drie andere sub-Adamische krachten recessief zijn en maar gedeeltelijk tot uitdrukking worden gebracht. In de tweede Adam blijft ’Ādām Qadmōn volledig aanwezig, maar emaneert de tweede of Bērī’ātische ’Ādām, die dan dominant wordt – zoals Krishṇa die ‘het heelal met een deel [van zichzelf] doet ontstaan, en toch ervan gescheiden blijft’. Hetzelfde geldt voor de derde en vierde Adam.

Als we de vier Adams in verband brengen met de vier wortelrassen zoals die in theosofische geschriften worden beschreven, moeten we niet alleen het fysieke standpunt beschouwen. De *spirituele* transformatie vanuit ’Ādām Qadmōn – door de sferen neerdalend naar de Adam en Eva van de huidige mensheid – is in feite het belangrijkste. De *fysiologische* omvorming van de homogene Adam van de eerste ‘ōlām, via de protoplastische androgyne toestand van de tweede Adam, naar de geslachtelijke mensheid van nu is van minder groot belang, omdat deze niet de oorzaak maar een bijproduct is van de fundamentele evolutiegang. Volgens HPB

was de oorspronkelijke kabbala geheel metafysisch en hield zich niet bezig met dierlijke of aardse seksen; de latere kabbala heeft het goddelijke ideaal verstikt onder het zware fallische element. – GL 2:519

Ze herinnert ons verder eraan:

De esoterie negeert de beide seksen. Haar hoogste god-

heid is evenzeer geslachtloos als vormloos, noch vader noch moeder, en haar eerste gemanifesteerde wezens, zowel hemelse als aardse, worden alleen maar geleidelijk androgyn en scheiden zich tenslotte in verschillende seksen.

– GL 1:166vn

'Ādām Qadmōn is dus, als het hoofd of de hiërarch van de eerste gemanifesteerde wezens, zowel hemelse als aardse, niet alleen de eerste Adam van de eerste wereld, maar belichaamt binnen zijn cyclus alles wat hoort bij het beginnen van een nieuwe verschijning of manifestatie van werelden en mensheden vanuit het eeuwenlange verleden. Zo is 'Ādām Qadmōn het archetype van opeenvolgende vormen. De 'Wereld van Volmaakte Denkbeelden', zoals de qabbālāh deze omschrijft, is equivalent met de derde of gemanifesteerde logos in de theosofie door middel waarvan, als een brandpunt of layacentrum*, alle zaden van de toekomstige levens stromen. Deze zaden van toekomstige werelden en mensheden liggen besloten in 'Ādām Qadmōn, niet als *fysieke* elementen maar als spirituele energieën 'in hun ware vorm', de *diyyūqnā*' of 'spirituele tegenhanger'. Zoals de *Zohar* het beschrijft:

toen dit laatste werk bijna gereed was, waren alle dingen in deze wereld, alle schepsels van het heelal, in welke eeuw ze ook zouden bestaan, voordat ze ooit deze wereld binnengingen, in hun ware vorm ten overstaan van God aanwezig.

– 3:61b, Ginsburg, blz. 104; vgl. ook Myer, blz. 388

Kortom, de archetypische vorm werd afgedrukt op de plastische substantie van de goddelijke zaden, die zich later

*Oplospunt tussen twee gebieden van bewustzijn of stof.

in manifestatie op aarde tot uitdrukking brachten.

In dit emanatieproces vanuit het grenzeloze verwijst de *Zohar* naar verschillende niet succesvolle pogingen om een heelal te vormen. Vóór de tien sēfirōth in hun huidige vorm werden geëmaneerd, ondergingen verschillende elementaire werelden geboorte en dood, tot tenslotte de sēfirōth van volmaakt evenwicht met succes tevoorschijn kwamen uit de schoot van ruimte en tijd:

Er waren oude werelden die vergingen zodra ze tot bestaan kwamen: ze waren vormloos, en werden vonken genoemd. . . . Deze vonken zijn de oorspronkelijke werelden, die niet konden blijven bestaan, omdat de Heilige Oude nog niet zijn vorm had aangenomen (van tegengestelde seksen – de Koning en Koningin), en de meester nog niet met zijn werk was begonnen.

– 'Idrā' Zutā', *Zohar* 3:292b, Ginsburg, blz. 103

Tenslotte nam de 'Bejaarde van de Bejaarden' een vorm aan waarin hij zijn volledige capaciteiten en vermogens kon manifesteren. De vier Adams en vier 'ōlāmīm waren daarom niet de eerste werelden die vorm kregen, maar de voortbrengselen of vruchten van een reeks van evolutionaire pogingen:

Voor de Bejaarde van de Bejaarden, de Verborgene van de Verborgenen, zich ontvouwde tot de vorm van Koning, de Kroon van de Kronen (dat is de eerste *Sephira*), was er noch begin noch eind. Hij hieuw en sneed daarin vormen en figuren op de volgende manier: Hij spreidde een kleed voor zich uit, en sneed daarin koningen (dat zijn werelden), en bakende hun grenzen en vormen af, maar ze konden zichzelf niet in stand houden. . . . Al deze waren onvolmaakt: hij verwijderde ze daarom en liet ze verdwijnen, tot hij tenslotte zelf

afdaalde naar dit kleet en een vorm aannam.

– 'Idrā' Rabbā', *Zohar* 3:148a, Ginsburg, blz. 103

De *Zohar* verwijst vaak naar deze 'vroegere werelden' als de Koningen van Edom die 'regeerden vóór de monar-chen' en die toen werden vernietigd 'omdat ze nog niet de volmaakte vorm hadden waartoe ze in staat waren' (3:135b, Ginsburg, blz. 102, 104). Het kan van belang zijn dat het woord Edom (*'edom*) in het Hebreeuws dezelfde medeklinkers heeft als het woord Adam (*'Ādām*): 'Ālef, א, dāleth, ד, en tenslotte mēm, מ. Deze werelden of koningen kunnen ook verwijzen naar periodieke obscuraties, en ook naar 'de verschillende continenten die zijn verdwenen, en hun verval en geografische verplaatsing' (*GL* 2:802), en tevens naar de vernietiging van vroege rassen, tot geschikte voertuigen werden voortgebracht om de heilige vorm te bewaren, de koninklijke of mānasaputrische energie afkomstig van de zon.

In antwoord op de vraag: 'Waarom werden deze oorspronkelijke werelden vernietigd?' zegt de *Zohar*:

Omdat de Mens, vertegenwoordigd door de tien *Sephiroth*, er nog niet was. De menselijke vorm bevat alles, en omdat deze nog niet bestond, werden de werelden vernietigd. . . . En toch, wanneer wordt gezegd dat ze vergingen, wordt daarmee alleen bedoeld dat het ze ontbrak aan de ware vorm, tot de menselijke vorm tot aanzijn kwam waarin alle dingen liggen besloten, en die ook al die vormen bevat. – 3:135b, Ginsburg, blz. 104

HPB licht dit toe:

Werelden en mensen werden afwisselend gevormd en vernietigd, *onder de wet van de evolutie en uit vooraf bestaand materiaal*, tot zowel de planeten als de mensen

daarop, in ons geval onze aarde en haar dieren- en mensenrassen, werden wat ze nu in de tegenwoordige cyclus zijn: tegenovergestelde polaire krachten, een evenwichtig samenstel van geest en stof, van het positieve en het negatieve, van het mannelijke en het vrouwelijke. Voordat de mens *fysiek* mannelijk en vrouwelijk kon worden, moest zijn prototype, de scheppende Elohim, zijn vorm op dit geslachtelijke gebied *astraal* ordenen. Dat wil zeggen, de atomen en de organische krachten, die neerdaalden naar het gebied van de gegeven differentiatie, moesten worden gerangschikt in de door de natuur bedoelde orde, om altijd op vlekkeloze manier die wet uit te voeren, die de kabbala het *Evenwicht* noemt, en waardoor alles wat bestaat in het tegenwoordige stadium van stoffelijkheid in zijn uiteindelijke volmaaktheid als mannelijk en vrouwelijk bestaat. . . . Daarom moest het eerste menselijke wortelras, geslachtloos en verstandeloos, worden vernietigd en ‘verborgen tot na enige tijd’; d.w.z. het eerste ras verdween, in plaats van te sterven, *in het tweede ras*, zoals bepaalde lagere levensvormen en planten in hun nageslacht verdwijnen. Het was een transformatie op grote schaal. Het eerste wortelras werd het tweede, zonder het te verwekken of voort te brengen en zonder te sterven. ‘*Ze gingen samen voorbij*’, zoals er staat geschreven: ‘En hij stierf en een ander regeerde in zijn plaats’ (*Genesis* 26:31 e.v., *Zohar* 3:292a). Waarom? Omdat ‘de *Heilige Stad* nog niet was voorbereid’.

– *GL* 2:92

Daarom is ’Ādām Qadmōn, als de vergaarplaats van de zaden van toekomstige levens, niet alleen het prototype (*tsūrāh*) van de lagere manifestaties, maar de facto het stralende ‘beeld’ (*tselem*), de voltooiing, van ‘vroegere werelden’. Hier komt de tselem overeen met het Sanskrietwoord *chāya* zoals door HPB gebruikt in *De Geheime Leer*: naar de

tselem van de 'elohīm werd 'Ādām gemaakt (*Zohar* 3:76, Cremona ed.), naar het beeld van de voorouders of pitri's werd de mensheid vormgegeven (vgl. *Genesis* 1:27). Echter niet alleen 'naar het beeld', maar ook van de substantie van deze tselem werd de mensheid gevormd; met andere woorden, de menselijke voorouders projecteerden hun astrale vormen die de lagere beginselen van de individuele leden van de mensheid werden.

Verder kon 'Ādām Qadmōn in geen enkel opzicht 'de scheppende oorsprong van alle dingen' zijn, 'die is samengesteld uit de menigte van kosmische krachten – de scheppende dhyāni-chohans' (*GL* 1:486), tenzij vroegere karmische banden hem in staat stelden uit de ruimten van 'ein sōf die 'zaden van wezens' te verzamelen die op grond van aantrekking bij hem horen, naar hem gedreven door schakels van spirituele, verstandelijke, psychomagnetische en fysieke bestemming. 'Ādām Qadmōn is daarom de tsūrāh van de lagere werelden, niet als hun *voortbrenger* maar als *overbrenger* van oude maar toch altijd evoluerende toekomstige krachten. HPB beschrijft deze specifieke functie van 'Ādām Qadmōn:

De hemelse logos, de 'hemelse mens' ['Ādām Qadmōn of 'Ādām 'Illā'āh], die evolueert als een samengestelde eenheid van logoi, waaruit na hun pralaya-slaap – een slaap waarin de op het māyāvische gebied verspreide getallen worden verzameld tot Eén, zoals de afzonderlijke bolletjes kwik op een plaat zich tot één massa verenigen – de logoi in hun geheel verschijnen als de eerste 'man en vrouw' of Adam Kadmon [in zijn gemanifesteerde vorm], het 'er zij licht' van de bijbel, . . . Maar deze transformatie had niet op onze aarde plaats, noch op enig stoffelijk gebied, maar in de Ruimtelijke diepten van de eerste differentiatie van de eeuwige Wortelstof. – *GL* 1:273-4

'Ādām Qadmōn wordt vaak eenvoudig genoemd bij de naam van zijn genius of bestuurder, de heersende invloed van die wereld, *diyyūqnā*' genoemd, de 'spirituele vorm of tegenhanger': de wereld van 'volmaakte vorm of wil' (Myer, blz. 332).

De tweede Adam, die overeenkomt met het tweede wortelras, wordt de protoplastische androgyne genoemd omdat de spirituele en stoffelijke polen van evolutie (dat zijn de *noumena* van mannelijke en vrouwelijke krachten, niet hun *fysieke* manifestaties) zijn begonnen zich te individualiseren terwijl ze toch verenigd blijven op één terrein van activiteit. Deze Bērī'ātische 'Ādām wordt eveneens vernoemd naar zijn 'overheersende invloed' of bestuurder, *kūrsēyā* genoemd, de 'troon' bezet door Mēṭatrōn, de 'grote leraar' of engel van deze tweede wereld, het 'verblijf van zuivere geesten'.

Metatron bestuurt de zichtbare wereld, handhaaft de eenheid, de harmonie en de omwentelingen van de sferen, planeten en alle hemellichamen; en is de Bevelhebber, die onder de Wil van de Godheid staat, van alle myriaden engelenmenigten van de volgende of Ye'tzeer-atistische Wereld.

– Myer, blz. 328

In de *Zohar* wordt de 'overheersende invloed' of het genie van de derde Adam *mal'ākhayyā*', de 'engelen' of 'boodschappers', genoemd; ook het 'verblijf van de Engelen, de Intelligenties van de Hemelse planeten en sterren' genoemd (*Op.cit.*). Dezelfde wereld wordt soms de 'Levenden' (*Hayyōth*) genoemd. De vóór-aardse of 'on-schuldige' Adam komt overeen met die periode van de geschiedenis van onze mensheid waarin geest en stof, mannelijk en vrouwelijk, actief en passief, duidelijk worden

ontwikkeld, maar waarin egoïsch zelfbewustzijn van de tegengestelde energieën nog niet is ontwaakt. Wanneer de kinderen van deze derde Adam ‘eten van de vruchten van de Boom van Kennis van Goed en Kwaad’, is het werk van de ’elohīm of mānasaputra’s, de zonen van het verstand, voltooid, en wikkelt de derde Adam of derde mensheid de ‘mantel van het hogere licht’ (’ōr) van de voorafgaande Adams in het ‘gewaad van huiden’ (‘ōr), het gewaad van vlees en verblinding.*

Zoals de *Zohar* zegt:

Hij schonk hemelse wijsheid aan Adam, maar Adam gebruikte de aan hem onthulde wijsheid om zich ook vertrouwd te maken met de lagere graden, tot hij zich tenslotte hechtte aan de *yetzer-hara* (boze verleider), en de bronnen van wijsheid werden voor hem gesloten. Nadat hij aan zijn Meester berouw had getoond, werden delen van die wijsheid weer aan hem geopenbaard, in datzelfde boek, maar door diezelfde kennis begonnen mensen later God uit te dagen.

– *Zohar* 1:75b, 76a, Sperling 1:257

De vrouwelijke kracht was nu te sterk geworden om binnen de sfeer van het mannelijke besloten te blijven; met andere woorden als de differentiatie of specialisatie van de twee polen zich volledig heeft ontwikkeld, wordt Eva uit de zijde of rib (*tsēlā*‘) van Adam getrokken, en de derde Adam, die nu Adam en Eva is geworden, verlaat (verlaten) de Hof van Eden (*Gan-Ēden*) en betreedt de vallei van de stof, het thuis van de vierde of aardse Adam van *Genesis*. Men kan natuurlijk evengoed zeggen dat de man werd gescheiden

*Merk het verschil op tussen ’ōr, אור, dat licht betekent en ‘ōr, עור, dat huid betekent, of bij uitbreiding, verblinding, stof. De getalswaarde van א (’ālef) is Eén, van ע (‘ayin) is zeventig.

van de vrouw, of werd gemaakt uit een rib of zijde van de vrouw, want Adam betekent niet één individueel mannelijk persoon, maar de hele androgyne mensheid.

De laatstgenoemde Adam komt overeen met het vierde of meest stoffelijke wortelras, en is niet alleen bekleed met een 'gewaad van huiden' of verblindings, maar verbergt binnenin, diep genoeg om voor menselijke kennis verborgen te zijn, de 'mantels van het hogere licht' van de hogere etherische Adams:

God hulde Adam en Eva in kleding die aangenaam was voor de huid, zoals er staat geschreven, HIJ MAAKTE VOOR HEN GEWADEN VAN HUIDEN (‘*or*). Aanvankelijk hadden ze gewaden van licht (‘*or*) waardoor ze de diensten verkregen van de hoogste van de hogen, want de hemelse engelen kwamen altijd om van dat licht te genieten; zo staat er geschreven, ‘Want u heeft hem maar weinig minder gemaakt dan de engelen, en bekroont hem met glorie en eer’ (Ps. 8:6). Na hun zonden hadden ze alleen gewaden van huiden (‘*or*), goed voor het lichaam maar niet voor de ziel. — *Zohar* 1:36b, Sperling 1:136

De ‘overheersende invloed’ van deze vierde Adam is *Sammā’el*, die regeert over de ‘*’ōfannīm* (de ‘wielen’ van geboorte en dood) en de *galgillīm* of *gilgūlīm* (de ‘omwentelingen’ van de planeetbollen). *Sammā’el* wordt de Engel van de Dood en de Vorst van de Duisternis of ook Vergif genoemd; hij heerst over de zeven woonplaatsen die de *shēba’ hēikhālōth* worden genoemd; dat zijn de zeven helse of stoffelijke zones van onze bol, de lagere zeven van de tien graden die de verblijfplaatsen vormen voor wezens die de laagste ‘*ōlām* bewonen. Deze vierde wereld wordt verdeeld in tien graden, als weerspiegelingen van de *sēfirōth*-boom, en deze zijn verdeeld in drie hogere of relatief onstoffelijke

sferen en zeven stoffelijke of helse gebieden. HPB bracht Sammā'ēl in verband met begeerte, kāma, en legde de nadruk op zijn dualiteit als enerzijds de kwade kennis van de Boom van Kennis van Goed en Kwaad, en anderzijds zuivere geest die losstaat van vorm. De talmūd zegt dat 'de kwade Geest, Satan, en Sammā'ēl de Engel van de Dood dezelfde zijn'; en de rol van Sammā'ēl wordt gelijkgesteld aan die van de slang in het verhaal uit *Genesis* over Eva die proeft van de vruchten van de Boom van Kennis van Goed en Kwaad. Hij wordt ook het hoofd van de Draken van het Kwaad genoemd en wordt in combinatie met Lilith weergegeven als het Boze Beest (*hiwyāi' bishā'*).

Als de 'wagen' (*merkābāh*) of drager van alle zaden van vroegere werelden verzameld uit 'ēin sōf, manifesteert 'Ādām Qadmōn zich vervolgens als vier geïndividualiseerde entiteiten, waarbij iedere entiteit of wortelras in de sēfirōth-boom een passende uitdrukkingvorm vindt op zijn respectieve 'ōlām. Twee evolutielijnen ontwikkelen zich dus tegelijkertijd: (a) het terugtrekken van het spirituele vermogen, de 'mantels van het hogere licht', terwijl de materiële gerichtheid van de afdalende Adams steeds sterker wordt; en (b) het ontvouwen of de evolutie van een fysiek voertuig of 'gewaad van huiden' voor de spirituele vermogens om zich in te manifesteren. Uit de vereniging van deze twee, gestimuleerd door de zonen van intelligentie of 'elohīm, wordt de zelfbewust denkende mensheid geboren. Zoals HPB het beschrijft:

De occulte leer zegt dat, terwijl de monade haar cyclus naar beneden in de stof doorloopt, deze zelfde elohim – of pitri's, de lagere dhyāni-chohans – zich gelijkkelijk met haar ontwikkelen op een hoger en spiritueler gebied; op hun eigen bewustzijnsgebied dalen ze ook relatief in de

stof af, waarbij ze, als ze een bepaald punt hebben bereikt, de incarnerende redeloze monade zullen ontmoeten, die is opgesloten in de laagste stof; en door het vermengen van de twee potenties, geest en stof, zal dat aardse symbool worden voortgebracht van de 'hemelse mens' in de ruimte – DE VOLMAAKTE MENS. – *GL 1:274*

De Zonen van de vierde Adam, wijzelf, moeten *zelf*-bewust die 'Hemelse Mens' worden. We moeten kiezen tussen de 'mantels van het hogere licht' die ons oproepen om ons te verheffen, en de 'gewaden van verblinding' die ons voortdurend omlaag trekken naar stoffelijke zaken. De eerstgenoemde beïnvloeden ons ten goede, de laatste ten kwade. Deze wisselwerking van krachten beïnvloedt de bestemming van ieder van ons, als individu en als ras-eenheden, en over dit onderwerp heeft de *Zohar* veel te zeggen:

Toen onze voorvader Adam de Hof van Eden bewoonde, was hij gekleed, zoals allen in de hemel dat zijn, in een mantel van het hogere licht. Toen hij uit de Hof van Eden werd verdreven en werd gedwongen zich te onderwerpen aan de behoeften van deze wereld, wat gebeurde er toen? De Schrift vertelt ons dat God voor Adam en zijn vrouw gewaden van huiden maakte en hen daarin hulde; want voordien hadden ze gewaden van licht, van dat hogere licht dat in Eden wordt gebruikt. . . . De goede daden die door de mens op aarde worden verricht brengen hem een deel van dat hogere licht dat in de hemel schijnt. Dit licht dient hem als gewaad wanneer hij een andere wereld moet binnengaan en verschijnen voor de Heilige, Wiens naam worde geheiligd. Dankzij dit gewaad is hij in staat te proeven van de gelukzaligheid van de uitverkorenen, en te kijken in de heldere spiegel. Opdat de ziel in alle opzichten volmaakt

zal zijn, heeft ze een ander gewaad voor elk van de twee werelden die ze zal bewonen, één voor de aardse wereld, en één voor de hogere wereld.

– 2:229b, Franck, blz. 208

De symboliek van 'Arīkh 'Anpīn en Zě'ēir 'Anpīn

Kether, de eerste sēfirāh, die het open oog wordt genoemd in tegenstelling tot 'ēin sōf, het gesloten oog, is de Oude van Dagen (*'attīq yōmīn*), de Oude Man van de *Zohar* die uit de schedel van zijn Witte Hoofd de drie triaden van de sēfirōth voortbrengt die zich manifesteren door middel van Malkhūth, de tiende sēfirāh. In drie boeken van de *Zohar* – *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* (Boek van geheimhouding), *Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā'* (De grote heilige samenkomst), en *Hā-'Idrā' Zūtā' Qaddīshā'* (De kleine heilige samenkomst) – wordt een ingewikkelde mystieke symboliek uitgewerkt waarbij de schedel, het haar, de ogen, oren, neusgaten, mond en baard, en ook de andere delen van de Oude van Dagen worden gebruikt om een beeld te geven van het tot manifestatie komen van de tienvoudige krachten van een *sēfirōth-boom* vanuit de oneindigheid van 'ēin sōf.

Een van de basisleringen van de archaische wijsheid-religie is dat het heelal een levend bewust wezen is, en dat alles in het heelal eveneens leeft en evolueert. Zo diep waren de qabbalisten doordrongen van dit natuurfeit dat ze het heelal afschilderden als een Hemelse Mens, 'Ādām Qadmōn, van wie het hoofd reikt tot in de hemel, en van wie de voeten op de aarde rusten.

In alle illustraties of symbolen van 'Ādām Qadmōn – de synthese van de tienvoudige sēfirōth-boom – overheerst één hoofdkenmerk: de geleidelijke overgang van kracht van het spirituele naar het stoffelijke. Deze verdeling in hoger en lager, superieur en inferieur, groot en klein, wordt in de *Zohar* weergegeven als twee gezichten: het Grote Gezicht ('Arīkh 'Anpīn) en het Kleine Gezicht (Zē'ēir 'Anpīn), waarnaar dikwijls wordt verwezen met hun Grieks-Latijnse equivalenten, respectievelijk de Macroprosopus en de Microprosopus. Zoals *Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā'* ('*Idrā' Rabbā'*) het zegt:

En Hijzelf, de Oudste van de Oudsten, wordt ARIK DANPIN ['*Arīkh 'Anpīn*] genoemd, het Grote Gelaat, of Macroprosopus; en Hij Die meer uiterlijk is wordt ZOIR ANPIN [*Zē'ēir 'Anpīn*] genoemd, of Hij Die het Kleinere Gelaat (*Microprosopus*) heeft, in tegenstelling tot de Oude Eeuwige Heilige, de Heilige van de Heiligen.

– 5:54, Mathers, blz. 117-8

Soms wordt 'Arīkh 'Anpīn omschreven als *Kether 'elyōn*, de 'hoogste kroon', waaruit de resterende negen kleinere kronen worden afgeleid, waarbij deze negen lagere sēfirōth gezamenlijk Zē'ēir 'Anpīn vormen. Meer in het algemeen vertegenwoordigt 'Arīkh 'Anpīn echter de eenheid van de hoogste drie sēfirōth: Kether, de kruin van het hoofd; Hokhmāh, de wijsheid van het verborgen hersenverstand; en Bīnāh, het inzicht dat voortkomt uit het hart – een drie-in-één.

Wanneer 'Arīkh 'Anpīn alleen Kether vertegenwoordigt, dan wordt ervan uitgegaan dat Zē'ēir 'Anpīn de negen lagere sēfirōth omvat. Wanneer 'Arīkh 'Anpīn de hogere triade als één energie vertegenwoordigt, dan omvat Zē'ēir 'Anpīn de twee resterende triaden, de zes sēfirōth geleid

door Tif'ereh, de Heilige Koning, terwijl Malkhūth, de tiende en laagste van de sēfirōth, de rol speelt van de ontvanger van alle hogere krachten, en dus de Koningin, de Bruid van Zĕ'ēir 'Anpīn, wordt genoemd.

Of er nu wordt ingedeeld in één en negen, of in drie en zes (of zeven), er bestaat hetzelfde verband: 'Arīkh 'Anpīn is het prototype, Zĕ'ēir 'Anpīn de weerspiegeling; anders gezegd 'Arīkh 'Anpīn is de voortbrenger en spirituele voorouder van Zĕ'ēir 'Anpīn, welke laatste niet zou kunnen bestaan behalve als de gemanifesteerde verlenging en uitbreiding van zijn hemelse ouder. In de woorden van 'Idrā Rabbā':

Neem nu uw plaatsen in, en pas de wetenschap (*de Qabalah*) toe om te beschrijven hoe de delen van de Microprosopus zijn samengesteld, en hoe Hij is bekleed met Zijn conformaties, uit de vormen van de Oude van Dagen ['Arīkh 'Anpīn], de Heilige van de Heiligen, de Teruggetrokkene van de Teruggetrokkenen, de Verborgene van Alle (25:508).

Maar de conformaties van de Microprosopus zijn geordend naar de vormen van de Macroprosopus; en Zijn samenstellende delen zijn uitgebreid naar deze kant en naar die van een menselijke vorm, opdat in Hem de Geest van de Verborgene in ieder deel zal zijn gemanifesteerd (25:510).

De ordening van alle dingen komt van de Oude van Dagen. Want voordat Hij in zijn conformatie was geordend, kon niets op orde worden gebracht, omdat het eerst nog nodig was dat Hijzelf op orde zou worden gebracht; en alle werelden waren verlaten (26:518).

– Mathers, blz. 173, 175

Merk op dat de termen die eerder werden gegeven voor Kether onderling verwisselbaar kunnen worden gebruikt

om 'Arīkh 'Anpīn mee aan te duiden; daarom verwijzen Oude van Dagen ('attīq yōmīn) en Heilige van de Heiligen beide naar de Macroprosopus. Ook in *Hā-'Idrā' Zūtā' Qaddīshā'* ('*Idrā' Zūtā'*) is deze leer te vinden:

Hij de Eeuwige Oude van de Ouden is de hoogste Kroon onder de Verhevenen, waarmee alle Diademen en Kronen worden gekroond.

En vanuit Hem worden alle Lichten verlicht, en ze vlammen op, en schijnen.

Maar Hij is werkelijk het Hoogste Licht, dat verborgen is, dat niet bekend is.

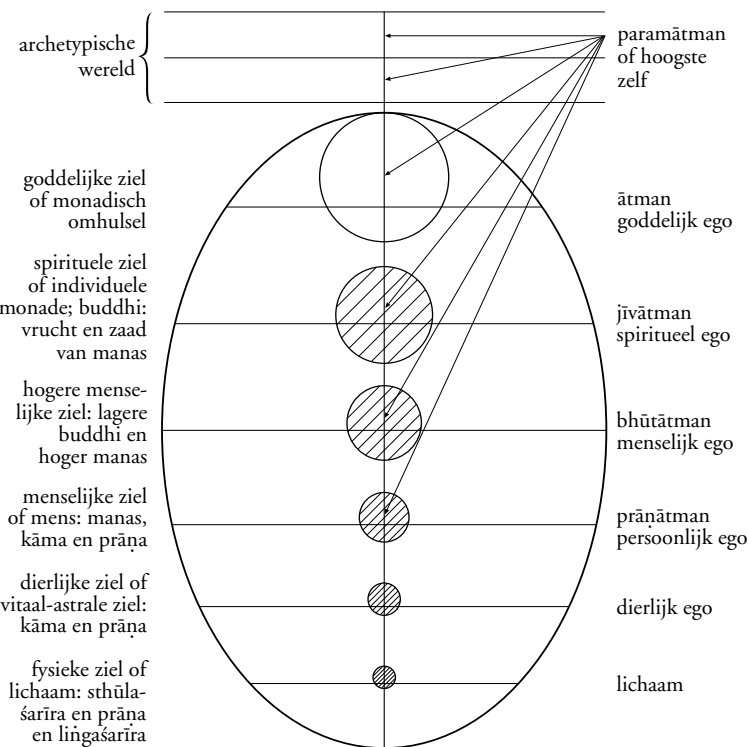
En alle andere Lichten worden door Hem aangestoken, en ontlenen (*hun*) heerlijkheid (*aan hem*).

– 2:74-7, Mathers, blz. 267

In *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* (Boek van geheimhouding) komt een intrigerend vers voor: 'De Oude ['Arīkh 'Anpīn] is verborgen en geheimgehouden; de Microprosopus [Zē'ēir 'Anpīn] is gemanifesteerd, en is niet gemanifesteerd' (4:1, Mathers, blz. 91). Deze weinige woorden bevatten de symboliek van de leer van de arūpa- en rūpa-werelden* of sferen van bewustzijn. 'Arīkh 'Anpīn, de synthese van de drie hogere gebieden of sēfirōth, is 'zonder vorm' wanneer deze van onderaf wordt beschouwd, dat wil zeggen vanuit het standpunt van de resterende sēfirōth; daarom is deze 'verborgen en geheimgehouden' voor het bewustzijn van de lagere sēfirōth. Zē'ēir 'Anpīn, hierboven omschreven als 'gemanifesteerd' en toch 'niet gemanifesteerd', die het geheel is van de zes (of zeven) lagere sēfirōth, heeft 'vorm' (rūpa), die gemanifesteerd en geopenbaard is vergeleken met 'Arīkh 'Anpīn, die ongemanifesteerd of arūpa is.

*Sanskriet *arūpa*, 'zonder lichaam'; *rūpa*, '(met) lichaam'.

Binnen zijn eigen bewustzijnsbereik heeft Zĕ'ēir 'Anpīn echter zowel gemanifesteerde als ongemanifesteerde eigenschappen: vanuit het standpunt van Malkhūth, de laagste van de sēfirōth zijn de twee triaden die er onmiddellijk aan voorafgaan en in kwaliteit hoger staan dan zij, 'niet gemanifesteerd' maar 'verborgen', want onzichtbaar, niet duidelijk *voor haar*; maar beschouwd vanuit het standpunt van 'Arīkh 'Anpīn is de hele Zĕ'ēir 'Anpīn duidelijk, gemanifesteerd, en bekleed met voertuigen van stof van verschillende graad.

Een diagram in *Beginselen van de Esoterische Filosofie* illustreert het thema van de arūpa- en rūpa-werelden. Zoals G. de Purucker toelicht:

De drie evenwijdige lijnen die boven het ei zijn getekend stellen de arūpa-wereld, de vormloze wereld, voor; en de zeven gebieden binnen het ei, de rūpa-wereld. Zeven is altijd het aantal van de gemanifesteerde beginselen, die als een individueel wezen worden bijeengehouden door de hogere triade, de arūpa-triade, die er de oorsprong van is.

De hoogste drie van de zeven gebieden binnen het ei worden ook arūpa – vormloos – genoemd, maar alleen in relatieve zin. . . .

. . . Door dit eivormige paradigma daalt de straal uit de arūpa-wereld af, voorgesteld door de verticale lijn die het zelf aanduidt. Dit zelf manifesteert zich overal in elk atoom waarmee het in deze kosmos in aanraking komt – en doordringt deze allemaal – als het individuele zelf, het egoïsche zelf, het menselijke zelf, het astrale zelf, enz. Deze hoogste drie delen, de arūpa-triade, worden gezamenlijk ook paramātman genoemd, het hoogste zelf, de top of bloem van de hiërarchie, de oergrond of bron van dat zelf. – blz. 235

In qabbalistische termen staan de drie parallelle lijnen voor de drie vormloze sefirōth (natuurlijk relatief gesproken) – Kether, Hokhmāh en Bīnāh – samengevat als 'Arīkh 'Anpīn, het Grote Gezicht, het hoogste zelf, equivalent met de Sanskrietterm paramātman. De zes cirkels binnen het ei zijn de zes lagere sefirōth van Zē'ēir 'Anpīn, terwijl het ei zelf de *Shēkhīnāh* is, de 'verblijfplaats' of het 'voertuig' waarin en waardoor alle energieën van 'Arīkh 'Anpīn en Zē'ēir 'Anpīn tot uitdrukking worden gebracht.

Shēkhīnāh, die de wolk van glorie is die een spirituele

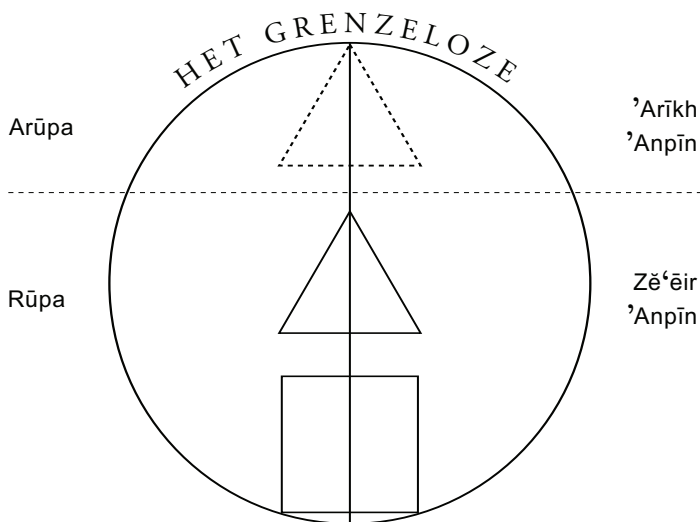
manifestatie omringt, is een belangrijk begrip in het joodse mystieke denken. Wanneer deze in een kosmische betekenis wordt gebruikt, wordt ze de hogere Shĕkhīnāh genoemd. Deze staat dan voor de eerste goddelijke substantie die vanuit 'ēin sōf emaneert en deze omhult als een sluier, waaruit de hiërarchie van de sĕfirōth tevoorschijn komt. Dit komt overeen met de Sanskriettermen parabrahman en mūlaprakriti, waaruit de hiërarchieën van het gemanifesteerde heelal tevoorschijn komen. In deze context is de hogere Shĕkhīnāh equivalent met Aditi of Devamātri, moeder van de goden, en met Vāch, de Stem of het Verbum; en ook met de pythagorische muziek van de sferen en de Heilige Geest in de christelijke drie-eenheid. De lagere Shĕkhīnāh houdt verband met de tiende sĕfirāh – Malkhūth, het stoffelijke of fysieke heelal. Maar om welk stadium van manifestatie het ook gaat, er is altijd een glans die deze omhult. We kunnen spreken van een Shĕkhīnāh die de mens omhult: ons vitale aura, de drager van onze hogere beginselen. De qabbālāh beschouwt Shĕkhīnāh als vrouwelijk. HPB merkt op:

ze wordt ook in de *exoterische Purāna's* zo opgevat, want shekinah is in zo'n geval niets anders dan *śakti* – het vrouwelijke dubbel of kleed van een god. Zo was het ook bij de eerste christenen; hun heilige geest was vrouwelijk, evenals sophia bij de gnostici. Maar in de transcendentale Chaldeeuwse kabbala of het *Boek van de Getallen* is 'shekinah' geslachtloos en de zuiverste abstractie, een toestand zoals nirvāṇa, geen subject of object en niets anders dan een absolute TEGENWOORDIGHEID.

Zo is alleen in de antropomorfistische stelsels (zoals de kabbala nu grotendeels is geworden) shekinah-śakti vrouwelijk. Als zodanig wordt ze de *duade* van Pythagoras, de twee rechte lijnen van het symbool, die elkaar nooit

snijden en die daarom geen meetkundige figuur vormen en het symbool van de stof zijn. Als deze duade is verenigd in één basislijn van de driehoek op het lagere gebied (de bovenste driehoek van de sephiroth-boom), komen daaruit de elohim tevoorschijn, of de godheid in de *kosmische* natuur, voor de ware kabbalisten de *laagste* aanduiding, in de bijbel vertaald met 'God'.

– GL 1:685-6

Aangepast uit *Beginselen*, blz. 123

Een soortgelijk diagram uit *Beginselen* geeft bijna hetzelfde denkbeeld weer, en De Puruckers opmerkingen zijn op beide diagrammen evenzeer van toepassing:

Rondom dit immense spirituele geheel moeten we ons als het ware een aura voorstellen, zo wordt ons geleerd, die de vorm van een ei aanneemt, dat we, in navolging van de kabbalisten, de *shechīnāh* kunnen noemen. Dit is een Hebreeuws woord dat 'woning' of 'voertuig' betekent, of

wat de esoterische filosofie in het geval van de mens het aurische ei noemt, dat in dit schema het heelal voorstelt dat we om ons heen zien in zijn hoogste aspecten, want deze aura vloeit voort uit mūlaprakriti, terwijl de mystieke lijn die we in de figuur hebben getekend en die door alle verschillende gradaties van de hiërarchie heen naar omlaag loopt, de stroom van het zelf is, het onvoorwaardelijke bewustzijn, dat opwelt in het diepste innerlijk van alles. – blz. 123-4

Deze 'stroom van het zelf . . . dat opwelt in het diepste innerlijk van alles' is 'Arīkh 'Anpīn of Kether, de bron van alle manifestaties. Zonder de hemelse kroon, zouden geen kleinere kronen hun heerlijkheid daaraan kunnen ontleenen, zoals de qabbālāh het omschrijft, omdat alle dingen – werelden, mensen of atomen – alleen bestaan omdat ze stralen zijn van en uit Kether, de goddelijke bron, de schakel met 'ēin sōf. Zoals 'Idrā' Rabbā' het zegt: 'gemanifesteerd in Hem [is] de Geest van de Verborgene in ieder deel' (25:510, Mathers, blz. 173).

In haar gemanifesteerde aspect verwijst Shēkhīnāh naar de tiende sēfirāh, Malkhūth, de Koningin of de Moeder (Maṭrōnīthā'), de Bruid van Zĕ'ēir 'Anpīn, genoemd omdat ze

een eivormig omhulsel of 'drager' of voertuig is, een aurisch ei; en dit aurische ei wordt, als de tiende, koninkrijk genoemd, of soms verblijfplaats, omdat het de uitkomst, het resultaat, de emanatie, of het werkterrein is van alle andere die zich door deze verschillende bestaansgebieden heen manifesteren. – *Beginselen*, blz. 88

Om de 'vormloze' aard van 'Arīkh 'Anpīn nog duidelijker toe te lichten in tegenstelling tot het lichamelijke karakter van Zĕ'ēir 'Anpīn, geeft de *Zohar* de eerstgenoemde

weer als alleen een hoofd, terwijl de laatste wordt opgevat als een wezen met alle lichaamsdelen. Daarom werd 'Arīkh 'Anpīn Het Witte Hoofd genoemd (*Rēishā' Hiwwārā'*), uit wiens stralende schedel, verborgen hersenen, open oog, neusgaten, mond en baard, een stroom van spirituele kracht omlaag vloeide naar de Microprosopus, Zē'ēir 'Anpīn, die werd afgeschilderd met alle kenmerken van 'Arikh 'Anpīn, maar dan in minder sterke mate, en waarbij de overige lichaamsdelen waren toegevoegd:

Deze Zeer Heilige Oude, Verborgen met alle Verborgenheden, wordt niet genoemd, en ook wordt Hij niet gevonden.

Want omdat dit Hoofd de hoogste van alle verhevenen is, wordt Hij alleen gesymboliseerd als een hoofd zonder lichaam, met als doel om alle dingen te doen ontstaan. – 'Idrā' Zūtā' 7:168-9, Mathers, blz. 276

De structuur en conformaties (*tiqqūnīn*) van de Grote en Kleine Gezichten worden boeiend beschreven in drie boeken van de *Zohar*. In *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* wordt het thema sterk bekort, waardoor het een meer esoterische presentatie is dan die gegeven in 'Idrā' Rabbā' of 'Idrā' Zūtā', waarin rabbi Shim'ōn, door zijn leerlingen de Lichtbrenger genoemd, een ruwe schets van de leer toelicht aan de hand van beschrijvende voorbeelden. Hij waarschuwt zijn leerlingen om goed te studeren en tot de juiste interpretatie te komen: 'Want nieuwe wijsheid vereist dat u een juist oordeel velt, passend en eerzaam; opdat u alle conformaties zo nauwkeurig mogelijk zult ordenen' ('Idrā' Rabbā', 25:509, Mathers, blz. 173). Het is echter, zoals in alle gevallen waarin de waarheid in een zee van beeldspraak is gedompeld, niet altijd gemakkelijk tot de meest nauwkeurige interpretatie te komen, en het is ook

niet verstandig om de analogie te ver door te voeren. Geen enkele interpretatie wordt hier als de enig mogelijke naar voren gebracht.

In 'Idrā' Rabbā' staat geschreven:

En dit is de traditie: Het Absolute verlangde in Zichzelf om de essentie van licht te scheppen, die gedurende tweeduizend jaar was verborgen, en bracht Haar voort. En Zij antwoordde Hem aldus: 'Hij die andere zaken wil ordenen en samenstellen, laat Hij eerst overeenkomstig een juiste conformatie worden geordend.'

– 3:35, Mathers, blz. 115

Wat is het absolute waarover hierboven wordt gesproken? Is het het grenzeloze, 'ēin sōf, de grenzeloze velden van de ruimte? Of is het het 'eerste en oorspronkelijke punt', Kether, 'Arīkh 'Anpīn – namen voor de eerste trilling van gemanifesteerd leven, de eerste logos? Ongetwijfeld de laatstgenoemde, want het absolute is hier de hiërarch of het 'Heilige Hoofd of Begin', de absolutus, het ene 'geabsoluteerde', d.w.z. bevrijd van de betovering van de stof en māyā voorzover het zijn eigen hiërarchie betreft. In de woorden van De Purucker:

Het absolute zelf, onze Vader in de Hemel, is slechts het absolute van onze hiërarchie, haar kroon, haar toppunt, haar glorie; of, als we het beschouwen als de oorsprong van de gemanifesteerde wezens, hun wortel of hun kiem.

– *Beginselen*, blz. 224

'Het Absolute verlangde' (*sālīq bi-rē'ūthā'*) – dit wordt nauwkeuriger vertaald met de 'Hoogste met wilskracht (of verlangen of genoeg)', waarbij de Aramese uitdrukking rechtstreeks verwijst naar de eeuwenoude leer die evenzeer door Oud-Noren, brahmanen als qabbalisten tot uitdruk-

king werd gebracht, dat het heelal ontstond door wilskracht, door verlangen, door vreugde. Zoals de Oud-Noorse kosmogonie het zegt: 'Alvader, de Ongeschapene, de Onzichtbare, woonde in de diepte van de afgrond en concentreerde zijn wil, en wat hij wilde kwam tot aanzijn' (*Asgard and the Gods*, blz. 22).

Het Vedische vers zegt: 'Begeerte [kāma, de drijvende kracht van liefde] – ontstond eerst in HET.' En ook over Brahmā – de demiurg, de Ontvouwer – wordt gezegd dat hij de werelden vormgeeft met behulp van *līlā*, 'sport' of 'spel', met andere woorden hij heeft alle wezens en dingen gevormd door de pure vreugde die zijn wezen vervulde, een vreugde die overvloedde in de vormen van gemanifesteerde levens. Ons woord 'illusie' heeft dezelfde gevoelswaarde, zowel etymologisch als filosofisch, en komt van het Latijnse *lūdere*, 'spelen', d.w.z. bij het spelen droomt de godheid een droom, en het heelal komt tot aanzijn.

In de Hebreeuwse bijbel wordt Job gevraagd waar hij was op het moment van de dageraad van de wereld toen 'de morgensterren in koor zongen, en alle zonen van de 'elo-hīm juichten van vreugde' (38:7).

Conformaties van 'Arīkh 'Anpīn

Voordat 'Arīkh 'Anpīn ('Ādām Qadmōn, de qabbalistische Brahmā) de werelden van binnenuit kon voortbrengen, moest het archetypische plan worden geschetst, zodat het lagere het hemelse in de juiste conformatie of rangschikking zou kunnen weerspiegelen. Deze 'juiste conformatie' van 'Arīkh 'Anpīn zodat hij andere dingen kon samenstellen', is de basis van de conformaties, structuren en rangschikkingen die door Zě'ēir 'Anpīn worden gevolgd.

In de Mantuan Codex van *Sifrā' di-Tsēnī'ūthā'* (vgl. Mathers, blz. 45-6) worden de conformaties van 'Arīkh 'Anpīn gegeven als de zeven conformaties van de schedel (*gūlgaltā'*) van het Witte Hoofd. Andere qabbalistische schrijvers maken niet zo'n ondubbelzinnige toewijzing, maar wat ook de volgorde of rangschikking van deze conformaties is, de algemene overeenkomst tussen de Macroprosopus en de arūpa- of niet-gemanifesteerde werelden blijft bestaan.

Als we ter illustratie het stelsel van de Mantuan Codex volgen, dan zijn die zeven conformaties van *gūlgaltā'*: (1) de schedel zelf, *gūlgaltā'*; (2) de dauw, *tallā'*; (3) het aetherisch membraan of de huid, *qērūmā' dē'awwēirā'*, die de 'verborgen wijsheid' (*hokhmēthā' sēthīmā'āh*) of het hemelse brein (*mōhā'illā'āh*) omringt; (4) het haar, *nīmā'*;

(5) het voorhoofd, *mitṣhā*’; (6) het open oog, *‘ēinā’ pēqīhā*’; en (7) de neus of de neusgaten, *ḥōtāmā*’. Aan deze zeven hangt de baard (*dīqnā*’), die zelf is verdeeld in dertien conformaties; vier daarvan behoren strikt tot ’Arīkh ’Anpīn en negen lagere tot Zē‘eir ’Anpīn (Mathers, blz. 67, 81-2).

De schedel: eerste conformatie

In *’Idrā’ Rabbā*’ staat geschreven:

In veertigduizend hogere werelden strekt de helderheid van de schedel van zijn Hoofd zich uit, en vanuit het licht van deze helderheid zullen de rechtvaardigen vierhonderdwerelden ontvangen in de toekomstige wereld (3:41).

Binnen Zijn schedel bestaan dagelijks dertienduizend myriaden van werelden, die aan Hem hun bestaan ontleenen, en door Hem in stand worden gehouden (3:43).

En uit die schedel komt een bepaalde witte stralende emanatie tevoorschijn, naar de schedel van de Microprosopus, met als doel Zijn hoofd vorm te geven; en van daaruit naar de andere lagere schedels, die ontelbaar zijn.

En alle schedels weerspiegelen deze stralende witheid naar de Oude van Dagen, . . . (5:56-7)

De witheid van deze schedel straalt in dertien uitgehouwen richtingen: in vier richtingen vanuit één deel; in vier richtingen vanuit het deel van Zijn gelaat; en in vier richtingen vanuit een ander deel van de buitenkant; en in één boven de schedel, alsof deze laatste de hemelse richting zou kunnen worden genoemd (5:52).

– Mathers, blz. 116-18

’Idrā’ Zūṭā’ beschrijft *gūlgaltā*’ als volgt:

De schedel van het Witte Hoofd heeft geen begin,

maar zijn eind is zijn bolvormigheid, die is uitgebreid en schijnt.

En van deze [schedel] zullen de rechtvaardigen vierhonderd aantrekkelijke werelden erven in de toekomstige wereld.

En uit de bolvormigheid van deze Witte Schedel sijpelt dagelijks een dauw naar de Microprosopus, naar die plaats die Hemel wordt genoemd; en op die plaats zullen in de toekomst de doden tot leven worden gewekt.

– 2:51-3, Mathers, blz. 264-5

Gūlgaltā', de schedel van 'Arīkh 'Anpīn, inclusief de zes andere conformaties die daarin besloten liggen, belichaamt het theosofische denkbeeld *Brahmāṇḍa*, een Sanskrietwoord dat het ei van Brahmā betekent, in het algemeen 'wereld-ei' genoemd. In de *Zohar* is gūlgaltā' niet alleen de schedel in de betekenis van de harde schaal van het wereld-ei, maar omvat de hele inhoud van het wereld-ei zelf als reservoir van de kiemen van de 'veertigduizend hogere werelden van helderheid' die 'draaien' of 'wentelen' (*gālal*) tot een gemanifesteerd bestaan, dat wil zeggen, die voortkomen uit 'Arīkh 'Anpīn en omlaag gaan door Zē'ēr 'Anpīn, en van de laatstgenoemde 'naar de andere lagere schedels die ontelbaar zijn', en naar Malkhūth. Deze werelden zijn de archetypen van de toekomstige gemanifesteerde werelden: zonnestelsels, planeten en in feite de ontelbare menigten van levensgolven of rijken van wezens die op deze werelden gedijen, van de meest spirituele en ontwikkelde omlaag naar die welke in evolutie de laagste en meest stofelijke zijn.

'De witheid van de schedel', de 'witte stralende emanatie' en ook de 'werelden van helderheid' zijn equivalent met *hiranyagarbha*, een Sanskrietwoord dat 'gouden moeder-

schoot', 'ei van licht', betekent, beschreven in de Stanza's van Dzyan (3:4, *GL* 1:97) als het 'lichtgevende ei . . . dat in zichzelf drie is', d.w.z. 'Arīkh 'Anpīn, de synthese van Kether, Hokhmāh en Bīnāh; of ook als de 'gouden moederschoot, hiraṇyagarbha – die het wereld-ei of het gebied van ons heelal is'; en ook wordt vergeleken met prajāpati (de voorouder van levens) uit wie de drie verborgen en zeven gemanifesteerde gebieden emaneren.

De prajāpati's zijn, evenals de sephiroth, slechts zeven in aantal, waaronder de samengestelde sephira van het drievoud waaruit ze ontstaan. Uit hiraṇyagarbha of prajāpati, de drie-eenheid (de oorspronkelijke vedische trimūrti, Agni, Vāyu en Sūrya) ontstaan zo de andere zeven, of weer tien, als we de eerste drie, die in één bestaan, en één in drie, afzonderlijk houden. Alle zijn echter begrepen in dat ene 'allerhoogste' parama, dat guhya of 'geheim' wordt genoemd, en sarvātman, de 'overziel'. 'De zeven Heren van het Zijn liggen verborgen in sarvātman, zoals gedachten in één brein.' Dat geldt ook voor de sephiroth. Hun aantal is òf zeven, als men vanaf de bovenste triade af telt, met kether aan het hoofd, òf tien – exoterisch.

– *GL* 1:120-1

In dit verband is de schedel van 'Arīkh 'Anpīn met zijn zeven conformaties vergelijkbaar met het aurische ei van het heelal. Meer in het bijzonder kan gūlgaltā' worden beschreven als de eerste ongemanifesteerde logos, de hoogste van de drie arūpa-, ongemanifesteerde, werelden: de bron en oorsprong van alle, om later door middel van Zē'ēir 'Anpīn in manifestatie tot bloei te komen.

Er is een opmerkelijk verband tussen de gedachte in het citaat uit 'Idrā 'Rabbā' (5:52), waar de witheid van de schedel schijnt in dertien richtingen – drie delen met elk vier

zijden, en 'in één boven de schedel, . . . de hemelse kant' – en die in de gedeelten van hoofdstuk 2 van 'Idrā' Zūtā', waar gūlgaltā' wordt beschreven als zonder begin, maar waarvan het einde de 'bolvormigheid' is, waar de dauw naar de Microprosopus sijpelt, en van waaruit de doden tot leven worden gewekt. Dit beeld stemt overeen met de leer van de oude mystieke hindoes en ook met die van de theosofie over het *Brahmarandhra*, omschreven als een 'opening in de kruin van het hoofd waardoor de ziel zou ontsnappen wanneer deze het lichaam verlaat' – een definitie met een occulte betekenis.

Dit uitsteeksel op de schedel waar de dauw naar de Microprosopus sijpelt is een van de layacentra of 'nulpunten' tussen de Gezichten ('anpīn), waardoorheen de hemelse krachten en energieën van de arūpa-werelden van 'Arīkh 'Anpin gaan naar de rūpa-werelden van Zě'ēir 'Anpīn; met andere woorden, om een specifiek voorbeeld te geven, waar de zonne-energieën van de macrokosmos naar de microkosmos (Zě'ēir 'Anpīn, onze planeetketen aarde) stromen om zich in fysieke vorm te manifesteren in Malkhūth (onze fysieke aarde).

Bovendien doen de 'dertien uitgehouwen richtingen' die zijn verdeeld in de drie delen met elk vier zijden en die worden bekroond door de 'ene boven de schedel', denken aan de vier grote verdelingen van het heelal, door de hindoes gesymboliseerd als de vier mahārāja's (grote koningen) van de vier lokapāla's (wereldbeschermers), de vier regenten van de gebieden die verblijven in de vier hoofdwindstreken: het noorden (de hemelse richting), het zuiden, oosten en westen. Deze dertien richtingen zijn ook vergelijkbaar met de twaalf tekens van de dierenriem, waarbij de dertiende of hemelse richting het layacentrum is of de open

deur waardoor de ‘invloeden’ van boven (*mazzālōth*) kunnen afdalen van de duisternis van ’ēin sōf via Kether, door ’Arīkh ’Anpīn stromen, zich manifesteren in Zē‘ēir ’Anpīn, en uiteindelijk verschijnen in Malkhūth, onze aarde, als de twaalf invloeden van de dierenriem.

Dauw: de tweede conformatie

’*Idrā’ Rabbā*’ verklaart over de ‘dauw of het vocht van het brein van de Oude’:

En vanuit die schedel sijpelt op Hem een dauw die uiterlijk is, en dagelijks Zijn hoofd vult (4:44).

En uit die dauw die vanuit zijn hoofd omlaag stroomt, (*namelijk*) dat wat uiterlijk is, worden in de toekomstige wereld de doden opgewekt (4:45).

En door die dauw worden de heilige verhevenen gevoed (4:48).

En die dauw sijpelt op de grond van de heilige appelbomen. . . . (4:50). – Mathers, blz. 116-7

Vergelijk het bovenstaande met een vers dat al is geciteerd uit de ’*Idrā’ Zūtā*’:

En uit de bolvormigheid van deze Witte Schedel sijpelt dagelijks een dauw naar de Microprosopus, naar die plaats die Hemel wordt genoemd; en op die plaats zullen in de toekomst de doden tot leven worden gewekt.

– 2:53, Mathers, blz. 264-5

’*Tallā*’, de ‘dauw’ of het ‘vocht’, is het *svabhavat* van de theosofische filosofie wanneer het wordt gezien als identiek met de tweede of gemanifesteerde-ongemanifesteerde logos. De Purucker definieert *svabhavat* als ‘de spirituele essentie, de fundamentele wortel- of geest-substantie, de vader-moeder van het begin van manifestatie, waaruit alle

dingen ontstaan of *worden*' (*Beginselen*, blz. 133).

Zoals alle dingen in de natuur zich met elkaar vermengen, evenzo is het moeilijk een onderscheid te maken tussen de eerste en de tweede, en ook tussen de tweede en de derde conformaties van 'Arīkh 'Anpīn. De eerste en tweede zijn onderling nauw met elkaar verbonden. In de theosofie wordt svabhavat soms beschouwd als het equivalent van hiraṇyagarbha, en wordt daarom de eerste logos genoemd; maar wanneer het wordt beschouwd als de 'hoogste regionen van ākāśa', dan wordt svabhavat de tweede logos. Op eenzelfde manier heeft ṭallā' deel aan de eigenschappen van zowel de eerste als de tweede logos als de schakel tussen die twee, evenals het de schakel is tussen de eerste conformatie en de derde, het 'aetherische membraan' dat het verborgen en kalme brein omringt. Of wanneer de sēfirōth worden beschouwd, dan is ṭallā' als Ḥokhmāh de schakel tussen Kether of de schedel en Bīnāh of het aetherische membraan.

In HPB's *Theosophical Glossary* wordt ṭallā' beschreven als het 'vurige fluïdum van leven en intelligentie' gesijpeld uit het Witte Hoofd 'in driehonderd en zeventig stromen, in alle richtingen van het heelal' (blz. 277). Deze ṭallā' is niet de gewone dauw van onze aarde maar het spirituele prototype van de aardse weerspiegeling: de uitdrukking 'vurig fluïdum' is HPB's manier om de aetherische aard van geest-substantie, svabhavat, aan te geven, die toestand van zijn waar geest en stof één zijn, waar ze vader-moeder zijn. De Purucker beschrijft dit als

een toestand van kosmische bewustzijn-substantie, waarin geest en stof, die zoals u weet *in essentie* één zijn, niet langer tweevoudig zijn zoals tijdens manifestatie, maar één: dat wat noch alleen gemanifesteerde stof, noch

alleen gemanifesteerde geest is, maar waarin beide de oorspronkelijke eenheid zijn; het spirituele ākāśa, waar de stof in de geest opgaat en beide werkelijk één zijn en vader-moeder worden genoemd, . . .

. . . de kalpische ākāśische geest-substantie, die nooit uit haar eigen toestand of haar eigen gebied afdaalt, maar het bijna oneindige reservoir van zijn is, van bewustzijn, van licht, van leven, en de bron van wat de wetenschap tegenwoordig de ‘krachten’ van de universele natuur noemt, wat een belachelijke benaming is.

. . . de brahmaanse geschriften spreken over ākāśa en het Hebreeuwse Oude Testament duidt het aan als de kosmische ‘wateren’. – *Beginselen*, blz. 192

Evenzo wordt ākāśa in *De Geheime Leer* (2:451vn) de ‘vurige wateren van de ruimte’ genoemd, wat noch naar ons aardse vuur noch naar ons aardse water verwijst, maar naar een oorspronkelijke of arūpa-toestand.

De citaten uit de *Zohar* hangen ook samen met de mysteries van inwijding waar de discipel de grenzen van de aarde verlaat en deelheeft aan het ‘manna van de hemel . . . in de toekomstige wereld’. In deze versluierde taal is de eeuwenoude waarheid te vinden dat de discipel van wijsheid in de wereld van de stof moet ‘sterven’ indien hij wil worden ‘opgewekt in de toekomstige wereld’, dat wil zeggen indien hij wil worden *wedergeboren* als een adept, een ‘rechtvaardige’, in de wereld van *spirituele krachten*, *svabhavat* – die ṭallā’ of dauw die sijpelt ‘op de plaats die hemel wordt genoemd’. ‘Hemel’ – nauwkeuriger vertaald ‘hemelen’ – staat hier voor de onzichtbare werelden van de geest die zijn hoogste niveau heeft in de centrale onzichtbare Zon van de qabbalisten door de poorten waarvan ‘de heilige verhevenen’ kunnen binnengaan en de ‘heilige appelbomen’ ontvangen, de vruchten van spirituele wijs-

heid 'waarvan men bij de inwijding naar goeddunken kan gebruikmaken' (*De Esoterische Traditie*, blz. 595).

In *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett* wordt aange-
toond dat svabhavat – ṭallā', deze wereld van kracht – de
wereld van het occultisme is:

De wereld van kracht is de wereld van het occultisme en
de enige waarheen de hoogste ingewijde gaat om de
geheimen van het zijn te peilen. Vandaar dat niemand
behalve zo'n ingewijde iets van deze geheimen kan weten.
Geleid door zijn goeroe, ontdekt de chela eerst deze
wereld, dan haar wetten, dan hun centrifugale evoluties
in de wereld van de stof. Hij heeft vele jaren nodig om
een volmaakte adept te worden, maar tenslotte wordt hij
een meester. De verborgenheden zijn duidelijk gewor-
den, en mysterie en wonder zijn voor altijd uit zijn
gezichtsveld verdwenen. – Brief 22, blz. 156

Het aetherisch membraan: de derde conformatie

Over de derde conformatie van de schedel van 'Arīkh
'Anpīn, het aetherisch membraan (*qērūmā' dē'awwēirā'*),
zegt 'Idrā' Rabbā':

In de holte van de schedel is het aerisch membraan
van de hoogste verborgen Wijsheid, die nergens wordt
onthuld; en deze is niet te vinden, en wordt niet geopend.

En dat membraan omhult het brein [*mōḥā'*] van de
verborgen Wijsheid [*ḥokhmēthā' sēthīmā'āh*], en daar-
om is die Wijsheid bedekt, omdat ze door dat membraan
heen niet wordt geopend.

En dat brein dat zelf de verborgen Wijsheid is, is stil
en blijft kalm op zijn plaats, zoals goede wijn op zijn
droesem.

En dit is wat ze zeggen: Verborgen is de wetenschap
van de Oude, en Zijn Brein is kalm en verborgen.

En dat membraan heeft een opening naar de Microprosopus, en daardoor wordt Zijn brein uitgebreid, en treedt langs tweëndertig paden naar buiten.

– 6:58-62, Mathers, blz. 118-9

Qērūmā' dē'awwēirā' wordt door Mathers vertaald als 'huid van ether' en als 'aerisch membraan'; en hoewel beide uitdrukkingen nauwkeurig genoeg zijn, geven we de voorkeur aan de even juiste vertaling 'membraan of vlies of sluier van ruimte of aether', of meer beknopt 'aetherisch membraan' – aetherisch is een meeromvattende term dan aerisch, en geeft meer weer van de filosofie die in de term besloten ligt.

Qērūmā' dē'awwēirā' omvat, als de derde conformatie van de schedel van het Witte Hoofd, echter niet alleen dit ākāśische vlies of aetherische membraan of deze bedekking, maar omvat ook dat wat het omhult: de hoogste verborgen wijsheid (*ḥokhmēthā' sēthīmā'āh*), ook het kalme en verborgen brein of het hemelse brein (*mōḥā' 'illā'āh*) genoemd. Dit aetherische membraan plus de verborgen wijsheid of het verborgen brein komen overeen met de derde logos, het eigenlijke ākāśa. Merk op dat de tweede conformatie, dauw, overeenkomt met de tweede logos of svabhavat wanneer deze wordt opgevat als de hoogste regionen van ākāśa, maar dat *qērūmā' dē'awwēirā'*, voortgebracht uit de eerste en tweede logos, ākāśa in zijn totaliteit is.

Bovendien komt de vereniging van *qērūmā' dē'awwēirā'* en *ḥokhmēthā' sēthīmā'āh* overeen met *mahat*, een Sanskrietterm die de kosmische wijsheid en intelligentie of ideële kracht betekent, het prototype of de 'vader-moeder' van het menselijke denkvermogen, en de 'moeder' van de *mānasaputra's* of 'zonen van het denkvermogen' die de mensheid verlichtten (*Beginselen*, blz. 399).

'En dat membraan heeft een opening naar de Microprosopus, en daardoor wordt Zijn brein uitgebreid': hier hebben we de derde logos die op zijn beurt de voorouder wordt van de ontelbare kleinere logoi die Zě'ēir 'Anpīn vormen. Dit is vergelijkbaar met de theosofische leer over de mānasaputra's – de lichtbrengers, 'zonen van het denkvermogen' – die goddelijk toegeruste wezens die als taak hebben om de vuren van intelligentie en wijsheid in de jonge mensheid aan te steken.

Het haar: de vierde conformatie

De vierde conformatie van de schedel van 'Arīkh 'Anpīn wordt 'haar' (*nīmā'*) genoemd, waarover 'Idrā' Rabbā' zegt:

Dit is de overlevering. Uit de schedel van Zijn hoofd hangen duizend duizend myriaden naar beneden; zeven-duizend vijfhonderd krullende haren, wit en zuiver, zoals wol als dat zuiver is; die niet in de war zijn geraakt opdat in Zijn conformatie geen wanorde zou optreden; maar alle zijn geordend, zodat geen enkele lok voorbij een andere lok zal gaan, geen enkele haar vóór een andere hangt (7:65).

Maar deze haren, alle en elk afzonderlijk, stralen naar vierhonderdtien werelden (7:67).

En Hij straalt in zevenhonderdtwintig richtingen (*anderen zeggen vierhonderdtwintig*).

En in alle haren is een bron die voortkomt uit het verborgen brein achter de muur van de schedel.

En die straalt en schijnt door dat haar naar het haar van de Microprosopus, en daaruit wordt Zijn brein gevormd; en van daaruit volgt dat brein tweeëndertig paden (7:69-71).

Maar de krullen van het haar zijn geplaatst aan beide kanten van de schedel.

Ook hebben we gezegd: elke haar betekent een doorbraak van de verborgen bronnen, die voortvloeien uit het verborgen brein (7:73-4). – Mathers, blz. 119-20

'Idrā' Zūtā' zegt:

Maar al die haren en al die lokken hangen neer vanaf het Verborgen Brein (2:66).

Door het licht van één (*pad*), dat schijnt te midden van de haren die uitgaan van de Schedel, worden de rechtvaardigen naar de toekomstige wereld geleid.

Zoals er staat geschreven (*Spreuken* 4:18): 'En het pad van de rechtvaardigen straalt als het licht' (2:70-71).

En vanuit dat pad worden alle andere paden verlicht die neerhangen van de Microprosopus (2:73).

– Mathers, blz. 266-7

Nīmā', het haar dat in myriaden van krullende haren naar beneden hangt uit de schedel van 'Arīkh 'Anpīn, 'wit en zuiver', ordelijk en niet in de war, doet denken aan de menigten monadische levens in hun arūpa- (lichaamsloze) toestand vóór ze zwaar worden van de stof, verward en vermengd in de rūpa- (lichamelijke) werelden. Ze zijn de noumena of oorzaak van wat later de verschijnselen in Zě'ēir 'Anpīn zullen zijn, wanneer de reeks levensgolven of menigten monaden de lokken 'zwart haar' zullen worden, in de war en geklit, waarin 'zowel zuivere als onzuivere haren aan elkaar blijven plakken', zoals *'Idrā' Rabbā'* het beschrijft.

'En in alle haren is een bron' – dit betekent dat in elke entiteit van de legers van levensgolven het verborgen monadische vuur woont, de onuitblusbare vonk van de eeuwigheid die 'uit het verborgen brein tevoorschijn komt', dat wil zeggen, die uit de derde logos (mahat, kosmische ideaatie) tevoorschijn schiet.

Hier wordt gezinspeeld op verschillende typen monadische menigten, eerst 'in tweeëndertig paden' en ook 'aan beide kanten van de schedel', een verwijzing naar wat later de bipolariteit van de manifestatie zal worden. Maar het belangrijkste is het gedeelte waarin wordt beschreven dat 'door het licht van één pad, dat schijnt te midden van de haren die uitgaan van de schedel, de rechtvaardigen naar de toekomstige wereld worden geleid'.

Het voorhoofd: de vijfde conformatie

'*Idrā' Rabbā'* beschrijft de vijfde conformatie, het voorhoofd (*mitsḥā'*), op de volgende manier:

En dat voorhoofd wordt RTZVN [*Rātsōn*] genoemd, wilskracht, omdat het de heerser is van het hele hoofd en van de schedel, die bedekt is met vierhonderdtwintig werelden (8:90).

Dit is de overlevering: Dit voorhoofd is uitgebreid tot tweehonderdzeventigduizend lichten van de sterren van de hogere Eden (8:105).

De lagere Eden is verdeeld in zijn paden; (*namelijk*) in de tweeëndertig richtingen van zijn paden.

En hoewel deze Eden is verdeeld in zijn pad, is hij toch, afgezien van zijn eigen Microprosopus, aan niemand bekend.

Maar, afgezien van de Macroprosopus Zelf, heeft geen mens de hogere Eden gekend, noch zijn paden (8:107-9).

'De Elohim kennen er de weg': dit is de lagere Eden, bekend aan de Microprosopus. 'En Hij heeft de plaats ervan gekend': dit is de hogere Eden, gekend door de Oude van Dagen, de meest diepzinnige van alle (8:111).

– Mathers, blz. 122-4

In '*Idrā' Zūtā'* staat geschreven:

En toen dit Hoofd, dat verborgen is in het Hoofd van

de Oude, dat niet bekend is, zich aan de voorkant uitbreidde met een bepaalde vorm, gevormd om te stralen, toen flitste de Bliksem vanuit Zijn Brein.

En deze wordt gevormd en door vele Lichten verlicht.

– 3:108-9, Mathers, blz. 270

Merk op dat hier overeenkomsten zijn met de theosofie: het voorhoofd van 'Arīkh 'Anpīn, beschreven als *rātsōn*, het vuur van wilskracht gecombineerd met genade of mededogen, doet denken aan het oude beeld van heelallen die tot aanzijn komen, gedeeltelijk door wilskracht en karma, en gedeeltelijk door liefde of mededogen; en de 420 werelden en de 270.000 lichten die van *mitšhā'* uitgaan, zijn de lichtende zaden van de geest die, op het geschikte moment en de juiste plaats, uit de goddelijke intelligentie voortkomen als heelallen, hetzij sterren, atomen of mensen.

De hogere Eden die alleen wordt begrepen door Kether, de Macroprosopus, de Kroon van de *sēfirōth*, symboliseert de hogere *arūpa*-werelden, de ongemanifesteerde gebieden – waarbij Kether of 'Arīkh 'Anpīn fungeert als de bewaker tussen onze hiërarchie en die erboven, de open deur die vanboven het licht ontvangt en dit overbrengt naar alle kleinere lichten beneden, hier voorgesteld door de 'elohīm of verschillende klassen van engelen of *dhyāni-chohans* die behoren tot *Zē'ēir 'Anpīn*, die 'de weg kennen' in de lagere Eden, de *rūpa*- of gemanifesteerde werelden.

De 'vorm aan de voorkant' waaruit de bliksem vanuit het brein van 'Arīkh 'Anpīn flitst is het vuur van mahat (goddelijk denkvermogen) dat afdaalt vanuit de hogere *arūpa*-werelden, en in de *rūpa*-werelden van *Zē'ēir 'Anpīn* het *mānasaputrisc*he vuur wordt dat de lagere *sēfirōth* verlicht.

Het open oog: de zesde conformatie

Het open oog ('ēinā' pēqīhā') wordt gegeven als de zesde conformatie in de schedel van 'Arīkh 'Anpīn. Zoals 'Idrā' Rabbā' verklaart:

De ogen van het Witte Hoofd verschillen van alle andere ogen. Boven het oog is geen ooglid, en ook is er geen wenkbrauw boven (9:112).

En dit is de overlevering: Dit oog is nooit gesloten; en er zijn er twee, en ze worden omgevormd tot één.

Alles is rechts; er is daar geen links. Hij slaapt niet en sluimert niet, en Hij heeft geen bescherming nodig. Hij is niet zo iemand die Zichzelf hoeft te verdedigen, want Hij verdedigt alle dingen, en Hijzelf verzorgt alle dingen, en voor Zijn oog ontstaan alle dingen.

Dit is de overlevering: Zou dat oog zelfs maar een ogenblik gesloten zijn, dan zou niets kunnen blijven bestaan.

Daarom wordt dit het open oog genoemd, het heilige oog, het voortreffelijke oog, het oog van de Voorzienigheid,* het oog dat niet slaapt en niet sluimert, het oog dat de beschermer is van alle dingen, het oog dat alle dingen in stand houdt (9:134-7).

En aan geen mens is bekend wanneer dit hogere heilige oog zal schijnen en het lagere zal koesteren; en wanneer de rechtvaardigen en de verheven gezegenden in die Wijsheid zullen worden aanschouwd (9:140).

En tenzij het weldoende hogere oog naar omlaag zou zien en het lagere oog zou koesteren, zou het heelal zelfs geen enkel ogenblik kunnen bestaan (9:142).

. . . In de ogen die lager zijn, zijn een rechteroog en een linkeroog, en die hebben twee verschillende kleuren.

*In het Aramees en Hebreeuws: 'ēinā' pēqīhā'; 'ēinā' 'illā'āh'; 'ēinā' qaddīshā'; 'ēinā' dē-'ashgāhūthā'.

Maar in dit geval is er geen linkeroog, en ze klimmen beide langs één pad, en ze zijn alle rechts. En daarom wordt er maar één oog genoemd, en geen twee.

En dit is de overlevering: Dit oog, wat het oog van het waarnemen is, is altijd open, licht altijd, is altijd blij.

Dat geldt niet voor de lagere, die rood, en zwart en wit in zich hebben – drie kleuren; en ze zijn niet altijd open, want er zijn oogleden als bescherming voor deze ogen (9:149-52). – Mathers, blz. 124, 127-9

Het open oog van 'Arīkh 'Anpīn, waarin geen bipolariteit bestaat en dat geen bescherming of ooglid nodig heeft, dat altijd licht en blij (meedogend) is, dat zichzelf niet verdedigt maar de verdediger en beschermer is van allen, doet denken aan de Stille Wachter van onze hiërarchie – het prototype en de bron van de Mahāguru van onze aarde, die door HPB het hoogste offer wordt genoemd, het grote Wezen dat

van vorm verandert en toch altijd dezelfde blijft. En hij is het ook die over de *ingewijde* adepten van de hele wereld spirituele heerschappij uitoefent. Hij is, zoals gezegd, de 'naamloze' die zoveel namen heeft en van wie toch de namen en zelfs de aard onbekend zijn. Hij is *de* 'Inwijder' en wordt het 'GROTE OFFER' genoemd. Want, zittend op de drempel van het LICHT, kijkt hij vanuit de kring van duisternis, die hij niet zal overschrijden, in dat licht en hij zal zijn post ook niet verlaten vóór de laatste dag van deze levenscyclus. Waarom blijft de eenzame Wachter op zijn zelfgekozen post? Waarom zit hij aan de bron van de oorspronkelijke wijsheid waaruit hij niet langer drinkt, omdat hij niets heeft te leren wat hij nog niet weet – noch op deze aarde, noch in haar hemel? Omdat de eenzame pijnlijk voortstropelende pelgrims op hun weg terug *naar huis* tot het laatste ogenblik er

nooit zeker van zijn dat ze niet zullen verdwalen in deze onmetelijke woestijn van illusie en materie die men het aardse leven noemt. Omdat hij graag aan iedere gevangene die erin is geslaagd zich te bevrijden van de boeien van het vlees en de illusie, de weg wil wijzen naar dat gebied van vrijheid en licht waaruit hij zich vrijwillig heeft verbannen. Kortom, omdat hij zich heeft opgeofferd ter wille van de mensheid, al kunnen slechts enkele uitverkorenen van het GROTE OFFER profiteren.

– GL 1:236

Dat het 'heelal zelfs geen enkel ogenblik zou kunnen bestaan' als het 'weldoende hogere oog' zou weigeren om 'het lagere oog te koesteren' betekent dat alle dingen die op deze aarde bestaan dat onmogelijk zouden kunnen tenzij die manifestatie en verschijningsvormen voortdurend werden 'gekoesterd' door het grenzeloze licht van de geest dat emanert vanuit het open oog van de arūpa-werelden van 'Arīkh 'Anpīn. Met andere woorden, stof bestaat alleen als de andere pool van geest. We citeren nog eens 'Idrā Rabbā':

Rabbi Schimeon sprak tegen rabbi Abba, en zei: 'Waarom is dit [het open oog] gelijk? Hij antwoordde hem: 'Aan de walvissen en vissen van de zee, die geen bedekking voor hun ogen hebben, noch wenkbrauwen boven hun ogen; die niet slapen en voor hun ogen geen bescherming nodig hebben.

Hoeveel minder heeft de Oude van de Ouden bescherming nodig, als we zien dat Hij ver boven Zijn schepselen over alle dingen waakt, en dat alle dingen door Hem worden gevoed, en Hijzelf niet slaapt.'

– 9:116-17, Mathers, blz. 125

Dit ene oog, het open oog van 'Arīkh 'Anpīn, wordt in

Zě'ēir 'Anpīn de twee ogen van geest en stof, de ogen die bescherming nodig hebben, de ogen die slaap nodig hebben, maar die volgens HPB in de toekomst één zullen worden.

De neus of de neusgaten: de zevende conformatie

Hōtāmā', de zevende en laatste conformatie zoals gegeven in de Mantuan Codex, wordt in *'Idrā' Rabbā'* beschreven:

Deze neus is als een machtige galerij, van waaruit Zijn Geest naar buiten schiet naar de Microprosopus, en ze noemen hem de Gever.

En het zit zo: De Geest daalt af; en vandaar gaat de Geest weer door die neusgaten (10:175-6).

En vanuit die galerij komt de Geest tevoorschijn, en komt voort uit het verborgen brein, en rust langdurig op Koning Messias (10:179). – Mathers, blz. 131

In *'Idrā' Zūtā'* staat geschreven:

Want de neus van Hem, de Oude, is het leven van levens voor alle dingen, en uit Zijn twee neusgaten schieten de RVCHIN DCHIIN [*Rūhīn deḤayyīn*], levensgeesten voor allen (15:561).

. . . Vanuit deze neus, vanuit de openingen van de neusgaten, schiet de Levensgeest naar buiten naar de Microprosopus (5:136).

En die Geest gaat uit van het verborgen brein, en Hij wordt de Levensgeest genoemd, en door die Geest zullen in de tijd van Koning Messias alle mensen CHKMTĤA [*Hokhmēthā'*] Wijsheid begrijpen (5:138).

– Mathers, blz. 316, 273

De voortsnellende rivieren van levens van deze zevende conformatie van de schedel van 'Arīkh 'Anpīn zijn die

zaden van geest, van kosmisch bewustzijn, of zoals de stoïcijnen het uitdrukten, de spermatikoi logoi (zaden van de logoi) die 'voortkomen uit het verborgen brein' (mōhā' 'il-lā'āh), om later door de baard (dīqnā') van 'Arīkh 'Anpīn te stromen naar Zě'ēir 'Anpīn, om daar de levensgolven van de gemanifesteerde werelden te worden.

De uitdrukking *rūhīn dēHayyīn* is veelbetekenend: *rūhīn* (meervoud van *rūah*), 'geesten, winden, adems', geen lichamen of vormen, maar de spirituele essenties die op hun eigen moment en plaats in Zě'ēir 'Anpīn of de rūpa-werelden de levende wezens zullen worden, de zeven, tien of twaalf levensgolven van de theosofie.

In deze symboliek is 'Arīkh 'Anpīn in verband gebracht met de arūpa-werelden van ideatie, waarin de kiemen of zaden van toekomstige werelden en levende menigten worden gekozen en voorbereid, die zich zullen manifesteren in Zě'ēir Anpīn. Het aantal conformaties van de schedel die 'Arīkh 'Anpīn opbouwen, wordt opgegeven als zeven, maar het hadden er ook drie of vijf kunnen zijn. Theosofie verwijst in het algemeen naar vijf ongemanifesteerde en zeven gemanifesteerde werelden, hoewel er verwijzingen zijn naar zeven ongemanifesteerde als het prototype of de vadermoeder van de gemanifesteerde zeven; en ook worden er soms drie arūpa-werelden genoemd die de spirituele levenszaden bevatten die op de zeven rūpa-gebieden zullen ontkiemen en vrucht dragen.

Als we deze zeven verheven conformaties beschrijven zoals die in het bijzonder in de Mantuan Codex worden ingedeeld, betekent dat niet dat alle qabbalistische schrijvers deze nummering geven aan elke conformatie van de schedel, dat wil zeggen dat het haar altijd de vierde is, of dat het open oog noodzakelijk de zesde moet zijn. Maar ondanks

de specifieke nummering worden de conformaties in drie belangrijke boeken van de *Zohar* op een consequente manier beschreven, waarbij ze de eeuwenoude waarheid herhalen dat alle dingen die later op en in de gemanifesteerde werelden tot bloei zullen komen, eerst in de onge-manifesteerde tevoorschijn komen als zaden van geest.

Dus wat misschien nodeloze herhaling schijnt te zijn, is dat helemaal niet; het is veeleer een opmerkelijk effectieve manier om deze waarheid te verkondigen. Ter illustratie: de eerste drie conformaties van 'Arīkh 'Anpīn worden, zoals eerder gezegd, in verband gebracht met de eerste, tweede en derde logos: in Zě'ēir 'Anpīn zullen ze opnieuw worden beschreven als de eerste drie logoi – niet alleen als herhaling, maar juist omdat de drie logoi die zijn toegekend aan de Macroprosopus het prototype zijn, de vader-moeder, van de drie logoi van de Microprosopus. De resterende vier conformaties van het Witte Hoofd tonen nog eens aan hoe de zaden van dat wat zal zijn, worden voorbereid in 'Arīkh 'Anpīn om in de gemanifesteerde werelden van Zě'ēir 'Anpīn te ontkiemen en tot bloei te komen. Dit betekent dat niets in Zě'ēir 'Anpīn zou kunnen bestaan of verschijnen als het zaaien van de zaden niet in 'Arīkh 'Anpīn had plaatsgevonden. Alle levens – hetzij sterren, mensen, dieren of de stenen onder onze voeten – zijn daarom geesten, *rūḥīn*, vitale adems, en niet alleen maar vormen of lichamen, en deze *rūḥīn dēḤayyīn* zijn verenigd in Kether of 'Arīkh 'Anpīn, in het universele zelf, paramātman.

De baard: schakel tussen Macroprosopus en Microprosopus

Aan deze zeven conformaties van 'Arīkh 'Anpīn hangt de baard (*dīqnā'*), de 'baard van de waarheid' (*dīqnā' dimēḥēimēnūthā'*) en ook de 'waardigheid van waardig-

heden' genoemd, en daarin omschreven als 'wit als sneeuw' in tegenstelling tot de lagere baard van Zě'ēir 'Anpīn, 'zwart en ruig als een raaf'.

Van de kruin van het Witte Hoofd hangt de baard naar beneden in vier en negen conformaties, de hogere vier hebben betrekking op de Macroprosopus, terwijl de lagere negen 'uitstromen naar het lichaam' van de Microprosopus. En het is door dīqnā' dat de verborgen kracht van 'Arīkh 'Anpīn of de hogere werelden heel overvloedig als door een layacentrum wordt overgebracht naar zijn weerspiegeling Zě'ēir 'Anpīn; want door elk van deze dertien conformaties stroomt een heilige invloed (*mazzālā qaddīshā*'), en vanuit die invloed stromen dertien 'bronnen van kostbare olie' – een veelzeggende toevoeging, want het woord olie (*mishhā*') symboliseert inwijding en alles wat dit woord inhoudt. Het woord Messias is onze versie van het Hebreeuwse woord *Māshīah*, dat 'gezalfd' betekent, iemand waarop en waardoor de 'bron van kostbare olie' heeft gevloeid vanuit de hogere werelden van zijn eigen innerlijke wezen, en ook van de omringende natuur, en hem zó heeft 'gezalfd' of ingewijd.

In de volgende fragmenten uit de *Zohar* is deze 'olie van grootsheid' (*mishhā' di-rēbūthā*') belangrijk, want ze is de overbrenger van de heilige invloed vanuit 'Arīkh 'Anpīn, de verheven werelden, op Zě'ēir 'Anpīn, en van de laatstgenoemde op Maṭrōnīthā', zijn Bruid of Shēkhīnāh, de woonplaats of ontvanger van de tienvoudige krachten van de boom van levens. Als we dit interpreteren als symbolisch voor het heiligdom, dan zou deze heilige invloed (*mazzālā qaddīshā*'), die ook kan worden vertaald met de 'heilige sterren of planeten') de spirituele zonnekracht kunnen symboliseren die emaneert uit onze eigen ster, de zon: in

het algemeen in de levengevende impulsen die voortdurend verjongen; en in het bijzonder in die zonnemensen – avatāra's, christussen, boeddha's en dergelijke. Deze 'gezalften' komen voort uit de binnenkamers van de zon om met periodieke tussenpozen te verschijnen om de geketende geesten te bevrijden door 'kostbare balsem', hun 'olie van grootsheid', te laten vloeien op hen die waardig zijn om de *Sōd* of mysteriën te ontvangen.

De *Sifrā 'di-Tsēnī'ūthā'* zegt:

De baard wordt niet genoemd. Want deze is het versiersel van alle. . . .

. . . In dertien delen wordt deze als versiersel verdeeld (2:2-3).

In dertien stromen worden de bronnen verdeeld (waardoor er een toevloed is naar de Microprosopus en de lagere). Vier zijn afzonderlijk samengebracht, maar negen stromen naar het lichaam, omcirkelen de tuin (d.w.z. de Microprosopus) (2:5).

In die invloed van alle, stromen dertien druppels zeer zuivere balsem naar beneden.

In deze invloed bestaan alle dingen en zijn ze verborgen (2:17-8). – Mathers, blz. 66-8

In *'Idrā 'Rabbā'* wordt *dīqnā'* uitvoeriger behandeld:

Door die dertien kanalen vloeien ze naar beneden, en de dertien bronnen van kostbare olie stromen uit, en ze stromen omlaag door al die lagere, en in die olie schijnen ze, en met die olie worden ze gezalfd (11:229).

– Mathers, blz. 136

Daarom wordt er gezegd dat (in de Macroprosopus) alle haren gezamenlijk afdalen vanuit het hoofd en de baard; want het haar van het hoofd is zelfs tot aan de schouders gegroeid, zodat het het hoofd van de Micro-

prosopus kan bereiken, vanuit die stroom van het ene brein naar het andere (11:242).

In het lagere brein kan alleen leven bestaan als dit door het verheven brein in stand wordt gehouden (11:246).
– Mathers, blz. 138

Wie kan het mysterie begrijpen van die haarlokken die vanuit Hem, de Oude, neerhangen?

Hij is geplaatst op de kroon van kronen, die de kronen van alle kronen zijn, en de kronen die niet in de andere kronen liggen besloten; ik bedoel die kronen die niet zoals de andere kronen zijn, want de lagere kronen worden door hen [d.w.z. de sēfirōth] omvat.

En daarom zijn die vormen (opgesteld in) zulke conformaties, waaraan de lagere vormen zich hechten; . . . (12:309-311).

We hebben geleerd: Tenzij de Oude van de Ouden, de Heilige van de Heiligen, in die conformaties zou zijn geordend, zouden noch de hogere noch de lagere worden gevonden, en alle dingen zouden zijn alsof ze niet bestonden.

We hebben ook door overlevering geleerd: tot hoever stralen die conformaties van de baard heerlijkheid uit? Zelfs naar de dertien lagere; en telkens wanneer die dertien worden gevonden, stralen ze (12:314-5).

– Mathers, blz. 144-5

En al de verborgen hogere en lagere zijn daarin verborgen, en ze liggen besloten in die Instroming van waaruit alle dingen emaneren; zoals er wordt gezegd:

En die dag ligt niet besloten in hen, want ze omvat alle dingen (23:475-6).

Want dit hebben we geleerd. Op die plaats waar het dag is, is het ook nacht, want dag kan niet bestaan zonder nacht (23:480).

Het wordt noch dag noch nacht genoemd, want het

wordt geen dag genoemd behalve om (*de desbetreffende symboliek beter te begrijpen*), en het wordt geen nacht genoemd behalve om dezelfde reden.

En omdat die vorm alle dingen omvat, is daarover helemaal niets bekend of wordt daarvan niets gezien.

En daaruit vloeit de olie van grootsheid naar beneden in dertien richtingen, die naar beneden stromen over alle lagere opdat zij zullen uitstralen.

In die olie worden de dertien delen van de heilige en voortreffelijke baard voltooid.

En die vormen die in die baard zijn, zijn gerangschikt en dalen in veel richtingen af. Ook kan niet worden gezien hoe ze worden uitgebreid noch hoe ze ontstaan.

Ze zijn verborgen in alle dingen, en ze worden geheimgehouden in alle dingen; en geen mens kent hun plaats, behalve Hij, de Oude (23:482-7).

– Mathers, blz. 167-8

De viervoudige aard van de mens

Net als de meeste oude volkeren zagen de Hebreëen de mens als een kopie van het heelal. Hij bevat dus alle mogelijkheden daarvan: spirituele, vitale, stoffelijke. Volgens de qabbalistische filosofie bestaat ieder mens daarom uit een aantal elementen:

Toen de Heilige Ene de mens schiep, nam Hij het stof van het lagere Heiligdom, maar om de ziel te maken koos Hij het stof van het hogere Heiligdom. Net zoals bij de vorming van het menselijk lichaam uit het stof van het lagere Heiligdom drie kosmische elementen [lucht, vuur, water] werden gecombineerd, werden bij de vorming van zijn ziel uit het stof van het hogere Heiligdom andere elementen, drie in aantal, vermengd, en zo werd de mens volledig gevormd. – *Zohar* 3:24b, Sperling 3:82

In het algemeen verdeelt de qabbālāh de menselijke constitutie in vier aspecten. Het hoogste element is *něshāmāh*, een term die ‘adem, geest, wind’ betekent. Deze geest of goddelijke adem is gelijkwaardig met het *pneuma* van de Grieken (van *pneō*, ‘ademen’), het Latijnse *spiritus* (van *spiro*, ‘ademen’), en met de Sanskrietterm *ātman* (van *an*, ‘blazen, ademen’). *Něshāmāh* is essentieel bewustzijn, de eerste ‘adem’ van ’ēin sōf, die de rest van de mens bezielt. Soms heeft men haar verward met het levensbeginsel in het

menselijk lichaam (*hai*) omdat erover wordt gesproken als de adem van God. De vitale essentie van het lagere deel van het menselijke gestel is de weerspiegeling van *něshāmāh*, vrijwel zoals in de theosofie de *prāṇa*'s op de lagere gebieden *ātma-buddhi* in de mens vertegenwoordigen. Na de dood gaat *něshāmāh* 'direct omhoog naar het diepste innerlijk' (*Zohar* 2:142a, Myer, blz. 394).

Het tweede element is *rūah*, eveneens 'adem', de spirituele ziel. Ze is vergelijkbaar met de Griekse *nous*, de Latijnse *mens* en met het *buddhi-manas* of de spirituele ziel. Het wordt bestuurd door en vormt de troon of het voertuig van *něshāmāh*. In relatie tot de 'elohīm verwijst *rūah* naar de mentale eigenschap van de goden, die in *Genesis* worden opgevat als zij die bij de schepping over de wateren van de ruimte of chaos bewegen. Ze is het equivalent van de derde *logos*; ze werkt door het heelal heen en brengt alles wat edel en goed is in de mens voort en leidt hem tot deugdzaamheid. In een vergelijkbare betekenis omvat ze uitzonderlijke vermogens van de ziel, zoals het geval is bij een geïnspireerde heerser of profet, vandaar de profetische geest die vaak wordt voorgesteld als iets dat van de een op de ander kan overgaan. Na de dood stijgt *rūah* op naar Eden, maar niet zo hoog als *něshāmāh*.

Het derde element is *nefesh*, de 'levensadem' of lagere menselijke ziel. Deze komt overeen met de *psuchē* van de Grieken, de Latijnse *anima* en het lagere denkvermogen van de theosofie – *kāma-prāṇa* waar de adem van *manas* (het denkvermogen) op inwerkt. Omdat dit element nauw verbonden is met het fysieke lichaam heeft het zelf geen licht. *Nefesh* is de troon van *rūah*, die over haar heerst en haar voorziet van licht en haar kroon vormt. Na de dood blijft de *nefesh* of lagere ziel 'in het graf Beneden' (*Op.cit.*).

Deze drie adems drukken zich op aarde uit in *gūf*, het fysieke lichaam, dat overeenkomt met het *sthūlaśārīra*, het Latijnse *corpus*, en het Griekse *sōma*.

Het is veelzeggend dat de eerste drie aspecten – *nēshāmāh*, *rūaḥ* en *nefesh* – alle afleidbaar zijn van woorden die ‘adem’ of ‘wind’ betekenen. De qabbalist begreep de esoterische gouden draad van waarheid, want alle zijn tot op zekere hoogte manifestaties van de ene fundamentele adem van het Zijn: *nēshāmāh*, de adem van goddelijkheid; *rūaḥ*, de adem van de werking van de geest; en *nefesh*, de adem van de psychische vitaliteit. Deze drie adems hebben ieder hun werkterrein in een van de drie hogere ‘*olāmīm*’ boven de vierde wereld van *qēlīppōth* of omhulsels, waarin *gūf* thuis is. Ieder ervan wordt in stand gehouden door het element erboven.

Door deze lagen van de ziel te observeren verkrijgt men inzicht in de hogere wijsheid, en alleen door wijsheid worden op deze manier bepaalde mysteriën met elkaar verbonden.

– *Zohar* 1:83b, Sperling 1:278

Nēshāmāh, *rūaḥ* en *nefesh* kunnen op verschillende manieren worden bekeken. *Nefesh* en *rūaḥ* worden soms gezien als twee aspecten van één laag, en als *nēshāmāh*

in hen binnengaat en zij eraan gehecht blijven, en als zij overheerst, wordt zo iemand heilig, volmaakt en geheel toegewijd aan God genoemd. De ‘ziel’ (*nefesh*) is de laagste beroering; zij houdt het lichaam in stand en voedt het en is er nauw mee verbonden. Wanneer ze daarvoor voldoende geschikt is, wordt ze de troon waarop de lagere geest (*ruaḥ*) rust, . . . Wanneer beide zich voldoende hebben voorbereid, zijn ze geschikt om de hogere geest (*neshamah*) te ontvangen, waarvan de lagere geest (*ruaḥ*)

een troon wordt, en die niet kan worden ontdekt en boven alles is verheven. – *Op.cit.*

Als we de analogie van de vlam gebruiken, wordt nefesh vergeleken met het blauwe licht onderaan de vlam dat wordt aangetrokken door, en bestaat dankzij, de pit (gūf).

Als hij volledig is ontstoken wordt hij een troon voor het witte licht erboven. Wanneer beide volledig zijn ontstoken wordt het witte licht een troon voor een licht dat men niet volledig kan zien, iets onbekends dat rust op dat witte licht, en zó ontstaat een volledig licht. – *Op.cit.*

Als we worden geboren, zijn we begiftigd met nefesh ‘vanuit de oorspronkelijke ‘dierlijke’ atmosfeer, de atmosfeer van zuiverheid, . . . de verheven orde van engelen’, ook de eeuwige hemelse stroom genoemd. Als we in dit opzicht zuiverheid bereiken, zullen we zijn toegerust met rūaḥ ‘die toebehoort aan de sfeer van de Heilige *Hayoth* [levende wezens]’. Rūaḥ vormt een kroon voor nefesh. Deze twee beginselen zijn met elkaar verweven, en als we niet naar spirituele zaken streven, dan is dat de reikwijdte van ons wezen. Maar mensen van grotere verdienste zijn toegerust met nēshāmāh ‘vanuit de sfeer van de Troon’ (*Zohar* 3:94b, Sperling 3:283-4). De nēshāmāh daalt af naar de nefesh en de rūaḥ, zodat alle drie zich harmonisch verenigen om een eenheid te vormen in mensen die het goddelijke dienen:

De *neshamah* zetelt in het karakter van de mens – een verblijf dat niet kan worden ontdekt of gelokaliseerd. Indien iemand streeft naar een zuiver leven wordt hij daarbij geholpen door een heilige *neshamah*, waardoor hij wordt gezuiverd en geheiligd . . .

– *Zohar* 1:62a, Sperling 1:203

Boven het lichaam en de drie zielen is er een vierde, hemelse ziel, die

ondoorgankelijk en onkenbaar is. Alles is ervan afhankelijk, en zij is gesluierd in een omhulsel van buitengewone helderheid. Er vallen parels vanaf die met elkaar zijn verbonden zoals de gewrichten van het lichaam, en zij gaat deze binnen en toont daardoorheen haar energie. Zij is één daarmee, en ze zijn niet van elkaar gescheiden.

– *Zohar* 2:245a, *Sperling* 2:378-9

Soms wordt het hoogste beginsel ‘dat boven blijft’ *tsūrāh* of goddelijke ‘prototypische vorm’ genoemd. Deze *tsūrāh* is gelijkwaardig aan de spirituele monade. Ze brengt de *nēshāmāh* voort als haar weerspiegeling, en die twee zijn verbonden door een vitaal spiritueel koord waarlangs de *nēshāmāh* omhoog streeft om volmaakte vereniging met haar prototype te bereiken. Een andere term voor dit hoogste deel van de mens is *yēhīdāh* (de ene, de enige, de unieke), de ondeelbare individualiteit van het menselijke gestel. Deze term is vergelijkbaar met het Griekse woord *monas*, dat ‘één’ betekent.

Een ander aspect van gemanifesteerde wezens komt tot uiting in deze treffende passage:

Over al deze sterren en sterrenbeelden aan het firmament zijn chefs, leiders en bestuurders aangesteld, die als taak hebben om de wereld te dienen overeenkomstig de positie die aan ieder van hen is toegewezen. En zelfs het kleinste grassprietje op aarde heeft de hem toegekende ster in de hemel. Ook heeft iedere ster een wezen dat boven hem staat dat als bestuurder is aangesteld ten overstaan van de Heilige Ene als zijn vertegenwoordiger, ieder overeenkomstig zijn rang. Alle sterren aan de firmamenten houden toezicht over deze wereld: ze zijn aangesteld om ieder

individueel object in deze wereld bij te staan, en voor ieder object is er een ster. Kruiden, bomen, grassen en wilde planten kunnen alleen bloeien en groeien door de invloed van de sterren die boven hen staan en die van aangezicht tot aangezicht op hen neerkijken, ieder volgens zijn eigen aard.

– *Zohar* 4:171b, Sperling 4:92-3

De reïncarnatieleer verschijnt in de *Zohar* als de leer over de *gilgūlīm* (wielen), de omwenteling van zielen, maar meer impliciet dan expliciet. Ook wordt gesuggereerd dat vóór de geboorte alles in goddelijke vorm bestaat. Qabbalisten denken dat de ziel na de dood door een reeks wervelingen gaat, wat zowel geldt voor de transmigratie van de fysieke en andere atomen als voor de wederbelichaming van zielen (vgl. *GL* 1:627-8vn).

De ziel trekt gewaden aan overeenkomstig de sfeer die zij zal binnengaan. Vóór de geboorte draagt ze een omhulking van hoger licht (ʿōr). Alles is verborgen in de goddelijke vorm vóór deze wordt geboren: de ziel is dus een uitdrukking van haar vroegere karma dat zich in haar goddelijke vorm bevindt. Alle vormen van de aardse wereld werden in de Hof van Eden, de woonplaats van heilige geesten, oorspronkelijk gemaakt uit goddelijk licht.

Na de geboorte draagt de ziel, zolang ze zich in gūf bevindt, een mantel van huid of verblinding (‘ōr). Bij de dood legt de ziel de lagere mantel van verblinding af en stijgt op naar de innerlijke werelden. Het lichaam is teruggekeerd naar de stof en de ziel is gekleed in lichtgevende gewaden. De nefesh en het lichaam vallen uiteen, de rūaḥ blijft in de Hof van Eden, en de nēshāmāh ‘stijgt op naar de plaats waar alle heerlijkheden samen zijn’ (*Zohar* 2:226a-b, Sperling 2:326). Wanneer de ziel de Hof verlaat om zich te

belichamen, trekt ze haar hemelse gewaad uit en trekt een aards lichaam aan. Dan, als ze de aarde verlaat, neemt de Engel van de Dood haar haar aardse lichaam af zodat zij zich in de Hof van Eden weer kan kleden in de hemelse gewaden die ze daar had achtergelaten.

Er zijn twee lijnen van menselijke evolutie: (1) terugtrekking van de spirituele vermogens naarmate de 'gewaden van hoger licht' ('ōr, אֹר) versluierd raken door de afdaling in de stof; en (2) de expansie van het fysieke 'gewaad van verblinding', van stof ('ēr, עֹר).

Toen verrees Adam en besepte dat hij zowel van de hemel als van de aarde was, en dus verenigde hij zich met het goddelijke en werd begiftigd met mystieke wijsheid. Iedere mensenzoon is, volgens hetzelfde model, een samenstelling van het hemelse en het aardse.

– *Zohar* 2:130b, *Sperling* 2:220

Slaap, dood en inwijding

Něshāmāh, rūah en nefesh hebben elk hun eigen functie tijdens het waken, gedurende de slaap en in dromen, en na de dood. Tijdens de slaap en in dromen reizen něshāmāh en rūah omhoog of omlaag overeenkomstig de kwaliteit van het waakbewustzijn – onze aspiratie of het gebrek eraan. Wanneer we slapen, verlaat onze nefesh het lichaam en ‘probeert van niveau naar niveau op te stijgen’, en ontmoet daarbij ‘heldere maar onreine essenties’. Indien ze gedurende de dag onbezoedeld is, dan stijgt ze boven deze uit; zo niet, ‘dan wordt ze daardoor verontreinigd en blijft daaraan hangen en stijgt niet verder op’. Die onreine essenties laten de nefesh dingen zien die in de toekomst zullen gebeuren, en ‘soms misleiden ze haar en tonen haar onjuiste dingen. Zo gaat ze de hele nacht door tot de mens wakker wordt, wanneer ze is teruggekeerd naar haar plaats’ (*Zohar* 1:83a, Sperling 1:277). De ziel van iemand die overdag onbezoedeld is wordt niet verleid door valse machten, maar gaat verder omhoog, en komt tenslotte bij de poort van het hemelse paleis, en vindt ‘op de plaats waaruit ze (oorspronkelijk) tevoorschijn is gekomen de heilige essentie’ (*Op.cit.*).

De reis van de ziel tijdens de slaap hangt dus voor ieder persoon af van zijn daden en gehechtheden. Het Hoogste

Punt of Kether 'neemt de zielen van de rechtvaardigen in zich op'. De heilige engelen brengen dan ware kennis aan haar over die de ziel bij haar terugkeer door middel van dromen of visioenen overbrengt aan de persoonlijkheid. Wanneer de ziel weer afdaalt, verlangen de boze krachten ernaar om van haar deze goddelijke kennis te verkrijgen, en bieden in ruil daarvoor aan om veel andere zaken te onthullen. Maar hun kennis is van veel geringere waarde. Mensen krijgen dus de dromen die passen bij hun graad van bewustzijn en activiteit:

Dromen vallen onder de verantwoordelijkheid van een hiërarchie van beheerders, zodat sommige dromen geheel en al waar zijn en andere een mengsel van waar en onwaar. Maar aan de werkelijk rechtvaardigen worden nooit onjuiste berichten meegedeeld, maar alles wat hen wordt verteld is waar. . . . De onrechtvaardige mens wordt dus een gelukkige droom getoond, maar een die niet overeenstemt met de waarheid, zodat hij nog verder van het pad van de waarheid af raakt. Want omdat hij zich afwendde van het rechte pad beoedelen ze hem des te meer, zoals iedereen die zich ten doel stelt om zich te zuiveren van bovenaf wordt gezuiverd, en iedereen die eropuit is om zich te beoedelen wordt evenzo van bovenaf beoedeld.

– *Zohar* 2:199b, 200a, *Sperling* 2:258, 259-60

Zoals de Grieken dachten dat slaap en dood broeders zijn, zo dachten de Hebreëen dat ook:

Soortgelijke avonturen wachten de zielen wanneer ze geheel en al het lichaam verlaten om uit deze wereld te vertrekken. In hun poging om op te stijgen moeten ze door vele poorten gaan waar groepen demonen zich bevinden. . . . Anderzijds stijgen de waardige zielen op, zoals al is toegelicht, en wordt aan hen een plaats toege-

kend die overeenkomt met hun verdiensten.

– *Zohar* 2:130a-b, Sperling 2:19

Dertig dagen voor de dood maakt Dūmāh, de Engel van de Dood, aan de nēshāmāh haar toekomst bekend, en verlaat er iets de persoon: tsūlmā' (Hebreeuws tselem), 'schaduw, beeld, schim'.

Rabbi Jose zei: 'Wanneer het aan een mens toegewezen tijdstip nadert, wordt gedurende dertig dagen over hem geoordeeld, en zelfs de vogels van de hemel kondigen zijn lot aan: en indien hij deugdzaam is, wordt zijn komst gedurende dertig dagen aangekondigd onder de rechtvaardigen in de Hof van Eden. We hebben vernomen dat gedurende die dertig dagen zijn ziel hem elke nacht verlaat en opklimt naar de andere wereld en daar zijn plaats ziet, en gedurende die dertig dagen heeft de mens niet hetzelfde bewustzijn van zijn ziel, of de beheersing daarover, als tevoren.' Rabbi Judah zei: 'Vanaf het eerste begin van die dertig dagen wordt de schaduw van een mens vaag en is zijn vorm niet duidelijk omljnd op de grond.'

– *Zohar* 2:217b, Sperling 2:306

Wanneer de dood nabij is, 'gaat van bovenaf een nieuwe geest in hem binnen, en op grond daarvan ziet hij dingen die hij eerder niet kon zien, en dan verlaat hij de wereld' (*Zohar* 2:218b, Sperling 2:309). Bij het sterven 'passeren alle dagen die hij in deze wereld heeft geleefd de revue ten overstaan van Hem' (*Zohar* 2:221b, Sperling 2:313). Drie boodschappers of engelen staan gebogen over de stervende, en maken een verslag van alles wat hij tijdens zijn leven met zijn lichaam en geest heeft gedaan. Hij 'erkent alles met zijn mond en tekent het verslag met zijn hand, . . . opdat hij in de volgende wereld voor al zijn handelingen zal worden geoordeeld' (*Zohar* 1:79a, Sperling 1:266). Niets gaat verloren of wordt vergeten:

In het midden van de hemel is een verlicht pad, dat de hemelse draak is, en daarin hebben de menigten kleine sterren hun vaste plaats, die als taak hebben om over de verborgen daden van mensen te waken. Op dezelfde manier worden er myriaden entiteiten uitgezonden vanuit de hemelse oerslang, waardoor Adam werd verleid, om de geheime daden van de mensheid te bespioneren. Wie dus ernaar streeft een leven van zuiverheid te leiden wordt vanuit de hemel bijgestaan, en wordt omringd door de beschermende hand van zijn Meester, en wordt heilig genoemd. Wanneer iemand daarentegen probeert zichzelf in het verderf te storten, gaan menigten demonen die op hem liggen te wachten, boven hem zweven en omringen en bezoedelen hem, zodat hij onrein wordt genoemd. — *Zohar 2:125a-b, Sperling 2:10*

Elke dag waarop onze goede ingevingen overheersen is een goede dag die na de dood wordt bijgeschreven, en elke dag dat de kwade ingevingen overheersen is een slechte dag, een dag die na de dood verloren is. Na de dood worden onze dagen geteld, en er moet tenminste een meerderheid van goede dagen zijn om op te stijgen naar de hogere sferen. Het gewaad waarin de ziel voor de Almachtige verschijnt wordt gevormd door die dagen en is magnifiek of het tegenovergestelde daarvan, afhankelijk van de kwaliteit van elke dag van het leven op aarde. Die dagen die door zonden zijn verspild ontbreken, en maken het gewaad onvolmaakt. Als er veel ontbreken, dan heeft de ziel in de andere wereld geen kleding. Bovendien wordt ze in Gehenna voor elke ontbrekende dag vele dagen gestraft.

Omdat karma, of een exact evenwicht, altijd moet worden bereikt, gaat ieder persoon na de dood daarheen waar hij naartoe wordt aangetrokken, 'omdat de niveaus die aan de zielen in de volgende wereld worden toegewezen over-

eenkomen met hun toestand wanneer ze deze wereld verlaten' (*Zohar* 2:193a, Sperling 2:235-6). Dit kan de Hogere Eden zijn, de Lagere Eden, of Gehenna, afhankelijk van wat ze verdient. Er is voor ons geen andere Verlosser dan onze goede daden die onze enige bescherming vormen na de dood: 'De rechtvaardige wordt geoordeeld naar de goede motieven, de zondaar naar de slechte motieven, en wie tussen die twee uitersten in zit wordt geoordeeld naar beide' (*Zohar* 3:41b, Sperling 3:127). Elk woord dat we spreken veroorzaakt een trilling op de hogere gebieden, en wordt een entiteit om ons te kwellen of te zegenen.

Eerst moet de overledene naar de sfeer gaan die lager is dan de laagste 'ōlām: het land van Shě'ōl. Dit gebied komt overeen met de Griekse Hades of Orcus, een plaats waar de schaduwen of astrale overblijfselen van mensen na de dood verblijven om uiteen te vallen. Er zijn tien graden van steeds grotere stoffelijke dichtheid tot de laagste hellen worden bereikt waar alleen de volkomen ontaarden een onderkomen vinden. In het Oude Testament wordt Shě'ōl gewoonlijk vertaald met 'hel' of 'de afgrond'. Het is de verblijfplaats van zowel de rechtvaardigen als de onrechtvaardigen, waar het leven wordt voortgezet als een schaduwwachtige, onduidelijke weerspiegeling van het aardse leven. Zielen hebben er geen deel aan het aardse leven noch is daar enige kennis of vruchtbaar werk (*Eccl.* 9). Terwijl Shě'ōl een gebied is van inactiviteit en rust, is Gehenna zowel het gebied als de toestand van actieve ontbinding van de samengestelde nefesh, de astrale overblijfselen of kāmārūpa's ontdaan van hun hogere beginselen.

De zuiveringstoestand van Gehenna heeft 'zeven sferen en zeven poorten, elk met verschillende poortwachters onder hun eigen leider' (*Zohar* 2:237b, Sperling 2:357). Er

zijn zeven woonplaatsen voor de zeven soorten zondaars, en duizenden engelen onder toezicht van de Engel van de Dood bestraffen daar de zielen.

Wanneer voor een mens het moment nadert om deze wereld te verlaten, . . . wanneer de boodschapper (het oordeel) uitspreekt, komt er onmiddellijk een vlam uit de Noordkant en gaat naar binnen en steekt de rivier *Dinur* [*nēhar dī-nūr*] aan, (namelijk de rivier van vuur, vergelijk *Dan.* 7:10) en spreidt zichzelf uit naar de vier kanten van de wereld en verbrandt de zielen van de schuldigen, en die vlam strekt zich uit en daalt neer op de wereld . . .

– *Zohar* 1:218b, Myer, blz. 405

De *Zohar* zegt verder dat ‘Het vuur van de Gehenna die beneden is komt van de Gehenna die boven is, en wordt aangestoken door de warmte van de zondaars in wie de kwade neiging brandt, . . .’ De zielen die door het ‘vuil van deze wereld’ zijn bezoedeld, worden in Gehenna ‘gezuiverd door vuur en wit gemaakt, en dan stijgen ze op naar de hemelse gebieden’ (*Zohar* 4:150b, Sperling 4:28). Hun onzuiverheden blijven beneden, en daarover heeft het vuur van Gehenna zeggenschap.

Zij die herhaaldelijk zondigen zonder berouw te tonen, die zich nooit tot hun Heer hebben gewend en anderen deden zondigen, blijven eeuwig in de aardse Gehenna of *Shē’ōl* (*Zohar* 4:151a, Sperling 4:29). De zielen van hen die van plan waren om berouw te tonen ‘fladderen’ na een tijd van zuivering ‘omhoog’:

Het is waar, de grootste zondaar wordt – als hij van plan was berouw te tonen maar sterft zonder zijn besluit uit te voeren – gestraft omdat hij deze wereld heeft verlaten zonder berouw te tonen, maar zijn goede voornemen gaat niet verloren, maar stijgt op naar de Verheven Koning en

blijft daar tot de Heilige, die deze ziet, voor die ziel een toevluchtsoord gereedmaakt in 'Sheol', waar zij kwettert van berouw. – *Zohar* 4:150a, Sperling 4:26-7

Het goede voornemen, dat van God komt, breekt door alle poorten van Gehenna om de ziel te treffen en opnieuw de intentie wakker te schudden om berouw te tonen. De ziel worstelt dan om op te stijgen uit Shě'ōl. Zij die berouw tonen en spijt hebben, worden vergeven, maar zij die zich aan hun zonden vastklampen en weigeren daarover berouw te tonen, zullen tenslotte afdalen naar Gehinnom en nooit meer omhoogkomen' (*Zohar* 1:66a, Sperling 1:218).

Na in Shě'ōl en Gehenna te zijn gezuiverd, kan de ziel zich kleden in de gewaden van haar goede gedachten en daden, en dat zijn gewaden van het hogere licht. Zij gaat de lagere Hof van Eden binnen, die zijn prototype, het hogere Paradijs, nauwkeurig weerspiegelt. Hier rust de ziel en

beweegt, en overdenkt voortdurend de verheven mysteries die ze, toen ze in het aardse lichaam was, niet kon begrijpen. Wanneer de ziel zich bekleedt met de gewaden van die wereld, wat een genot, wat een vreugde, ervaart ze dan! En wie zorgde ervoor dat het lichaam werd bewoond door de geest? Wel, dat was hij die het gewaad van het vlees heeft weggenomen, de Engel van de Dood!

– *Zohar* 4:150a, Sperling 4:26

Verhalen over een Paradijs of Eden zijn universeel, als een staat van onschuld en gelukzaligheid waaruit de mensheid vertrekt en waarheen ze uiteindelijk zal terugkeren, hetzij individueel na de dood of als een geheel nadat de loop van de aardse evolutie is voltooid. De Eden van *Genesis* is een samenstel van veel aspecten, zoals ook de verschillende Adams in de bijbel als één individu worden

voorgesteld. Eden (verrukking) wordt beschouwd als een oude naam voor Mesopotamië en de aangrenzende gebieden, een heilig land van waaruit mensenrassen verschenen, en een doel van gelukzaligheid in de toekomst. Deze Edens of Paradijzen bevatten bomen die de boom van leven of levens en de boom van wijsheid of kennis symboliseren. Eden kan ook inwijding in spirituele kennis betekenen.

Een rivier die alleen bekend is aan de ingewijden stroomt vanuit de Lagere Eden. Zielen die van de aarde komen verlangen naar het licht van de Hof en rusten langs deze rivier in hun etherische gewaden, want zonder deze zouden ze het hemelse licht niet kunnen verdragen:

maar beschermd door deze bedekking hebben ze een aangenaam leven en genieten volop van die glans zonder erdoor te worden overweldigd. Het is de rivier die de zielen gereedmaakt en in staat stelt om te genieten van die glans en er plezier aan te beleven. De hemelse rivier brengt de zielen voort die wegvliegen naar de Hof; de lagere rivier in de aardse Hof, daarentegen, bouwt de zielen op en maakt ze geschikt en stelt ze in staat om van die glans te genieten, en om zo op te klimmen naar het hemelse Paradijs door de centrale opening van het uitspansel en door de zuil die in het midden van het Lagere Paradijs staat. Die zuil is gehuld in wolken en rook en heldere lichtflitsen, waarbij de wolken en rook deze aan de buitenkant omringen om hen die op weg gaan naar het Hogere Paradijs te verbergen opdat ze niet worden gezien door hen die beneden blijven.

– *Zohar* 4:210b-211a, *Sperling* 4:216

Na haar beoordeling, het wegen op de weegschaal van goed en kwaad, wordt de *něshāmāh* gezuiverd in de Rivier van Vuur (*něhar dī-nūr*). De *něshāmāh* had haar oorsprong in vuur en moet daarom alleen door vuur worden gerei-

nigd, om haar te zuiveren en de aardse droesem van haar te scheiden. Ze wordt geworpen in de Rivier van Vuur die reinigt zonder te verteren. Over de opgang van de nēshāmāh naar het hogere Paradijs of de Hof van Eden zegt de *Zohar*:

De ziel moet op haar tocht van het Lagere Paradijs naar het Hogere Paradijs een tweede beproeving ondergaan; want terwijl ze in het Lagere Paradijs is, is ze nog niet geheel gezuiverd van het stoffelijke van deze wereld, om geschikt te zijn om naar de hemel op te stijgen. Ze laten haar daarom door die 'rivier van vuur' gaan waaruit ze geheel gezuiverd tevoorschijn komt en dan komt ze in de tegenwoordigheid van de Heerser van het heelal, in ieder aspect verheerlijkt. Ook de stralen van het hemelse licht zorgen ervoor dat ze herstelt. Dit is haar laatste stadium. In dat stadium staan de zielen, gekleed in hun gewaden en versierd met hun kronen, voor hun Meester.

– 4:211b, Sperling 4:219-20

Die verblijfplaatsen van de ziel na de dood behoren tot de tien uitspansels waarover in de *Zohar* wordt gesproken. De zeven gemanifesteerde uitspansels worden in verband gebracht met de verschillende 'aarden', die analoog zijn met de bollen van de planeetketen aarde in de theosofie.

Tussen elke aarde en de volgende is een uitspansel dat ze van elkaar scheidt. Al deze hebben dus afzonderlijke namen, waaronder de Hof van Eden en Gehinnom. De schepsels daarin zijn ook verschillend, in overeenstemming met die erboven, sommige met twee gezichten, sommige met vier, en sommige met één; en ook hun aspecten verschillen. . . . Dit mysterie [dat er zeven aarden zijn die elkaar omhullen] is toevertrouwd aan de meesters van wijsheid, maar is niet bekend aan hen die grenzen trekken. – *Zohar* 4:10a, Sperling 4:346-7

Boven de lagere zeven uitspansels is een uitspansel zonder kleur, dat het menselijke begripsvermogen te boven gaat, dat licht verspreidt aan alle, en

elk ervan in haar juiste baan doet voortsnellen. Voorbij dat uitspansel kan de kennis niet doordringen, en de mens moet zijn mond gesloten houden en niet proberen daarover na te denken. Wie daarover wel nadenkt wordt teruggestuurd, want het gaat onze kennis te boven. . . . hun mysterie kan alleen worden begrepen door mensen met een wijs hart. — *Zohar* 4:164b, Sperling 4:68

Er wordt gezegd dat de gewaden van de lagere Eden worden gemaakt uit onze goede daden, terwijl de gewaden van de hogere Eden worden gevormd uit de toewijding en oprechtheid van onze geest. In de *Zohar* wordt dit toewijding aan de tōrāh genoemd, die de waarheid en de goddelijke mysteries vertegenwoordigt. De *Zohar* zegt ook dat de tōrāh en mededogen in essentie identiek zijn. Vandaar het belang van het liefhebben van de tōrāh, en van volledige overgave en toewijding aan de Wet van de waarheid. Het geschreven woord is ondergeschikt en op zichzelf onbelangrijk. Men is toegewijd aan de mondelinge of esoterische tōrāh, de geest van waarheid en de broederschap van leraren die deze mondelinge of geheime Sōd, de mysteriën, toelichten.

In de tijd van rabbi Simeon hielden al zijn geestverwanten met hart en ziel van elkaar, en daarom werden de geheimen in zijn tijd onthuld; want hij zei gewoonlijk dat mensen die de heilige torah bestuderen en niet van elkaar houden een afwijking van het rechte pad veroorzaken, en wat zelfs nog ernstiger is, een smet werpen op de torah zelf, want de torah is de essentie van liefde, broederschap en waarheid. — *Zohar* 4:190b, Sperling 4:142

De tōrāh maakt contact mogelijk tussen de ziel en de hogere werelden, ondersteunt alle dingen, want daarmee voedde de Heilige de wereld: ‘telkens wanneer de torah’s nachts wordt bestudeerd, schiet een straaltje van dit verborgen licht omlaag en werkt in op hen die opgaan in hun studie . . .’ (*Zohar* 4:149a, Sperling 4:21). Zij ‘die aandacht besteden aan elk woord van esoterische wijsheid, die haar in detail en geduldig bestuderen om de ware betekenis ervan te ontdekken en zo kennis te verkrijgen van hun Heer’, zijn degenen die zullen toetreden tot het gezelschap van de engelen ‘en zonder enig beletsel door alle hemelpoorten zullen gaan’ (*Zohar* 2:130b, Sperling 2:20).

Kennis van de tōrāh zou de weg na de dood gemakkelijk maken, omdat ze de paden van die gebieden bekendmaakt en in feite de overledenen beschermt, ongeveer zoals in het Tibetaanse ‘Dodenboek’. Ze leidt de ziel op haar opwaartse reis, en staat haar bij ‘wanneer ze wordt gewekt bij de wederopstanding van de doden, om haar te verdedigen tegen elke beschuldiging’. Zij die de tōrāh hebben bestudeerd zullen meer bekwaam zijn na de dood dan vóór die tijd, ‘zodat punten die hen vroeger ondanks al hun inspanning verbijsterden nu door hen volledig zullen worden begrepen, omdat de torah zelf in hen zal spreken’ (*Zohar* 2:185a, Sperling 2:206).

De levensboom vertakt zich in verschillende graden – die alle van elkaar verschillen, hoewel ze een eenheid vormen – in de vorm van takken, bladeren, schors, stronk en wortels. Al de getrouwen van Israël houden zich vast aan de levensboom, sommigen grijpen de stronk, sommigen de takken, sommigen de bladeren, en weer anderen de wortels. Maar zij die zich inspannen om de torah te bestuderen grijpen de stam van de boom zelf, en doen dus hun

voordeel met alle; en wij bevestigen dat.

– *Zohar* 2:193a-b, Sperling 2:235-6

De *Bhagavad Gītā* en andere geschriften bevatten hetzelfde gebod: ‘hij die toegewijd is aan mij wordt één met mij (Krishṇa), wordt gezegend, en ontvangt de hoogste geest in hem’. Dit is toewijding aan de waarheid, ijver om haar te bestuderen, trouw aan haar inspirerende idealen, en toewijding van het zelf aan de vereisten ervan om die waarheid zelf te worden – om de zegeningen ervan met de wereld te delen. Door dit alles wordt het lagere in ons omgezet in goud, wordt de nefesh vergeestelijkt, wordt deze verheven van een dier tot een mens, en van een mens tot een godheid. De voorschriften van de tōrāh ‘geven vorm aan een schitterend gewaad’ voor de geest, en voor de ziel na de dood, en een schitterend gewaad op aarde, ‘en de mens heeft deze allemaal nodig’ (*Zohar* 2:226b, Sperling 2:326).

Spirituele groei en inwijding zijn thema’s die als een gouden draad door de qabbālāh lopen. De samenkomsten of geheime mysteriën van de Hebreëen werden Sōd genoemd, een term die doet denken aan het Griekse woord *mystērion* (mysterie). Het woord komt vaak voor in het Oude Testament, vertaald met ‘geheim’ of ‘samenkomst’, waar ‘mysteriën’ misschien beter zou zijn. Sōd hield verband met de Sodalische gelofte van geheimhouding, en als deze werd verbroken betekende dit voor de verrader de ‘dood’.

Bij het verklaren van de verborgen aard van de diepere wijsheid zegt de *Zohar* dat het hemelse oorspronkelijke licht dat verscheen toen God zei ‘Laat er licht zijn’, gedurende één dag scheen en daarna werd verborgen, hoewel het alle werelden blijft onderhouden ‘door geheime paden die niet kunnen worden ontdekt’ (*Zohar* 1:30b, Sperling 1:116).

Er is een trapsgewijs verlopende reeks wenken waardoor diepere kennis wordt overgedragen aan de mensen; dromen zijn één graad daarvan, visioenen een andere graad, en profetieën een derde graad in een oplopende reeks.

– *Zohar* 2:183a, Sperling 2:199

De mens werd geschapen met het vermogen om zichzelf te vervolmaken in dienst van het goddelijke en zijn leven zodanig te leiden dat hij het hemelse licht verdient dat aan de rechtvaardigen is voorbehouden.

Inwijdingsverhalen zijn overal te vinden in de *Zohar*, die zegt dat God de rechtvaardigen beproevingen stuurt om hen te verheerlijken. De Satan (vijand, tegenstander) van het exoterische jodendom en christendom is een product van de theologische verbeelding. Veel bijbelkenners wijzen erop dat de Satan uit het *Boek Job* een engel was die door God was gezonden om het karakter van Job te beproeven. De tegenwerkende krachten van de natuur zijn de middelen waarmee ieder van ons zijn wil en vaste voornemen om in geest, denken en hart te groeien, beproeft.

Mozes besteeg de berg, sprak met God, en keerde verheerlijkt terug, en bracht de goddelijke boodschap aan het Hebreeuwse volk. Waarschijnlijk hebben alle volkeren een heilige berg gehad, zoals Meru, Parnassus, Olympus of Aetna. Al deze vertegenwoordigden 'plaatsen van inwijding en de verblijfplaatsen van de *hoofden* van de gemeenschappen van oude en zelfs van hedendaagse adepten' (*GL* 2:561).

Een derde voorbeeld van inwijding is het verhaal van Jona, die werd opgeslokt door de grote vis. Daarin, beschermd, zag hij 'een open ruimte zoals de zalen van een paleis, en de twee ogen van de vis die schenen als de zon op het middaguur. Binnenin was een edelsteen die alles eromheen verlichtte, en voor hem alle wonderen van de diepte

zichtbaar maakte' (*Zohar* 3:48b, Sperling 3:146). God, die zijn vreugde zag, doodde de vis, en andere vissen aten 'van alle kanten van het karkas zodat Jona ernstig in het nauw zat, en toen bad hij 'vanuit de buik van sheol', namelijk van de dode vis' – maar ook de onderwereld van de doden. 'En Jona bad tot de Heer *zijn* God vanuit de buik van de vis'; dat wil zeggen tot het niveau van de Godheid waarmee hij was verbonden' (*Zohar* 3:48a, Sperling 3:146-7). God bracht toen de grote vis weer tot leven, en deze verhief zich op het land en spuwde Jona uit.

Soms wordt de geheime wijsheid of kennis beschouwd als een wagen (merkābāh) omdat esoterische wijsheid het voertuig is dat de mysteries van het heelal en van de mens aan het menselijk bewustzijn overbrengt. God daalt af, en maakt gebruik van de vorm van de archetypische mens als een voertuig of wagen waarmee de godheid zich beneden tot uitdrukking kan brengen.

Welk advies geeft de *Zohar* aan hen die spiritueel willen groeien? We hebben al gesproken over juiste gedachten en juist gedrag, oprecht berouw, liefde voor de waarheid, en het bestuderen van de tōrāh of Wet. Zelfbeheersing wordt aanbevolen; boosheid, bijvoorbeeld, wordt een vorm van afgoderij genoemd, 'want daardoor wordt in feite een afgod opgericht in het hart van degene die boos is . . . omdat hij de heiligheid van zijn ziel van haar plaats heeft gestoten en de 'andere god' zich daar heeft verschanst, . . .'

wanneer een mens de heiligheid van zijn ziel heeft onderuitgehaald en in haar plaats toegang verleent aan die 'vreemde god' – dan is die mens bezoedeld geraakt en hij bezoedelt iedereen met wie hij in contact komt, en de heiligheid verlaat hem; . . .

– *Zohar* 4:182b, Sperling 4:118

Om de geest van heiligheid te bereiken is ‘zware inspanning’ nodig, ‘zuivering van zijn eigen zelf en zijn woning, toewijding van hart en ziel; en zelfs dan mag men zich gelukkig prijzen als men hem kan overhalen om zijn intrek in hem te nemen’ (*Zohar* 3:128a, Sperling 3:364). Van groot belang is de beoefening van concentratie of gebed, die ‘spirituele verering’ is. ‘Diepe mysteries hangen hiermee samen, want de mensen beseffen niet dat het gebed van een mens de etherische ruimten doet splijten, het uitspansel doet splijten, deuren opent en opstijgt naar de hemel’ (*Zohar* 4:201a, Sperling 4:181). Dit gebed is contemplatie, geen smeekbede. Zo’n oefening stelt ons in staat met het gesloten oog te ‘zien’.

Het gesloten oog ziet de spiegel van licht: het open oog ziet de spiegel die niet lichtgevend is. Daarom wordt in verband met de lichtloze spiegel de term ‘zien’ gebruikt, omdat deze waarneembaar is, maar in verband met de lichtgevende spiegel wordt de term ‘weten’ gebruikt, omdat deze in het verborgene is.

– *Zohar* 3:23b, Sperling 3:78

Sperling verklaart: ‘Er schijnt te worden bedoeld dat zoals deze [lichtgevende kleuren] alleen kunnen worden gezien wanneer het oog gesloten is, de hogere emanaties alleen kunnen worden begrepen wanneer het denken zich helemaal losmaakt van de waarnemingen van de zintuigen’ (*Zohar* 3:323b, Sperling 3:78vn).

De zoeker naar de goddelijke mysteries zou het bewustzijn moeten concentreren op het hoogste, terwijl hij beseft dat het onkenbare, het verborgen beginpunt, nog hoger is.

Het is het verlangen van het opwaarts strevende denken om te proberen dit te bereiken en erdoor te worden ver-

licht. Hierbij wordt een bepaald fragment losgemaakt, en uit dat fragment ontstaat een zekere verlichting, als gevolg van de activiteit van het opwaarts strevende denken dat dit bereikt en toch ook niet bereikt. Het opwaarts strevende denken wordt dus verlicht door een licht dat zelfs aan dat denken niet wordt bekendgemaakt en niet erdoor kan worden gekend. Dat onkenbare licht van het Denken beïnvloedt het licht van het losgemaakte fragment dat straalt vanuit het onkenbare en niet onthulde, zodat ze samensmelten tot één licht, waaruit negen Paleizen worden gevormd. Deze Paleizen zijn noch lichten noch geesten noch zielen, noch is er iemand die ze kan begrijpen. Het verlangen van de negen verlichtingen die alle hun kern hebben in het Denken – dit laatste wordt in feite als een ervan beschouwd – is om te proberen deze Paleizen te bereiken op het moment dat ze in het denken zijn gevestigd, hoewel ze (zelfs dan) niet worden begrepen of gekend, noch worden ze bereikt door de grootste inspanning van het bewustzijn of het denken. Alle mysteries van het geloof liggen in die Paleizen besloten, en al die lichten die voortkomen uit het mystieke verheven Denken worden *EN-SOF* (grenzeloze) genoemd. Tot dit punt reiken de lichten en toch bereiken ze het niet: dit gaat het bereik van het bewustzijn en het denken te boven. Wanneer het Denken verlichting brengt, hoewel niet bekend is vanuit welke bron, kleedt en omhult het zich in *Binah* (inzicht), en dan verschijnen er meer lichten en het ene wordt omsloten door het andere tot ze alle onderling zijn vervlochten.

– *Zohar* 1:65a, Sperling 1:212-13

De *Zohar* zegt, ‘voor niemand is er een meer innerlijk verblijf gereserveerd dan voor hen die doordringen tot de goddelijke mystieke leringen en elke dag in nauwe vereniging treden met hun Goddelijke Meester’ (2:130b; Sperling

2:19). Het uiteindelijke doel is eenheid van alle innerlijke aspecten met het goddelijke.

Gelukkig is het lot van iedereen die kan doordringen tot de mysteries van zijn Meester en als het ware in Hem kan opgaan. Iemand bereikt dit vooral wanneer hij zijn gebed intens toegewijd aanbiedt aan zijn Meester, waarbij zijn wil wordt als de vlam die onafscheidelijk is van de gloeiende kool, en zijn bewustzijn wordt geconcentreerd op de eenheid van de lagere uitspansels, om ze te verenigen door middel van een lagere naam, vervolgens op de eenheid van de hogere uitspansels, en tenslotte op het opgaan van al deze in dat hoogste uitspansel. Terwijl de mond en de lippen van een mens bewegen, moeten zijn hart en wil zich verheffen naar de hoogte der hoogten, om de eenheid te erkennen van het geheel op grond van het mysterie der mysteries waarin alle denkbeelden, alle willen, en alle gedachten hun uiteindelijke doel bereiken, namelijk het mysterie van de *En-Sof* (Oneindige, Onbegrensbare). – *Zohar* 4:213b, *Sperling* 4:224-5

De mystieke leringen van de Hebreëen dragen het kenmerk van de oude wijsheid-religie, en komen overeen met de innerlijke leringen van de andere grote wereldreligies over de aard van de mens en de paden die worden gevolgd tijdens slaap, dood en inwijding. Deze eenheid van essentie zou ons niet moeten verbazen wanneer we bedenken dat alle grote stelsels van denken en van onderzoek uit eenzelfde bron voortkomen: de broederschap van spiritueel hoogontwikkelde mensen en de innerlijke kern van ieder individu, die identiek is met de kern van ieder ander wezen.

De uitspraak van het Hebreeuws

Medeklinkers:

'	א א	toonloos	אָדָם	'ādām, 'mens'
b	ב	b in bed	בִּינָה	Bīnāh, 3de sēfirāh
	ב	v in victorie	גְּבוּרָה	Gēbūrāh, 5de sēfirāh
g	ג	g in Fr. garçon	גָּבַר	gābar, 'sterk zijn'
	ג	g in groot	דָּג	dāg, 'vis'
d	ד	d in dokter	דָּבָר	dābār, 'woord'
	ד	th in Eng. there	תַּלְמוּד	talmūd
h	ה	h in hoe	הוֹד	hōd, 'heerlijkheid'
	ה	h in bah!	גָּבָה	gābāh, 'verheven'
v	ו	v in veel	יְהוָה	Yēhovāh
w		w in Eng. water	וָו	wāw
z	ז ז	z in zwavel	זוּהַר	Zohar
ḥ	ח	ch in lach	חֶסֶד	Ḥesed, 4de sēfirāh
ṭ	ט ט	t in taai	טוֹב	ṭōb, 'goed'

y	י י	y in yoghurt	יָצַר	yātsar, ‘vormen’
k	כּ כ	k in kaaiman	כֶּתֶר	Kether, 1ste sēfirāh
kh	ך כּ	kh in khaki	מַלְכוּת	Malkhūth, 10de sēfirāh
l	ל ל	l in laaiend	לוֹט	lōṭ, ‘sluier’
m	מ מ מ	m in mentor	מַיִם	māyim, ‘wateren’
n	נ נ נ	n in nergens	נֹחַ	Nōah
s	ס ס ס	s in soep	סֵפֶר	sēfer, ‘boek’
‘	ע	keelklank tussen de o’s in zoölogisch	עוֹלָם	‘ōlām, ‘wereld’
p	פּ פ	p in papier	פָּאָר	pā’ar, ‘mooi zijn’
f	פּ פּ	f in formulier	תִּפְאֵרֶת	Tif’ereth, 6de sēfirāh
ts	צ צ צ	ts in Frits	נֶצַח	Netsah, 7de sēfirāh
q	ק ק ק	k in kabbelen	קַבָּלָה	Qabbālāh
r	ר ר ר	r in roepen	אוֹר	’ōr, ‘licht’
sh	שׁ שׁ	harde sh in Engelse shell	שְׁלוֹם	shālōm, ‘vrede’
ś	שׁ שׁ	zachte sh	שָׂרָה	śārāh, ‘prinses’
t	תּ ת	t in toon	תַּנְאִים	tannā’im, ‘leraren’
th	תּ ת	th in Eng. theme	סְפִירוֹת	sēfirōth, ‘getallen’

Klinkers:

ā	ַ	aa in paard	דָּג	dāg, 'vis'
a	ָ	a in kalf	בַּת	bath, 'dochter'
a	ִ	a (bijna toonloos)	רַחֲמִים	raḥamīm, 'liefde'
e	ֵ	e in bellen	נֶפֶשׁ	nefesh
e	ֶ	e in pet	אֱלֹהִים	'elohīm, 'goddelijke wezens'
ē	ֵי	ey in Engelse they	שֵׁם	shēm, 'naam'
i	ִי	i in kilo	מִן	min, 'vorm'
ī	ִי	ie in misschien	עוֹלָמִים	'olāmīm, 'werelden'
o	ֹ	oo in zoon	תּוֹהוּ	tohū, 'verlatenheid'
ō	ֹי	oo in boot	הוֹד	Hōd, 8ste sēfirāh
o	ֹי	au in Engelse haul	חֹכְמָה	Ḥokhmāh, 2de sēfirāh
u	ֹי	oe in doet	סֻלָּם	sullām, 'ladder'
ū	ֹי	oe in moeten	קוּם	qūm, 'zich voordoen'
ai	ִי	aaï in haai	אֵל חַי	'el ḥai, 'levend wezen'
āi	ִי	aaï in maaien	אֲדֹנָי	'adonāi, 'mijn heren'
ēi	ֵי	ee in peen	בַּיִת	bēith, 'huis'
ě	ֵי	e in je	יְסוֹד	Yēsōd, 9de sēfirāh
	ֵי	sluit lettergreep af	קַדְמוֹן	qadmōn, 'oud'

Verklarende woordenlijst van qabbalistische termen

'*āb*, אב, Vader, titel van de tweede sēfirāh, Hokhmāh.

'*Ādām 'Illā'āh*, אֱלֹהֵי אָדָם, Hoogste Adam: '*ādām*, mens, mannelijk of vrouwelijk, het enkelvoud ervan wordt collectief gebruikt voor de mensheid; '*illā'āh*, אֱלֹהֵי, verheven, hoogste, van het werkwoord '*ālāh*, אָלָה, opstijgen, zich verheffen.

'*Ādām Qadmōn*, אָדָם קַדְמוֹן, Oosterse of Oude Adam: '*ādām*, man of mens; *qadmōn*, קַדְמוֹן, oosters, oud, eerste, van het werkwoord *qādam*, קָדַם, voorafgaan, voorgaan, oud zijn, met als bijkomstige betekenis naar het oosten gaan. Daarom is '*Ādām Qadmōn* de archetypische mens.

'*adonāi*, אֲדֹנָי, mijn heren (niet 'Heer'); goddelijke naam van Malkhūth, de tiende sēfirāh.

'*anpīn*, אַנְפִּין (Aramees), gezichten, (Hebreeuws *pānīm*, פְּנִים), meervoudsvorm met een betekenis als enkelvoud en ook als meervoud.

'*Arīkh 'Anpīn*, אַרְיֵךְ אַנְפִּין (Aramees), lang of uitgerekt gezicht of gelaat: '*arīkh*, lang, verlengd of uitgebreid, van het werkwoord '*arakh*, אָרַךְ (Hebreeuws '*ārakh*, אָרַךְ), lang zijn, uitstrekken, zich uitbreiden, voortduren; '*anpīn*, meervoud, van een niet-gebruikt Aramees enkelvoud '*anaf*, אַנַּף, '*anpīn* heeft een betekenis als enkelvoud en ook als meervoud; vgl. *Zē'ēir 'Anpīn*.

‘*attīq yōmīn*, עֲתִיק יוֹמִין (Aramees), Oude van Dagen: ‘*attīq*, oud; *yōmīn*, dagen (enkelvoud, *yom*, יוֹם).

‘*attīqā’ dē’attīqīn*, עֲתִיקָא דְעֲתִיקִין (Aramees), de Oude van de Ouden, van het werkwoord ‘*athaq*, עֲתַק, (Hebreeuws ‘*āthaq*, עֲתַק), oud zijn.

‘*attīqā’ dē-kol’attīqīn*, עֲתִיקָא דְכָל עֲתִיקִין (Aramees), variant van het bovenstaande, de Oude van *alle* Ouden: *dē*, voorvoegsel; *kol*, alle, elke.

‘*attīqā’ qaddīshā’*, עֲתִיקָא קַדְיִשָּׁא (Aramees), de Heilige Oude: ‘*attīqā’*, oud; *qaddīshā’* (Hebreeuws *qādōsh*, קַדוֹשׁ), heilig, vereerd. Een uitdrukking die vaak wordt gebruikt voor Kether: ‘En daarom wordt de Zeer Heilige Oude AIN [’Ayin], de Niet Als Iets Bestaande, genoemd; omdat wordt ingezien dat de AIN, het Niet-Bestaan, van Hem afhangt’ (‘*Idrā’Zūtā’* 2:65; vgl. Mathers, blz. 266).

‘*attīqā’ sābā’ dēsābīn*, עֲתִיקָא סַבָּא דְסַבְיִין (Aramees), variant van het bovenstaande, de Archaische Oudste van de Ouden of, volgens Mathers, de ‘Eeuwig Oude van de Ouden’ – die verwijst naar oneindigheid, ’ein sōf; ‘*attīqā’*, oud; en *sābā’*, oudste.

Bīnāh, בִּינָה, intelligentie, inzicht, begripsvermogen, de derde sēfirāh, van het werkwoord *bīn*, בִּין, waarnemen, onderscheiden, begrijpen. *Bīnāh* is de vrouwelijke stroom van passieve energie die vanuit Kether via Ḥokhmāh vloeit, en de linkerschouder van ’Ādām Qadmōn vormt.

bohū, בְּהוּ, toestand van chaos; vaak samen met *tohū* gebruikt.

‘*Būtsīnā’ dēQardīnūthā’*, בּוּצִינָא דְקַרְדִּינּוּתָא (Aramees), door Isaac Myer vertaald als ‘schitterend innerlijk licht’: *būtsīnā’*, ook gevonden in de *Zohar* als *bōtsīnā’*, בּוּצִינָא, kaars, lamp, licht, van het werkwoord *būts*, בּוּץ, uitbarsten, schijnen.

dēDīnā’, דִּינָא (Aramees), *dē*, voorvoegsel; *Dīnā*’ (Hebreeuws *dīn*, דִּין), recht, oordeel, besluit.

dēHesed, חֶסֶד (Aramees), *dē*, voorvoegsel; *Hesed*, mededogen, genade, de vierde sēfirāh.

dimyōn, דִּמְיוֹן, vorm, gelijkenis, van het werkwoord *dāmāh*, דָּמָה, gelijken op, gelijk zijn aan, afbeelden.

dīn, דִּין, recht, oordeel, besluit, van het werkwoord *dūn*, דָּן, oordelen, besluiten, bepalen; een alternatieve naam voor de vijfde sēfirāh (Gēbūrāh, Paḥad).

dīqnā’, דִּיקְנָא (Aramees), baard, haargroei.

dīqnā’ *di-mēḥēimēnūthā*’, דִּיקְנָא דִּמְחֵימְנֻתָּהָ (Aramees), baard van waarheid: *dīqnā*’, baard; *di*, voorvoegsel; *mēḥēimēnūthā*’, waarheid, vertrouwen, geloof, eer, van het werkwoord *ḥēiman*, חֵימַן (Hebreeuws *’āman*, אָמַן), geloven, vertrouwen, vertrouwen hebben in.

diyyūqnā’, דִּיּוּקְנָא (Aramees), beeld of gelijkenis.

Dūmāh, דִּוְמָה, Engel van de Dood.

’ehyeh, אֶהְיֶה, Ik ben; goddelijke naam van Kether, de eerste sēfirāh.

’einā’ *dē-’ashgāḥūthā*’, עֵינָא דְאַשְׁגַּחֻתָּהָ (Aramees), oog van bescherming: *’einā*’ (Hebreeuws *’ayin*, עַיִן), oog, gezichtsvermogen, van het werkwoord *’ūn*, עוּן, toezien, bewaken, ook selecteren, mediteren, studeren en speculeren; *dē*, voorvoegsel; *’ashgāḥūthā*’, van *’ashgāḥ*, אֲשַׁגַּח, van het werkwoord *shēgāḥ*, שָׁגַח, kijken, zorgen voor, bewaken (vgl. Latijn *providere*, vooruitzien, onderscheiden, ook handelen met zorg, met vooruitziende blik, dus Voorzienigheid).

’einā’ *’illā’āh*, עֵינָא עִלְאָה (Aramees), verheven oog: *’eina*’, oog, zie boven; *’illā’āh*, verheven, hoogste, van *’ālāh*, אֵלָה, opstijgen, zich verheffen.

’einā’ *pēqīḥā*’, עֵינָא פְּקִיחָה (Aramees), open oog: *’einā*’,

oog, zie boven; *pəqīhā*, van het werkwoord *pəqah*, פקח (Hebreeuws *pāqah*, פקח), openen (het oog), ook bewaken, zorgen voor; het open oog van de Macroprosopus in tegenstelling tot zowel het gesloten oog van 'ēin sōf, en de twee ogen van de Microprosopus die sluimeren en waken.

'*einā* ' *qaddīshā*, עֵינַי קְדוֹשִׁים, heilig oog: '*einā*', oog, zie boven; *qaddīshā*', heilig, vereerd.

'*ein sōf* of *sūf*, אֵין סוּף, geen grens of einde: '*ein*, contractievorm van '*ayin*, אֵין, niets, nul; *sōf* of *sūf*, grens, einde, van het werkwoord *sūf*, סוּף, een einde hebben; het grenzeloze (vgl. Sanskriet *parabrahman*).

'*el*, אֵל, de machtige; goddelijke naam van Hēsed, de vierde sēfirāh.

'*el hai*, אֵל חַי, het machtige levende wezen, de Heer van het Leven; goddelijke naam van Yēsōd, de negende sēfirāh.

'*lōah* of '*lōha*, אֵלֹהִים, goddelijke naam van Gēbūrāh, de vijfde sēfirāh.

'*lōhīm*, אֵלֹהִים, goddelijken of machtigen; goddelijke naam van Tif'ereh, de zesde sēfirāh.

'*lōhīm tsēbā* ' *ōth*, אֵלֹהִים צְבָאוֹת, heer of heren van legers van wezens; goddelijke naam van Hōd, de achtste sēfirāh.

'*em*, אֵם, Moeder (Aramees '*immī*, אִמִּי), naam van Bīnāh.

'*ets hayyīm*, עֵץ חַיִּים, boom van levens; gewoonlijk vertaald Levensboom: '*ets*, boom; '*hayyīm*, mannelijk zelfstandig naamwoord meervoud van het werkwoord '*hāyāh*, חָיָה, ademen, blazen, ook leven; in de qabbālāh gebruikt voor de tienvoudige sēfirōth-boom, de tien adems of levens die de volledige boom of wereld vormen. Ook '*ets ha hayyīm*, עֵץ חַיִּים, (vgl. *Genesis* 2:9).

galgillīm, גַּלְגָּלִים, sferen, van het werkwoord *gālal*, גָּלַל, rollen, draaien, wentelen.

Gan 'Ēden, גַּן עֵדֶן, Hof van Eden.

Gēbūrāh, גְּבוּרָה, kracht, vermogen, macht, van het werkwoord *gābar*, גָּבַר, sterk, machtig zijn; de vijfde sēfirāh, een vrouwelijke kracht die voortkomt uit Hēsed, haar mannelijke tegenhanger, en deze aanvult; komt overeen met de linkerarm van 'Ādām Qadmōn.

Gēdūlāh, גְּדוּלָה, vrouwelijk zelfstandig naamwoord, grootsheid, macht, vermogen, kracht, van het werkwoord *gādal*, גָּדַל, groeien, groot worden, verreikende macht krijgen; een alternatieve naam voor Hēsed.

gilgūlīm, גִּלְגּוּלִים (Aramees *gilgūlā'*, גִּלְגּוּלָא), wervelingen, met speciale verwijzing naar de rondgang van zielen door de reeks van geboorten en sterfmomenten; van het werkwoord *gālal*, גָּלַל, rollen, draaien, wentelen.

gūf, גוּף, lichaam, reservoir van de levensadems – nēshāmāh, rūah en nefesh – die de menselijke constitutie doordringen.

gūlgaltā', גוּלְגַלְתָּא (Aramees), schedel, hoofd, equivalent van het Hebreeuwse *gulgōleth*, גִּלְגּוּלֶת, en het Griekse *golgotha*, γολγοθᾶ (*Mattheus 27:33*), van het werkwoord *gālal*, גָּלַל, rollen, draaien, wentelen, met de bijbetekenis van iets dat tot hardheid wordt gerold of gedraaid, namelijk de hardheid van gebeente, een schedel.

hai, חַי, levensbeginsel in het menselijk lichaam.

Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā', הָאִדְרָא רַבָּא קַדְיִשָּׂא, De Grote Heilige Samenkomst, gesprekken van Shim'ōn ben Yoḥai met zijn discipelen over de vorm van de godheid en over pneumatologie, de wetenschap van *pneuma*, geest.

Hā-'Idrā' Zūtā' Qaddīshā', הָאִדְרָא זוּטָא קַדְיִשָּׂא, De Kleine Heilige Samenkomst, gesprekken met zes discipelen over de tien sēfirōth.

hammāh, חַמָּה, warmte, licht, van het werkwoord *hāmam*,

חֶמֶד, warm zijn, gloeien; naam voor de zon.

Hesed, חֶסֶד, vuur, ijver, liefde, goedheid, mededogen, genade, van het werkwoord *hāsad*, חֶסַד, ijverig zijn voor, vriendelijkheid en liefde voelen voor, een of andere persoon of zaak; de vierde *sēfirāh*, een mannelijke actieve kracht, die overeenkomt met de rechterarm van 'Ādām Qadmōn.

hiwyāi' bīshā', חֵי וַיָּאִי בִישָׂא, kwaadaardig beest.

Hōd, הוֹד, heerlijkheid, majesteit; de achtste *sēfirāh*, een vrouwelijk vermogen dat de linkerdij van 'Ādām Qadmōn vertegenwoordigt.

Hokhmāh, חֻכְמָה, vaardigheid, kundigheid, en dus wijsheid, van het werkwoord *hākham*, חָכַם, wijs zijn of worden; de tweede *sēfirāh*, een rechter en mannelijke energie, de Duade of de Vader genoemd, de rechter-schouder van 'Ādām Qadmōn.

hokhmēthā' sēthimā'āh, חֻכְמֵתָא סֵתִימָא, verborgen wijsheid: *hokhmēthā'*, Aramese vorm van het Hebreeuwse *hokhmāh*, חֻכְמָה, met de betekenis van wijsheid, geleerdheid, kunde, van het Aramese werkwoord *hakham*, חָכַם (Hebreeuws *hākham*, חָכַם), wijs zijn, geleerd zijn; *sēthimā'āh*, verborgen, geheimgehouden, gesloten, van het Aramese werkwoord *sētham*, סֵתַם (Hebreeuws *sātham*, סָתַם), verbergen, verstoppen, sluiten.

hōtāmā', חוֹטָמָא (Aramees), het karakteristieke kenmerk van het gezicht, namelijk de neus, het neusgat, van het werkwoord *hātām*, חָטַם, met een verscheidenheid aan betekenissen, waaronder opvallen, zich onderscheiden, ook zegelen, een indruk maken; verwant met de wortel *hātham*, חָתַם, verzegelen, omsluiten.

kēlīm, כְּלִים, vaten, reservoirs, van het werkwoord *kālāh*, כָּלָה, beperken, insluiten.

Kether, כֶּתֶר, diadeem, kroon, van het werkwoord *kāthar*, כִּתְּרָה, omsluiten, omringen; de eerste van de sēfirōth, genoemd Sēfirāh, het hoofd of de kruin van het hoofd van 'Ādām Qadmōn.

kether 'elyōn, כֶּתֶר עֲלִיּוֹן, hoogste of bovenste kroon; *kether*, kroon, zie boven; *'elyōn*, van het werkwoord *'ālāh*, עָלָה, omhooggaan, zich verheffen, opstijgen.

kōkhāb, כּוֹכָב, naam voor Mercurius; ook een sterrenlichaam.

kūrseyā, כּוּרְסֵיָא, troon.

lēbānāh, לֵבָנָה, de witte, van het werkwoord *lāban*, לָבַן, wit worden, glinsteren, gezuiverd worden; een naam voor de maan.

ma'adīm, מַאֲדִים, de vurige, van het werkwoord *'adam*, אָדָם, rood, vurig zijn; een naam voor Mars.

mal'ākhayyā, מַלְאָכֵיָא, boodschappers.

malkā, מַלְכָּא, Aramese vorm van het Hebreeuwse *melekh*.

malkā' qaddīshā, מַלְכָּא קַדִּישָׁא (Aramees), heilige koning; *malkā*, koning; *qaddīshā*, heilig, vereerd.

malkhēthā, מַלְכְּתָא (Aramees), koningin, van het Hebreeuwse werkwoord *mālakh*, מָלַךְ, heersen, regeren.

Malkhūth, מַלְכוּת, koninkrijk, heerschappij, van het werkwoord *mālakh*, מָלַךְ, heersen, koning zijn; de tiende sēfirāh, de drager of het voertuig van de sēfirōth-krachten, de voeten van de archetypische mens; ook de Bruid, Lagere Moeder of Koningin genoemd.

māshīah, מָשִׁיחַ, gezalfd, dat wil zeggen ingewijd, van het werkwoord *māshah*, מָשַׁח, zalven; in het Nederlands: Messias.

mathqelā, מַתְקֵלָא (Aramees), gewicht, evenwicht, van het werkwoord *tēqal*, תִּקַּל (Hebreeuws *shāqal*, שָׁקַל), wegen.

matrōnā, מַטְרוֹנָא (Aramees), matrone, dame, een andere

naam voor de tiende sēfirāh, Malkhūth, de Koningin, Bruid van Tif'ereh (de Koning, Malkā' of Melekh).

maṭrōnīthā', מַטְרוֹנִיתָא (Aramees), variant van *maṭrōnā'*, met dezelfde betekenis.

mazzālā' qaddīshā', מַזְלָא קַדִּישָׁא (Aramees), heilig sterrenbeeld, door Mathers vertaald als heilige invloed; *mazzālā'* (Hebreeuws *mazzāl*, מַזָּל), planeet, sterrenbeeld, geluk, ook lot, bestemming – bij uitbreiding van de gedachte, de invloed van zo'n planeet of sterrenbeeld, van het werkwoord *nāzal*, נָזַל, lopen, stromen, dat wil zeggen de invloeden die emaneren vanuit de planeten en sterrenbeelden; *qaddīshā'*, heilig, vereerd.

mazzālōth, מַזְלוֹת, sterrenbeelden van de dierenriem; meervoud van *mazzāl*, מַזָּל, een sterrenbeeld, soms een planeet, van het werkwoord *nāzal*, נָזַל, vloeien, stromen, lopen*; de energieën die vanuit de twaalf sterrenbeelden van de dierenriem via de planeetketens naar de wereld stromen of vloeien. Ook gespeld *mazzārōth*, מַזְרוֹת.

melekh, מֶלֶךְ, koning, van het werkwoord *mālakh*, מָלַךְ, heersen.

merkābāh, מֶרְכָּבָה, wagen.

Mēṭatrōn, מַטְטְרוֹן, hoofd van de engelen.

mishhā', מִשְׁחָא (Aramees), olie, merg, vet, van het werkwoord *māshah*, מָשַׁח, over iets strijken, zalven, wijden; vgl. *māshīah*.

mishhā' di-rēbūthā', מִשְׁחָא דִּרְבוּתָא (Aramees), olie van heerlijkheid: *mishhā'*, olie, zie boven; *di*, voorvoegsel; *rēbūthā'*, grootsheid, waardigheid, ambt, zalving, van het werkwoord *rēbā'*, רָבָא (Hebreeuws *rābāh*, רָבָה),

*Vgl. het Griekse werkwoord *theō*, θεῶν, iets laten ronddraaien; daarom gebruikt voor planeten en de godheden (goden) van de planeten.

groeien, toenemen, groot worden.

mitsḥā', מִצָּחָא (Aramees van het Hebreeuwse *mētsah*, מִצָּח), het schijnende en hogere deel, dat wil zeggen het voorhoofd, van het Hebreeuwse werkwoord *mātsah*, מִצָּח, schijnen, naar voren steken.

mōḥā', מוּחָא (Aramees), brein, hoofd (Hebreeuws *mōah*, מוּחַ), met de oorspronkelijke betekenis van merg.

mōḥā' 'illā'āh, מוּחָא עִלָּאָה, verheven brein: *mōḥā'*, brein, hoofd, zie boven; *'illā'āh*, verheven, hoogste, van het werkwoord *'ālāh*, עִלָּא, opstijgen, omhooggaan; vgl. *'Ādām 'Illā'āh*.

nefesh, נֶפֶשׁ, levensadem, van het werkwoord *nāfash*, נִפַּשׁ, ademen; derde van de drie adems die de menselijke constitutie bezielen; komt overeen met de Griekse *psuchē*, ψυχή.

nēhar dī-nūr, נְהַר דִּי נֹר, Rivier van Vuur.

nēqūdāh pēshūtāh, נְקוּדָה פְּשׁוּטָה, uitgezet punt: *nēqūdāh*, punt, stip, van het werkwoord *nāqad*, נָקַד, puntig maken, doorprikken, doorbreken; *pēshūtāh*, van het werkwoord *pāshaṭ*, פָּשַׁט, uitrekken, duidelijk maken, uitzetten, ontvouwen.

nēqūdāh qadmā'āh, נְקוּדָה קַדְמָאָה, oorspronkelijk of oud punt: *nēqūdāh*, punt, zie boven; *qadmā'āh*, oeroud, oud, voorafgaand, ook eerste, oorspronkelijke.

nēqūdāh ri'shōnāh, נְקוּדָה רִישׁוֹנָה, eerste of oorspronkelijke punt: *nēqūdāh*, punt, zie boven; *ri'shōnāh*, eerste, oorspronkelijke; Aramees, *nēqūdā' ri'shōnā'*, נְקוּדָא רִישׁוֹנָא.

nēshāmāh, נִשְׁמָה, adem, geest, wind, van het werkwoord *nāsham*, נָשַׁם, ademen, blazen; hoogste van de drie adems die de menselijke constitutie bezielen.

nēshāmōth, נִשְׁמוֹת, meervoud van *nēshāmāh*.

Netsah, נִצָּח, glorie, heerlijkheid, soms ook tijd, van het

werkwoord *nātsah*, נִצַּח, schijnen, helder zijn, overtreffen; de zevende *sēfirāh*, een mannelijk vermogen dat de rechterdij van de archetypische mens vertegenwoordigt. *nīmā*’, נִמָּא (Aramees), rand, koord, haar, van het Hebreeuwse werkwoord *nāmāh*, נָמָה, reiken naar, zich uitstrekken.

nogah, נִגַּה, helderheid, licht, van het werkwoord *nāgah*, נָגַה, helder zijn, uitbarsten, schijnen; naam voor Venus.

’ōfannīm, אֲוַפְנִים, wielen.

’ōlām, עוֹלָם, een tijdperiode, dus een wereld of bol, van het werkwoord *’ālam*, עָלַם, omwikkelen, versluieren, verbergen, met als filosofische uitbreiding van betekenis: verborgen tijd, of een tijdperk of periode waarvan de geboorte en het sterven voor menselijke kennis verborgen zijn.

’ōlām hā-’asıyyāh, עוֹלָם הָעֵשִׂיָה, wereld van actie of bouw: *’ōlām*, wereld, zie boven; *hā*, bepaald lidwoord; *’asıyyāh*, van het werkwoord *’āsāh*, עָשָׂה, werken, arbeiden, vormen, bouwen; de wereld van fysieke en stoffelijke activiteit of bouw, de laagste van de vier werelden.

’ōlām hā-’atstsīlōth, עוֹלָם הָאַצְטִילוֹת, wereld van verbinding: *’ōlām*, wereld, zie boven; *hā*, bepaald lidwoord; *’atstsīlōth*, zelfstandig naamwoord meervoud van het werkwoord *’ātsal*, אָצַל, samenvoegen, verbinden; de hoogste van de vier werelden van de qabbālāh. Soms wordt deze wereld *’ōlām has-sēfirōth* genoemd.

’ōlām hab-bērī’āh, עוֹלָם הַבְּרִיאָה, wereld van voortbrenging of schepping: *’ōlām*, wereld, zie boven; *hab*, bepaald lidwoord; *bērī’āh*, van het werkwoord *bārā*’, בָּרָא, vormen, vormgeven, voortbrengen, uithouwen; de sfeer of wereld waarin verstandelijke wezens hun toekomstige bestemming uithouwen die zich zal ontvou-

wen in de lagere *‘ōlāmīm*; de op een na hoogste van de vier werelden.

‘ōlām haq-qēlīppōth, עוֹלָם הַקְּלִיפוֹת, wereld van omhulsels of schillen: *‘ōlām*, wereld, zie boven; *haq*, bepaald lidwoord; *qēlīppōth*, omhulsels, schillen, huden.

‘ōlām has-sēfirōth, עוֹלָם הַסְּפִירוֹת, wereld of sfeer van emanaties: *‘ōlām*, wereld, zie boven; *has*, bepaald lidwoord; *sēfirōth*, getallen, emanaties; de hoogste wereld of sfeer; vgl. *‘ōlām hā-’atstsīlōth*.

‘ōlām hay-yētsīrāh, עוֹלָם הַיְצִירָה, wereld van vorming: *‘ōlām*, wereld, zie boven; *hay*, bepaald lidwoord; *yētsīrāh* van het werkwoord *yātsar*, יָצַר, vormen, vormgeven; de *‘ōlām* of wereld waarin de vormen als voorbeelden worden gemaakt om later te worden verdicht in de laagste *‘ōlām*.

‘ōlāmīm, עוֹלָמִים, werelden, sferen, gebieden, mannelijk meervoud van *‘ōlām*.

’ōr, אֹר, licht, van het werkwoord *’ōr*, אֹר, doorbreken, schijnen, verlichten; dat wil zeggen, een doorbreken vanuit de duisternis (vgl. *Genesis* 1:3, *yēhī ’ōr*, יְהִי אֹר, er zij licht).

’ōr, עוֹר, huid; bij uitbreiding ook verblindingsstof.

paḥad, פַּחַד, angst, van het werkwoord *paḥad*, פַּחַד, bang zijn, bezorgd zijn.

partsūfīm, פְּרָצוּפִים, gezichten; de term is verwisselbaar met *partsūfīn* en *’anpīn*.

partsūfīn, פְּרָצוּפִין (Aramees), zelfstandig naamwoord meervoud gewijzigd naar het Griekse *prosōpon*, πρόσωπον, gezicht.

qabbālāh, קַבְּלָה, ontvangst, traditie, van het werkwoord *qābal*, קָבַל, of de actieve vorm intensief *qibēl*, קִבֵּל, ontvangen, als voorschrift aannemen; vandaar de ontvangst

van de esoterische leer zoals die mondeling werd overgedragen.

qadmōn, zie *'Ādām Qadmōn*.

qēlīppōth, קְלִיפּוֹת, omhulsels, schillen, huden, van het werkwoord *qālaf*, קָלַף, schrapen, pellen, schillen. Dit woord betekent bovendien demonen, entiteiten waarin geest of licht recessief is, en de schil of het omhulsel dominant is.

qērūmā' dē'awwēirā', קְרוּמָא דְאֵוֵירָא (Aramees), membraan of vlies van ruimte: *qērūmā'*, huid, membraan, vlies, van het werkwoord *qēram*, קָרַם (Hebreeuws *qāram*, קָרַם), een huid of vlies vormen, bedekken, omringen, omsluiten; *dē'awwēirā'* (soms geschreven *da'awēirā'*): *dē'*, voorvoegsel, *'awwēirā'*, lege ruimte, lucht, van het werkwoord *'ōr*, אָרַר, doorbreken, schijnen, verlichten; (vgl. Sanskriet *ākāśa*, het equivalent zowel etymologisch als filosofisch, van het werkwoord *kāś*, schijnen).

raḥamīm, רַחֲמִים, genade, harmonie, vriendschap, van het werkwoord *rāḥam*, רָחַם, mededogen hebben, in harmonie zijn.

rātsōn, רָצוֹן, verlangen, welwillendheid, van het werkwoord *rātsāh*, רָצָה, bereid zijn, begunstigen.

rēishā' hiwwārā', רֵישָׁא חִוּוּרָא (Aramees), wit of stralend hoofd: *rēishā'* (Hebreeuws *ro'sh*, רֵאשׁ), hoofd of leider; *hiwwārā'*, stralend, wit, van het werkwoord *ḥawar*, חָוַר (Hebreeuws *ḥāwar*, חָוַר), wit zijn, schijnen, helder maken; naam voor 'Arīkh 'Anpīn. Ook geschreven *Rē'sh Hiwwār*, רֵאשׁ חִוּר.

rē'shīth hag-galgillīm, רֵאשִׁית הַגְּלָגְלִים, begin van het rollen of draaien: *rē'shīth*, eerste, begin; *hag*, bepaald lidwoord; *galgillīm*, wielen, omwentelingen, gebruikt voor bollen of planeten, van het werkwoord *gālal*, גָּלַל (vgl.

Sēfer Yětsīrāh 2:4); het primum mobile, oorspronkelijke beweging; overeenkomend met Kether, de eerste *sēfirāh*.

rūah, רוּחַ, wind, adem, geest, van het werkwoord *rūah*, רוּחַ, ademen, blazen; tweede van de drie adems die de menselijke constitutie doordringen.

rūhīn, רוּחִין, meervoud van *rūah*; ook geschreven *rūhōth*, רוּחוֹת.

rūhīn dēHayyīn, רוּחִין דְּחַיִּין (Aramees), geesten of adems van levens: *rūhīn*, meervoud van *rūah*, רוּחַ, wind, adem, geest; *dē*, voorvoegsel; *hayyīn*, meervoud van *hay*, חַי, de levende.

sābā' dēsābīn, סַבְּא דְּסַבִּין (Aramees), de Oudste van de Oudsten, van het werkwoord *sē'ēb*, סַבַּב, of *sā'b*, סַאב, wat in zijn secundaire vorm oud zijn, eerbiedwaardig zijn, betekent.

sālīq bi-rē'ūthā', סַלִּיק בִּרְעוּתָא (Aramees), hoogste wat betreft wil of verlangen: *sālīq*, van het werkwoord *sēlēq*, סַלַק, of *sēlēiq*, סַלִּיק, zich verheffen, opstijgen; *bi*, voorzetsel-voorvoegsel *bē*, בִּי, met de betekenis 'in' of 'met'; *rē'ūthā'*, plezier, wil, van het werkwoord *rē'ā'*, רַעַא, met als secundaire betekenis genoeg doen scheppen in, verlangen; gebruikt voor het absolute, de hoogste hiërarch, dat wil zeggen het hoogste wezen dat wil en verlangt dat het heelal vanuit zichzelf tevoorschijn komt.

Sammā'ēl, סַמַּאֵל, Vorst van Duisternis of van Vergif.

Sēfer Yětsīrāh, סֵפֶר יְצִירָה, 'Boek van Vorming': *sēfer*, van het werkwoord *sāfar*, סַפַּר, krabben, griffen, en dus schrijven; het betekent een geschreven verhandeling of boek (in de oudheid werden Hebreeuwse boeken in het algemeen geschreven op rollen); *yětsīrāh*, van het werkwoord *yātsar*, יָצַר, vormen, vormgeven; het eerste van de

grote boeken van de qabbālāh, een boek over kosmogonie waarin de 10 Getallen en 22 Letters de 32 Paden van Wijsheid vormen. Dezelfde basisgedachte is te vinden in de leer van Pythagoras dat het heelal ontstond in en op basis van getallen.

Sēfirāh, סְפִירָה, vrouwelijk zelfstandig naamwoord (meervoud *sēfirōth*, סְפִירוֹת), emanatie, getal; er is een groot verschil van mening onder Hebreeuwse geleerden over de exacte definitie ervan, maar de algemeen aanvaarde afleiding is van het werkwoord *sāfar*, סָפַר, dat in bepaalde tijden kan betekenen: tellen, nummeren. Dus heeft de term *sēfirāh* de betekenis gekregen van het eerste getal of de eerste emanatie; en *sēfirōth*, de opeenvolgende getallen of emanaties.

sēthimā' dē-kol sēthimīn, סְתִימָא דְכָל סְתִימִין (Aramees), de Onbekende van alle Onbekenden, of de Verborgene van alle Verborgenen, van het werkwoord *sētham*, סָתַם (Hebreeuws *sātham*, סָתַם), opsluiten, geheimhouden, onbekend houden.

shabbēthai, שַׁבְּתַי, van het werkwoord *shābath*, שָׁבַת, rusten, ophouden met werken; de dag van de Sabbath, Saturnus-dag, voorafgaande aan zon-dag.

shaddai, שַׁדַּי, de krachtige, de machtige; alleen voor God gebruikt.

shēba 'hēikhālōth, שֶׁבַע הַיְכָלוֹת, de zeven verblijfplaatsen.

shēkhināh, שְׁכִינָה (Aramees *shēkhīntā* 'שְׁכִינְתָא) woonplaats, verblijfplaats, van het werkwoord *shākhan*, שָׁכַן (Aramees *shēkhan*, שָׁכַן), wonen, rusten.

shē'ol, שְׁאוֹל, de onderwereld, van het werkwoord *shā'al*, שָׁאֵל, zinken, diep omlaag gaan.

shib'āh kōkhābīm, שִׁבְעָה כּוֹכָבִים, zeven lichtgevende lichamen: *shib'āh*, zeven; *kōkhābīm*, sterren of lichtgevende

lichamen; in theosofisch taalgebruik, de zeven heilige planeten.

Sifrā' di-Tsēnī'ūthā', סִפְרָא דְצְנִיעוּתָא, Boek van Geheimhouding, verhandelingen over kosmogonie en demonologie.

sithrā' dēsithrīn, סִתְרָא דְסִתְרִין (Aramees), de Verborgene van de Verborgenen; van het werkwoord *sēthar*, סִתַּר (Hebreeuws *sāthar*, סָתַר), verbergen, verstoppem, geheimhouden.

Sōd, סוּד, raad, vergadering, ook geheim; in deze laatste betekenis gebruikt als de 'geheime mysteriën' (vgl. de Sodalische gelofte; het breken daarvan zou aan de verrader de 'dood' brengen).

tallā', טָלָא, Aramees (Hebreeuws *ṭal*, טַל), dauw, vocht, dat uit de hemelen (shāmayim) zou vallen, van het werkwoord *tēlal*, טָלַל (Hebreeuws *ṭālal*, טָלַל), hangen over, druppels vormen, ook beschermen, beschutten.

talmūd, תִּלְמוּד, instructie, discipline, van het werkwoord *lāmad*, לָמַד, slaan met een stok, d.w.z. om discipline bij te brengen, trainen, onderwijzen.

ṭēmīrā' diṭēmīrīn, טְמִירָא דְטְמִירִין (Aramees), de Verborgene van de Verborgenen, van het werkwoord *ṭēmar*, טְמַר, verbergen, bewaren, beschermen; ook *tāmīr diṭēmīrīn*, טְמִיר דְטְמִירִין.

Tif'ereth, תִּפְאֶרֶת, schoonheid, pracht, glorie, van het werkwoord *pā'ar*, פָּאַר, mooi zijn, gloeien; de zesde sēfirāh, die het hart van 'Ādām Qadmōn vertegenwoordigt en die de zetel zou zijn van de zon, waaruit alle goedheid en inspiratie vloeit naar de omliggende en lagere sēfirōth. Deze sēfirāh wordt vaak het Kleine Gelaat of de Microprosopus genoemd, in tegenstelling tot Kether of de Macroprosopus; *Tif'ereth* omvat de zes of negen andere sēfirōth die de volledige Microprosopus vormen.

tiqqūnīn, תִּקְוִנִין (Aramees), meervoud van *tiqqūnā'*, תִּקְוִנָא, conformaties, rangschikkingen, ordeningen, van het werkwoord *tēqēn*, תִּקְנָן (Hebreeuws, *tāqan*, תִּקְנָן), standvastig zijn, staan, vestigen; heeft in het bijzonder betrekking op de conformaties of structuren van 'Arīkh 'Anpīn en Zē'ēir 'Anpīn. Ook *tīqqūnā'*, תִּיקְוִנָא, enkelvoud en *tīqqūnīn*, תִּיקְוִנִין, meervoud.

tobū, תֹּבוּ, wildernis, verlatenheid, vaak samen met *bohū* gebruikt.

tōrāh, תּוֹרָה, instructie, lering, d.w.z. de Wet, van het werkwoord *yārāh*, יָרָה, met onder andere de betekenis van een grondslag leggen, dus instrueren, onderwijzen. De *tōrāh* omvat de eerste vier boeken van de Pentateuch, hoewel sommige schrijvers beweren dat ze voor alle vijf Mozaïsche boeken staat, en is geschreven in archaïsch of bijbels Hebreeuws.

tsedeq, צְדָקָה, overwinning, welvaart, macht, van het werkwoord *tsādaq*, צָדַק, sterk zijn, machtig, trouw en waarachtig zijn; een naam van Jupiter.

tsēlā', צֵלָע, zijde, rib.

tsalem, צֵלָם, beeld, een gelijkenis, van het werkwoord *tsālam*, צָלַם, afschaduwten.

tsimtsūm, צִמְצוּם, samentrekking, beperking, van het werkwoord *tsāmam*, צָמַם, samendrukken, beperken, uitknijpen. Dus wordt *tsimtsūm* in de qabbālāh gebruikt om het filosofische denkbeeld van samentrekking (en uitzetting) weer te geven.

tsūrāh, צוּרָה, prototype, van het werkwoord *tsūr*, צוּר, vormen, maken.

yāh, יָה, goddelijke naam van Hōkhmāh, de tweede sēfirāh. *yēhīdā'* *had*, יְהִידָא (Aramees), de ene, de enige: *yēhīdā'* (Hebreeuws *yēhīdāh*, יְהִידָה), van het werkwoord *yēhad*,

יָחַד (Hebreeuws *yāḥad*, יָחַד), concentreren, verenigen; *ḥad*, een verkorte vorm van *ēḥād*, יָחַד, één.

Yēhovāh, יְהוָה, goddelijke naam van Bīnāh, de derde *sēfirāh*.

Yēhovāh Tsēbā'ōth, יְהוָה צְבָאוֹת, Heer van de Menigten of Legers; goddelijke naam van Netsah, de zevende *sēfirāh*.

Yēsōd, יְסוּד, grondslag, van het werkwoord *yāsad*, יָסַד, zetten, plaatsen, een grondslag leggen; de negende *sēfirāh*, die de voortbrengende of voortplantingskracht van 'Ādām Qadmōn weergeeft.

yēsōdōth, יְסוּדוֹת, grondslagen of elementen, van het werkwoord *yāsad*, יָסַד, een grondslag leggen, vestigen, ondersteunen; komt overeen met Malkhūth, de tiende *sēfirāh*, de grondslag of drager van alle *sēfirōth*-energieën.

Zē'ēr 'Anpīn, זְעִיר אַנְפִּין (Aramees), klein of verkleind gezicht of gelaat: *zē'ēr*, klein, jong, verminderd; *'anpīn*, gezicht; vgl. *'Arīkh 'Anpīn*.

zīqīn nītsōtsīn, זִיקִין נִיצוֹצִין (Aramees), vonken van pracht: *zīqīn*, vonken, zelfstandig naamwoord meervoud van het werkwoord *zānaq*, זָנַק, met kracht uitwerpen, doen uitschieten; *nītsōtsīn*, zelfstandig naamwoord meervoud van het werkwoord *nātsats*, נָצַץ, fonkelen, bloeien.

Zohar, זוֹהַר, helderheid, heerlijkheid, licht in de zin van openbaring, van het werkwoord *zāhar*, זָהַר, helder zijn, schijnen, en in de oorzakelijke betekenis van licht maken, en dus verlichten, onderwijzen; de tweede van de grote verhandelingen van de qabbālāh.

Verklarende woordenlijst van theosofische termen*

Ākāśa, (Sanskriet) ‘schitterend, schijnend, lichtgevend’, het vijfde kosmische element, de ‘kwintessens’, door de stoïcijnen van de oudheid aether genoemd; de subtiële bovenzinnelijke spirituele essentie die de hele ruimte doordringt.

Arūpa, (Skt) ‘vormloos’, in de betekenis dat de vormen in de spirituele werelden etherischer zijn dan die van de rūpa-werelden (werelden van vorm). In de zevenvoudige kosmos worden de drie hogere gebieden arūpa-gebieden genoemd.

Ātma-buddhi, (Skt) het goddelijk-spirituele deel van een mens.

Ātman, (Skt) ‘zelf’, het hoogste deel van een mens: zuiver bewustzijn, dat kosmische zelf dat hetzelfde is in ieder mens. Ātman is het eerste beginsel in de mens; ook gebruikt voor het universele zelf of de universele geest.

Aurisch ei, strekt zich uit van het goddelijke tot het astraalfysieke; de zetel van alle monadische, spirituele, verstandelijke, mentale, hartstochtelijke en vitale energieën en vermogens.

Buddhi, (Skt) van de werkwoordswortel *budh*, ‘verlichten,

*Aangepast uit G. de Puruckers *Occulte Woordentolk* en de *Encyclopedic Theosophical Glossary* (www.theosociety.org/pasadena/etgloss/etg-hp.htm).

waarnemen, zich bewust worden', het vermogen dat zich manifesteert als begrip, onderscheidingsvermogen en intuïtie. Buddhi is het tweede beginsel in de mens, en het gewaad of voertuig van ātman.

Buddhi-manas, (Skt) het hogere ego, het beginsel van essentieel zelfbewustzijn, vooral wanneer het verlicht zou zijn door ātman.

Chāya, (Skt) 'schaduw, kopie', het astrale lichaam of beeld van een persoon.

Dhyāni-chohans, (Skt-Tibetaans) 'heren van meditatie', kosmische of planetaire geesten. Als de top van de hiërarchie van licht belichamen ze de ideatie van de kosmische logos. De mens is in zijn hogere natuur een embryo dhyāni-chohan.

Kāma, (Skt) 'begeerte', het vierde beginsel in de mens, de drijvende kracht in de menselijke constitutie; kleurloos, noch goed noch slecht, en wordt dat alleen afhankelijk van de richting die het denken en de ziel eraan geven. Het is de zetel van impulsen, verlangens en aspiraties, beschouwd in hun energetische aspect.

Kāmarūpa, (Skt) 'begeertelichaam', het deel van de innerlijke constitutie van de mens waarin begeerten, neigingen, gevoelens van haat en liefde, zetelen – de verschillende mentale en psychische energieën.

Layacentrum, (Skt) centrum van 'ontbinding', een verdwijnpunt, een nulpunt; elk punt in de ruimte dat het centrum wordt van actief leven, eerst op een hoger gebied en later afdalend naar manifestatie door en via de layacentra van de lagere gebieden; ook een punt waar substantie opnieuw homogeen wordt.

Loka(*'s*), (Skt) 'plaats, lokaliteit', vaker een 'wereld, sfeer, of gebied'. Er zijn rūpa-loka's en arūpa-loka's. De loka's

zijn onafscheidelijk van de *tala's* als de twee polen van een magneet.

Mahat, (Skt) 'groot', kosmisch denkvermogen of kosmische intelligentie, de fundamentele oorzaak van intelligente werkingen van de natuur opgevat als een organisme; het kosmische noumenon van de stof.

Manas, (Skt) van de werkwoordswortel *man*, 'denken, overpeinzen, overwegen', het centrum van het ego-bewustzijn in de mens. Wanneer men belichaamd is, is *manas* tweevoudig, en neigt in zijn hogere aspecten tot *buddhi* en in zijn lagere aspecten tot *kāma*. In het eerste geval is dit intuïtief bewustzijn, in het tweede geval het dierlijke, redenerende bewustzijn, het lagere denken en de harts-tochten van de persoonlijkheid. *Manas* is het derde beginsel in de mens.

Mānasaputra's, (Skt) van *manas*, 'denkvermogen', en *putra*, 'zoon', 'zonen van het denkvermogen'. *Mānasa*, 'behorend tot het denkvermogen of de geest' wijst op wezens die begiftigd zijn met het vuur van zelfbewustzijn dat hen in staat stelt om zelfbewust een gedachtegang te volgen en te mediteren. Vandaar dat de *mānasaputra's* kinderen van het kosmische denkvermogen zijn, een klasse van *dhyāni-chohans* die zich in het bijzonder hebben ontwikkeld op het gebied van het beginsel *manas*. De *mānasaputra's* zijn een mysterie in de menselijke constitutie: ze zijn zowel onszelf en een afdaling in ieder van ons van ons eigen hogere zelf. Ze zijn entiteiten uit de buddhische hiërarchie van mededogen, uit de lichtende boog van de zich ontwikkelende natuur.

Māyā, (Skt) van *mā*, 'meten', en bij uitbreiding van de betekenis 'veroorzaken, vormen, beperken', vertaald als 'illusie'; dat betekent echter niet dat de dingen niet

bestaan, maar dat we worden verblind en ons denken wordt gekleurd door onze eigen gedachten, en dat we nog niet de werkelijke interpretatie en betekenis van de wereld om ons heen hebben ontdekt. 'Māyā of illusie is een element dat bij alle eindige dingen optreedt, want alles wat bestaat heeft alleen maar een relatieve en geen absolute werkelijkheid, omdat de vorm waarin het verborgen noumenon voor een waarnemer verschijnt, afhangt van zijn waarnemingsvermogen' (GL 1:69).

Māyāvirūpa, (Skt) van *māyāvi*, 'illusoir', en *rūpa*, 'vorm', een 'gedachtelichaam' of 'illusieliichaam', een hogere astraal-mentale vorm.

Monade, 'individu, atoom', van het Griekse *monas*, 'één, eenheid'. Een spirituele entiteit die voor het menselijke bewustzijn ondeelbaar is; een goddelijk-spiritueel levensatoom in tegenstelling tot het fysieke atoom dat deelbaar is, een samengesteld heterogeen deeltje. Monaden zijn eeuwige, een eenheid vormende, individuele levenscentra, bewustzijnscentra, door zichzelf gedreven, zelfbewust, in een oneindige verscheidenheid van graden, de uiteindelijke elementen van het heeal.

Mūlaprakriti, (Skt) van *mūla*, 'wortel', en *prakriti*, 'natuur', wortelstof of wortelnatuur; ongedifferentieerde kosmische substantie in haar hoogste vorm, de abstracte substantie of essentie van wat later door verschillende differentiaties de prakriti's worden, de verschillende vormen van stof.

Parabrahman, (Skt) van *para*, 'voorbij, daarachter', en *brahman*, 'universeel zelf of universele geest', dat wat voorbij Brahman is; de uit zichzelf voortdurende, eeuwige, opzichzelfstaande oorzaak van alles, de ene essentie van alles in de kosmos.

Paramātman, (Skt) van *parama*, ‘oorspronkelijke’, ‘hoogste’, en *ātman*, ‘zelf’, het oorspronkelijke zelf’ of het ‘hoogste zelf’, of de top of bloem van een hiërarchie, de wortel of basis of bron van dat kosmische zelf.

Planeetketen. Elk kosmisch lichaam of elke kosmische bol, of het nu een zon, een planeet, een nevelvlek of komeet, een atoom of een elektron betreft, is een samengestelde entiteit die bestaat uit innerlijke en onzichtbare energieën en substanties, en uit een uiterlijk en vaak zichtbaar fysiek lichaam. Al deze elementen tezamen zijn de beginselen of elementen van iedere opzichzelfstaande entiteit of ieder individueel levenscentrum. Een planeetketen is een entiteit die bestaat uit zeven, tien of twaalf van die uit meerdere beginselen opgebouwde bollen, en die als geheel genomen één planeetketen vormen. Evenals de mens, die een kopie in het klein is van wat het heelal in het groot is, zijn alle hemellichamen entiteiten die uit meerdere beginselen bestaan.

Prajāpati, (Skt) van *pra*, ‘uit, voort’, *jan*, ‘geboren worden’, en *pati*, ‘heer’, heer of meester van het nageslacht. Als Prajāpati symboliseert Brahmā de gezamenlijke schepers van het heelal met al zijn talloze hiërarchische voortbrengselen van dingen die beweeglijk en schijnbaar onbeweeglijk zijn.

Prāṇa, (Skt) van *pra* ‘voor’, en *an*, ‘ademen, blazen, leven’, gewoonlijk vertaald met ‘het leven’, maar veeleer het psycho-elektrische veld dat zich in het individu manifesteert als levenskracht, gewoonlijk het ‘levensbeginsel’ genoemd. Prāṇa is het vijfde beginsel in de mens.

Rūpa, (Skt) ‘vorm, beeld’, betekent een atomaire of monadische verzameling rond het centrale en inwonende bewustzijn, die een voertuig of lichaam daarvoor vormt,

en wordt gesteld tegenover arūpa (vormloos).

Sthūlaśarīra, (Skt) *sthūla*, 'grof, ruw', omvangrijke gedifferentieerde stof, *śarīra*, 'vorm'; het fysieke lichaam, het zevende beginsel in de mens.

Svabhavat, (Skt) van *sva*, 'zelf', en *bhū*, 'worden, zijn', dat wat zichzelf wordt, dat wat zijn essentiële zelf van binnen naar buiten door emanatie of evolutie ontwikkelt.

Tala(s), (Skt) 'lagere wereld', wordt zowel in tegenstelling tot als samen met *loka* (plaats, wereld) gebruikt, en staat voor de stoffelijke aspecten of substantie-beginselen, in tegenstelling tot de loka's die de spirituele aspecten van het heelal aanduiden.

Wortelrassen. Gedurende de evolutie van onze aarde gaat de mensheid als een levensgolf door zeven evolutiestadia die wortelrassen worden genoemd. Elk van die wortelrassen bevat vele en verschillende rassen zoals dit woord gewoonlijk wordt opgevat. Alle mensen die tegenwoordig leven maken deel uit van het vijfde wortelras.

Geschriften van de Zohar

Hā-'Idrā' Rabbā' Qaddīshā, קַדְיִשָּׁא רַבָּא דְהַאֲדָרָא, 'De grote heilige samenkomst', gesprekken van Shim'ōn ben Yoḥai met zijn discipelen over de vorm van de godheid en over pneumatologie, wetenschap van *pneuma*, geest.

Hā-'Idrā' Zūtā' Qaddīshā, קַדְיִשָּׁא זוּטָא דְהַאֲדָרָא, 'De kleine heilige samenkomst', gesprekken met zes discipelen over de sēfirōth.

Hēikhālōth, הַיְכָלוֹת, 'Huizen of verblijfplaatsen', gewoonlijk worden er zeven genoemd, die de opbouw van de hogere en lagere gebieden beschrijven.

Midrāsh Han-Ne'ēlām, מִדְרָשׁ הַנְּעֵלָם, 'De verborgen interpretatie', die de esoterische leer afleidt uit de verhalen in de Pentateuch.

Ra'yā' Mēhēimnā, רַעְיָא מְהֵימְנָא, 'De trouwe herder', waarin gesprekken tussen Mozes de trouwe herder, de profet Elia en rabbi Shim'ōn ben Yoḥai zijn opgetekend.

Rāzei dē Rāzīn, רֵזֵי דְרֵזִין, 'Geheim van geheimen', een verhandeling over fysionomie en hogere psychologie.

Sābā' dē Mishpātīm, סַבָּא דְמִשְׁפָּטִים, 'De bejaarde in het (nemen van) besluiten, oordelen'; de bejaarde of geleerde is Elia die gesprekken voert met Shim'ōn ben Yoḥai over de metempsychose-leer.

Sifrā' di-Tsēnī'ūthā, סִפְרָא דְצִנְיֵעוּתָא, 'Boek van geheimhouding', verhandelingen over kosmogonie en demonologie.

Sithrei Tōrāh, סִתְרֵי תוֹרָה, ‘Mysteries of geheimen van de Wet’, beschrijft de evolutie van de sēfirōth.

Tōseftā, תוֹסֵפְתָא, ‘Toevoegingen of supplementen’.

Yānūqā, יְנוּקָא, *Yēnōqā*, יְנוּקָא, ‘De jongeling’, verhandelingen over de mysteries van abluties door een jongeman die zo getalenteerd was dat men dacht dat hij van bovenmenselijke afkomst was.

Bronnen

Barker, A. Trevor, samensteller, *De Mahatma Brieven aan A.P. Sinnett*, Theosophical University Press Agency (TUPA), Den Haag, 1979.

Blavatsky, H.P.:

Collected Writings, deel 7, 2de editie, The Theosophical Publishing House, Wheaton, 1975.

Isis Unveiled (1877), Theosophical University Press (TUP), Pasadena, 1998.

De Geheime Leer, TUPA, 1988.

The Theosophical Glossary (1892), The Theosophy Company, Los Angeles, 1990.

Cohen, Eerw. dr. A., *Everyman's Talmud*, J.M. Dent & Sons, Ltd., Londen, 1943; herdruk Schocken Books, Inc., New York, 1995.

Franck, Adolph, *The Kabbalah or the Religious Philosophy of the Hebrews* (1843), The Kabbalah Publishing Company, New York, 1926.

Ginsburg, Christian D., *The Kabbalah: Its Doctrines, Development and Literature* (1863), George Routledge & Sons, Londen, 1920; ook in *The Essenes: Their History and Doctrines; The Kabbalah: Its Doctrines, Development and Literature*, The Macmillan Company, New York, 1956.

Grondal, Florence Armstrong, *The Romance of Astronomy: The Music of the Spheres*, The Macmillan Company, New York, 1937.

Hanson Ph.D., Kenneth, *Kabbalah: Three Thousand Years of Mystic Tradition*, Council Oak Books, Tulsa, 1998.

- Idel, Moshe, *Kabbalah: New Perspectives*, Yale University Press, New Haven en Londen, 1988.
- Judge, William Q., *Bhagavad-Gita* (1890) *combined with Essays on the Gita* (1887-96), TUP, 1978.
- Mathers, S.L. MacGregor, *The Kabbalah Unveiled*, George Redway, Londen, 1887; herdruk Samuel Weiser, Inc., York Beach, ME, 1992.
- Matt, Daniel C., *The Zohar, Pritzker Edition*, deel. 1, Stanford University Press, Stanford, 2004.
- Myer, Isaac, *Qabbalah* (1888), Samuel Weiser, Inc., New York, 1974; ook Wizards Bookshelf, San Diego, 1988.
- Purucker, G. de:
Beginselen van de Esoterische Filosofie, TUPA, 1998.
Bron van het Occultisme, TUPA, 2006.
De Esoterische Traditie, TUPA, 2001.
- Radhakrishnan, S., *The Bhagavadgītā*, Harper & Row, New York, 1973.
- Scholem, Gershom G.:
On the Kabbalah and Its Symbolism, Schocken Books, New York, 1965.
Major Trends in Jewish Mysticism, Schocken Publishing House, Jeruzalem, 1941; herdruk Schocken Books, New York, 1995.
- Sperling, Harry, Maurice Simon, en dr. Paul P. Levertoff, vert., *The Zohar*, The Soncino Press, Londen en Bournemouth, 1949.
- Titchenell, Elsa-Brita, *De Maskers van Odin*, TUPA, 2005.
- Wagner, dr. W., *Asgard and the Gods*, W. Swan Sonnenschein & Allen, Londen, 1880.
- Yates, Frances A., *The Occult Philosophy in the Elizabethan Age*, Routledge & Kegan Paul, Ltd., Londen, 1979.